

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ

YAYINA HAZIRLAYAN
Prof. Dr. Feridun YENİSEY

Yazılıyla Katkıda Bulunan:
Justice Ruth Bader Ginsburg
The Supreme Court of the United States
Tercüme: Zehra Gülay Kavame

MEVZUAT BÖLÜMÜ
Hakimler ve Savcılar Kanunu

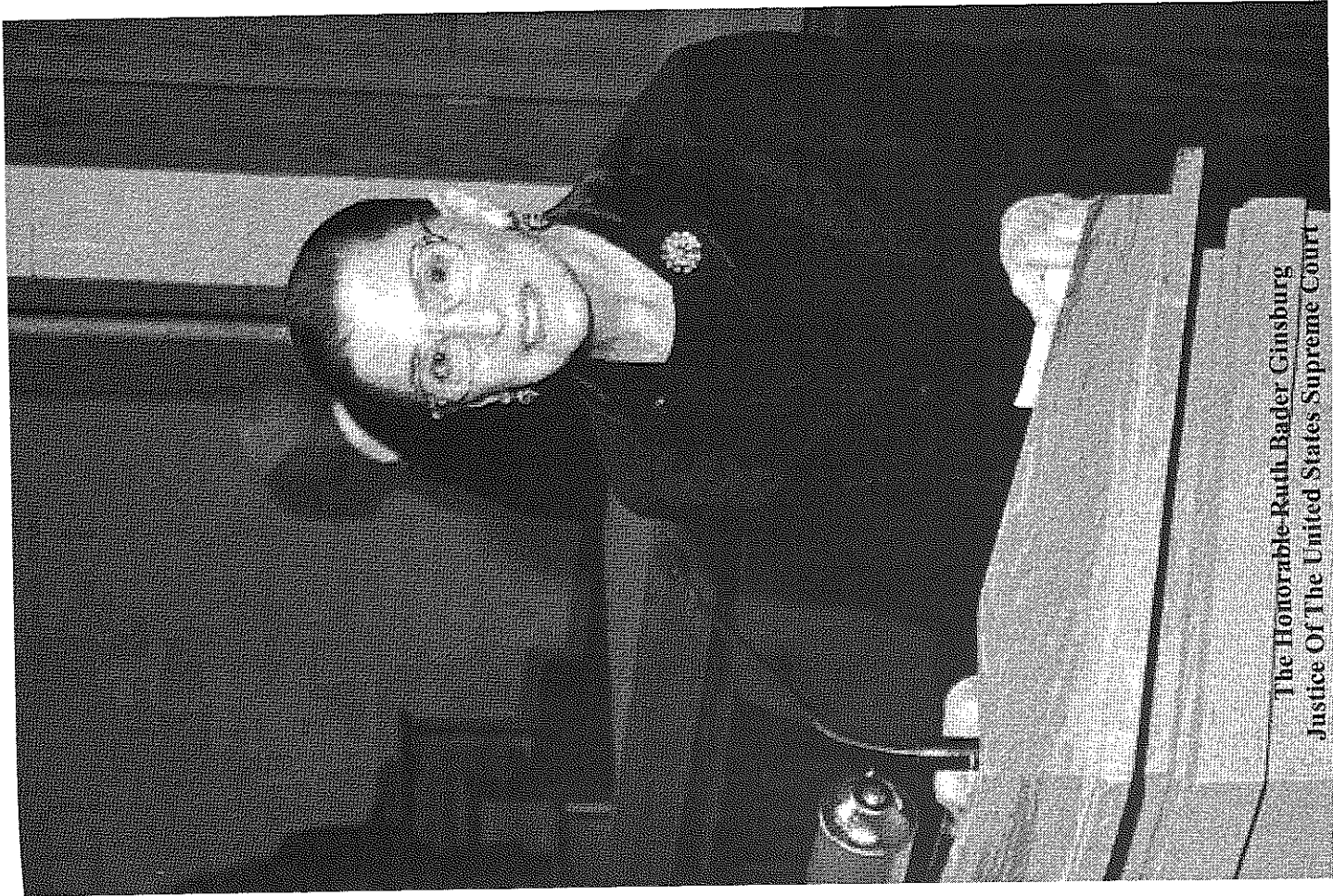
BAHÇEŞENİR

İçindekiler

GİNSİYETE DAYALI AYRIMCILIĞIN ORTADAN KALDIRILMASINI SAVUNMAK: EŞİTLİK İLKESİNE 1970'LERİN YENİ BAKIŞI, İSTANBUL SUNUMU TEMMUZ 2006	2
<i>Ruth Bader GINSBURG - Çev.: Zehra Güllay KAYAME</i>	
ADVOCATING THE ELIMINATION OF GENDER-BASED DISCRIMINATION: THE 1970s NEW LOOK AT THE EQUALITY PRINCIPLE FOR PRESENTATION IN İSTANBUL JULY 2006	3
<i>Ruth Bader GINSBURG/Associate Justice, Supreme Court of the United States</i>	
HAKİM BAĞIMSIZLIĞI: AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ FEDERAL YARGISI İSTANBUL SUNUMU TEMMUZ 2006	20
<i>Ruth Bader GINSBURG - Çev.: Zehra Güllay KAYAME</i>	
LECTURE ON JUDICIAL INDEPENDENCE: THE SITUATION OF THE U.S. FEDERAL JUDICIARY İSTANBUL JULY 2006	21
<i>Ruth Bader GINSBURG/Associate Justice, Supreme Court of the United States</i>	
HAKİMLER ve SAVCILAR KANUNU	49

Dizgi : Beta Basım A.Ş.
Himaye-i Etfal Sokak Talas Han No. 13-15
Cağaloğlu - İSTANBUL
Tel : (0-212) 511 54 32 - 519 01 77
Fax : (0-212) 511 36 50
E-Posta : betakitap@betakitap.com
www.betakitap.com

Baskı - Cilt : Kahraman Ofset
Bağcılar/İSTANBUL

The Honorable Ruth Bader Ginsburg
Justice Of The United States Supreme Court

SUNUŞ

Kansas Üniversitesi Hukuk Fakültesi, South Texas College of Law ve William Mitchell College of Law tarafından düzenlenen "Study Abroad" programlarına, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi ev sahipliği yapmaktadır.

Bu çerçevede olmak üzere, **Honorable Ruth Bader Ginsburg, Justice of the United States Supreme Court**, Üniversitemizi ziyaret ederek, iki konferans vermiştir.

Kendisine Mütevelli Heyet Başkanı Enver Yücel, Rektör Prof. Dr. Deniz Ülke Arıboğan ve Dekan Prof. Dr. H. Cumhur Özakman adına teşekkür ederken, konferansları tercüme eden ve bu kitabı yayına hazırlayan öğrencilerimize tebriklerimi sunuyorum.

Prof. Dr. Feridun Yenisey
IGUL Direktörü

**CİNSİYETE DAYALI AYRIMCILIĞIN
ORTADAN KALDIRILMASINI SAVUNMAK:
EŞİTLİK İLKESİNE 1970'LERİN YENİ BAKIŞI
İSTANBUL SUNUMU
TEMMUZ 2006**

Ruth Bader Ginsburg
Amerika Birleşik Devletleri
Federal Yüksek Mahkeme Hâkimi

Çev.: Zehra Güllay Kavame

Amerika Birleşik Devletleri'nde 1970'lerde yeniden canlanmakta olan bir feminist hareketi geliştirdi. O yıllarda ben, hukuk hocası ve insan haklarının korunması ve ilerlemesine kendini adanmış olan Amerikan Medeni Haklar Birliği'nin (ACLU) hukuk müşaviriydim. Şanslıydım ki doğru zamanda doğru yerdedim, kadın haklarını Birleşik Devletlerin insan hakları gündemindeki yerine koyma çabasına katılabildim. Sizleri şimdi o eski günlere geri götürmek ve 1970'lerin çabasının neleri değiştirdiğini anlatmak isterim.

Dünya devletlerinin çoğu 1970'lerden itibaren yazılmış olan oldukça yeni Anayasalara sahiptirler. Daha yeni olan devletin temel belgeleri genellikle ırk, cinsiyet, etnik köken, cinsel tercih, din ve diğer grup özelliklerine dayanarak ayrımcılık yapılmasını özellikle yasaklayan, geniş bir eşitlik maddesi içermektedir. Buna karşılık, A.B.D. Anayasası yaklaşık 220 yıldır. Dünyanın yürürlükte olan en eski yazılı Anayasasıdır. 1920'de kadınlara seçme hakkını veren 19. Ek Madde hariç Anayasamız cinsiyete dayalı ayrımcılığa karşı açık hiç bir madde içermemektedir. Gerçekten, İç Savaş sonrasında kadar Anayasa hiç bir yerde eşitlik hükmü içermiyordu. A.B.D.'de eşitlik ilkesi öncelikle 14. Ek Madde'nin kısıtlı yorumunu gerektirir; bu madde yürütme mercinin "kanunlardan herkesin eşit olarak yararlanması"ndan hiç kimse için kaçınmamasını emreder.

Anayasaya 1868'de eklenen bu kelimeler önceleri dar yorumlandı, fakat zaman içinde gelişme potansiyeline sahip olduklarını kanıtlandılar. 1890'larda Yüksek Mahkeme eyaletlerin ırk ayrımcılığını öngören kanunlarını Anayasanın eşitlik ilkesine uygun buldu. Ancak yirminci yüzyılın ortalarında Yüksek Mahkeme bu kararın ne kadar yanlış olduğunu kabul etti. Eyaletler ırka dayalı ayrımcılığı düzenlediğinde 1954 tarihli "*Brown, Milli Eğitim Bakanlığı'na Karşı*" kararında Yüksek Mahkeme bunu onayladı, en azından devlet okullarında eşit olamazlar-

**ADVOCATING THE ELIMINATION OF
GENDER-BASED DISCRIMINATION:
THE 1970S NEW LOOK AT THE EQUALITY
PRINCIPLE FOR PRESENTATION IN
ISTANBUL JULY 2006**

Ruth Bader Ginsburg
Associate Justice
Supreme Court of the United States

In the 1970s, a revived feminist movement blossomed in the United States. I was in those years a law teacher and counsel to the American Civil Liberties Union, an organization committed to the preservation and advancement of human rights. It was my good fortune to be in the right place at the right time, able to participate in the effort to place women's rights permanently on the human rights agenda in the United States. I would like to take you back to those now long ago days and describe what that 1970s effort entailed.

Most of the world's nations have rather new Constitutions, written since 1970. Newer fundamental instruments of government generally contain a broad equality clause specifically proscribing discrimination on the basis of race, sex, ethnic origin, sexual orientation, religion, and other group characteristics. In contrast, the U.S. Constitution is nearly 220 years old. It is the oldest written Constitution still in force in the world. Except for the Nineteenth Amendment, which gave women the right to vote in 1920, our Constitution contains no express provision opposing discrimination on the basis of gender. Indeed, the Constitution contained no equality prescription at all until after the Civil War. Equal protection jurisprudence in the United States principally involves interpretation of the spare Fourteenth Amendment command that governing authorities shall not deny to any person "the equal protection of the laws."

Those words, inserted into the Constitution in 1868, were once interpreted narrowly, but over time, they proved to have growth potential. In the 1890s, the U.S. Supreme Court said that racial segregation, mandated by state law, was compatible with the Constitution's equal protection principle. By the middle years of the twentieth century, however, the Supreme Court came to recognize how wrong that judgment was. State-imposed separation along racial lines, the Court acknowledged in *Brown v. Board of Education*, in 1954, at least in public educational facilities, could never be equal. Yet, until 1971, the Court turned away every woman's

di. Nihayet, 1971'e kadar Mahkeme, eşit olarak yararlanmayı engelleyen eyalet kanunlarını veya federal kanunları şikayet eden tüm kadınları reddetti.

1971 yılında, Mahkeme yeni bir görüşe yöneldi. Avukatlar onsekizinci yüzyılın sonlarında devletin kuruluşundan beri geliştirdiği, eşitlik ilkesinin daha dinamik yorumlanmasını Amerikan halkına daha iyi hizmet edeceği hususunda ısrar ettiler. Yüksek Mahkeme Hakimleri eşit hak iddiaları olan bu avukatlar lehine karar vermeye başladı.

ACLU'da 1972 başlarında savunmasında yardımcı olduğum Kadın Hakları Projesi'nde ve hukuk fakültesinde yürüttüğüm seminerlerde, ilk olarak Rutgers'ta (New Jersey Eyalet Üniversitesi), daha sonra Columbia Üniversitesi'nde çalışmaları üç cepheden ilerledi: Toplum algısını, yasama değişikliği, ve hukuk doktrini değişikliğini eş zamanlı olarak ilerletmeyi öngördük. Bu düşünceler içinden ilk olarak hukuki çaba üzerinde duracağım. Girişim için sağlam içtihat vardı. 1930'lara kadar geri gidebiliriz, 1950'ler ve 1960'lardaki medeni haklar hareketlerinde ise topluma yönelik hukuki yardım amacıyla hukuk fakültelerindeki öğretim görevlileri öğrencilerini dahil etti.

Bir anlamda, 1970'lerdeki misyonumuz basitti: Amaçlar çok iyi tanımlanmıştı. Her şey çok hassas bir durumdaydı. Eyalet yasalarında ve ulusal yasa kitaplarında cinsiyet odaklı farklılıklar vardı. 1970'lerin ilk cinsiyet ayrımcılığı/eşitlik davaları Mahkeme önüne geldiğinde ACLU'nun Yüksek Mahkemeye 1971 yazında başvurusu üzerine tamamlayıcı kanunlar hazırlandı (bir Ek olarak hazırlandı). Bir çokları arasından ek kanuna, İngiltere'den bize intikal etmiş olan ikametgah kurallarını ekledik. Bu, bir zamanlar Amerika Birleşik Devletleri'nin eyaletlerinde ve dünyanın herhangi başka bir yerinde, içtihat hukuku (common law) olan yerlerde olduğu kadar Kara Avrupası Hukukunda (civil law) olan bir maddeydi. Maddeyi içeren yasalar tipik olarak şu şekildedeydi:

Koca ailenin reisidir. Herhangi bir makul yeri veya yaşam şeklini seçebilir ve karısı da buna uymak zorundadır.

Federal yasaların yenilenmesine ihtiyaç olması nedeniyle, Birleşik Devletlerin Adalet Bakanı Vekili (Yüksek Mahkeme'de Birleşik Devletleri temsil eden resmi Adalet Bakanı memuru) önemli bir yardımda bulundu. O zamanın Adalet Bakanı Vekili Harvard Hukuk Fakültesi Dekanı Erwin Griswold'tu. Mart 1973'te Yüksek Mahkeme'den ACLU'nun Temyiz Mahkemesi seviyesinde kazandığı bir davayı yeniden gözden geçirmesini talep etti. Bu dava "*Charles E. Moritz v. Commissioner of Internal Revenue*" idi (Charles E. Moritz, Defterdarlığa karşı). *Moritz*, Gelir Vergisi Yasası'nın birçok yerinde fark edilmemiş cinsiyet ayrımcılıklarıyla karşılaşmıştı. O, bekar bir kadına uygulanan ama bekar bir erkeğe uygulanmayan bir bölüme göre vaksul ve bakıma muhtac vas-

In that year, 1971, the Court turned in a new direction. The Justices began to respond favorably to the arguments of equal rights advocates who urged a more dynamic interpretation of the equality principle, one that would better serve U.S. society as it had evolved since the founding of the Nation in the late eighteenth century.

At the ACLU Women's Rights Project, which I assisted in launching early in 1972, and in the law school seminars I conducted first at Rutgers (New Jersey's State University), then at Columbia University, work progressed on three fronts: We sought to advance, simultaneously, public understanding, legislative change, and change in judicial doctrine. In these remarks, I will focus, primarily, on the litigation endeavors. There was solid precedent for the venture. As far back as the 1930s, and accelerated during the civil rights movements of the 1950s and 1960s, law school teachers had involved students in public-oriented legal assistance.

In one sense, our mission in the 1970s was easy: The targets were well defined. There was nothing subtle about the way things were. Statute books in the States and Nation were riddled with what we then called sex-based differentials. Illustrative laws were set out in an Appendix to a brief the ACLU filed in the Supreme Court in the summer of 1971 in the first of the 1970s gender discrimination/equal protection cases to come before the Court. Among many entries, the Appendix included the domicile rule we inherited from England, a rule once prevalent in the States of the United States and elsewhere in the world, in civil law as well as common law domains. Statutes codifying the rule typically read:

The husband is the head of family. He may choose any reasonable place of mode of living and the wife must conform thereto.

Concerning federal legislation in need of repair, the Solicitor General of the United States (the Justice Department official who represents the United States in the Supreme Court) provided an important aid, although perhaps inadvertently. The Solicitor General at the time was former Harvard Law School Dean Erwin Griswold. He asked the Supreme Court, in March 1973, to review a decision in a case the ACLU had won at the Court of Appeals level, *Charles E. Moritz v. Commissioner of Internal Revenue*. Moritz had encountered undisguised sex discrimination in, of all places, the Internal Revenue Code. He challenged a provision allowing single women, but not single men, a deduction for the cost of caring for an elderly, infirm dependent, in Moritz's case, his aged mother. Congress had prospectively changed the law to eliminate that sex-based differential. With current and future dutiful sons entitled to a tax deduction once reserved for dutiful daughters, there seemed to be no pressing need for High Court review. Take the case nonetheless the Solicitor General urged, for the Court of Appeals decid-

davasında bu kişi onun yaşlı annesiydi. Kongre, beklendiği gibi cinsiyet odaklı farklılıkları ortadan kaldırmak için kanunu değiştirdi. Bugünün ve geleceğin sorumluluk sahibi oğulları, bir zamanlar sorumluluk sahibi kızlara saklı tutulmuş olan bir hakkı tanıdılar ve böylece Yüksek Mahkeme denetimine acil bir ihtiyaç kalmamış oldu. Yine de Adalet Bakanı Temyiz Mahkemesi kararı konuşunda ısrar etti. Bu kararlar, "Ek E'de listelenmiş birçok federal yasaya, Anayasa'ya aykırılık gölgesi düşürüyordu."

Ek E neydi? Savunma Bakanlığı bilgisayarından alınan bir yazıcı çıktısıydı (PC öncesi dönemde beklenmedik bir şekilde yayılmıştı). Bu çıktı, "cinsiyet krilerine dayalı ayrımcılık içeren" A.B.D. Yasalarını "isim isim" listeliyordu. Bu, meydana çıkarılan sahipsiz bir defneydi. Adalet Bakanı Vekili'nin listesi yasamanın iyileştirilmesi için baskı olarak kullanılabilirdi, aynı zamanda, halkın dik-katini çekebilecek konular da mahkemelere getirilir ve değişimi hızlandırmak için kullanılabilirdi.

Fakat tüm hedeflerimiz hukuk kitaplarında yazılmış olsaydı, bu hususta işimiz direnmeye karşılaşırdı. Cinsiyet ayrımcılığına karşı mahkemelerin yardımını ararken bizim başlangıç noktamız avukatlarla aynı değildi. 1960'larda ve en azından 1970'lerin başında, hakimler ve yasakoyucular, kanunların kadınlara ve erkeklerle saygılı davranış emrettiğini kabul etmekteydi; kadınları aşağılamak için değil, kadınların yararına olarak yumuşak huylu işlediğini addetmekteydi. O yıllardaki hakimlerin ve yasakoyucuların büyük çoğunluğu beyaz, hali vakti yerinde ve etkekti. Seçilmiş ve atanmış makamlardaki erkekler kendilerini iyi bir koca ve iyi bir baba olarak görüyorlardı. Kadınların ise olası tüm dünyaların en iyisine sahip olduklarını düşünüyorlardı. Kadınlar isterlerse çalışabilirlerdi; isterlerse evde otururlardı. İsterlerse jüri görevinden kaçınabilirlerdi, veya seçildikleri takdirde isterlerse jüri üyesi olarak hizmet edebilirlerdi. Askeri görevden kaçınabilirlerdi veya askere yazılabilirlerdi. Daha şikayet edecek ne vardı ki?

Bizim misyonumuz, halkla birlikte, Millet Meclisi'nde ve mahkemelerde karar verenleri de eğitmektir. Dünyayı algılayışlarında bir sorun olduğunu iletmeye çalışıyorduk. 1973'te görülmeye başlandıktan bir buçuk yıl sonra karar verilen "*Frontiero v. Richardson*" davasında Hakim Brennan'ın Yüksek Mahkeme çoğunluk görüşünde yazdığı gibi: "Geleneksel olarak, [cinsiyete dayalı saygılı davranış] 'romantik baba gibi yönetme' tutumuna bahane olmuştur, gerçekte et-kisi [çoğu kez] kadınlara yüksek paye vermek değil, onları kafese koymak olmuştur."

ACLU'daki meslektaşlarımız dinleyicilerin önemini iyice aklılarında tuttular – büyük çoğunluğu belli yaştaki erkeklerdi. Bu dinleyiciye birisinin "ev halkına"

What was Appendix E.? It was a printout from the Department of Defense computer (an unexpected release in those ancient pre-PC days). The printout listed, title by title, provisions of the U.S. Code "containing differentiations based upon sex-related criteria." It was a treasure trove. One could use the Solicitor General's list to press for curative legislation and, at the same time, initiate court contest capable of capturing public attention and accelerating the pace of change.

But if our targets were all set out in the law books, our work encountered resistance in this respect. Our starting place was not the same as that of advocates seeking the aid of the courts in the struggle against race discrimination. Judges and legislators in the 1960s, and at least at the start of the 1970s, regarded laws mandating differential treatment of men and women not as malign, but as operating benignly in women's favor. Legislators and judges, in those years, were overwhelmingly white, well-heeled, and male. Men holding elected and appointed offices generally considered themselves good husbands and fathers. Women, they thought, had the best of all possible worlds. Women could work if they wished; they could stay home if they chose. They could avoid jury duty if they were so inclined, or they could serve if they elected to do so. They could escape military duty or they could enlist. So what was there for them to complain about?

Our mission was to educate, along with the public, decisionmakers in the Nation's legislatures and courts. We tried to convey to them that something was wrong with their perception of the world. As Justice Brennan wrote in a 1973 Supreme Court plurality opinion, *Frontiero v. Richardson*, decided a year and a half after the Court had begun to listen: "Traditionally, [differential treatment on the basis of sex] was rationalized by an attitude of 'romantic paternalism' which, in practical effect [often] put women, not on a pedestal, but in a cage."

Those with whom I was associated at the ACLU kept firmly in mind the importance of knowing the audience—largely men of a certain age. Speaking to that audience as though addressing one's "home crowd" could be counterproductive. We sought to spark judges' and lawmakers' understanding that their own daughters and granddaughters could be disadvantaged by the way things were. We saw ourselves as teachers appearing before audiences that, on the realities underlying our cases, had not advanced much beyond the third grade.

To trace the story of when, why, and how women began to count in constitutional adjudication, I will start with a prosecution in a Hillsborough County Florida courtroom in 1957, nearly 50 years ago. Gwendolyn Hoyt stood trial there for murdering her husband; the instrument of destruction, a baseball bat. Gwendolyn Hoyt was what we would today call a battered woman. Her philandering husband had abused and humiliated her to the breaking point. Beside her-

itaben seslenmek amaca zarar verebilir, ters tepebilirdi. Her şeyin eskisi gibi alması halinde, bunun kendi kızlarının ve torunlarının dezavantajına olacağını akimlerin ve yasakoyucuların anlamlarını sağlamalıydık. Kendimizi dinleyicilerin karşısına çıkmış öğretmenler olarak görüyorduk ve davalarımızın temelinde üçüncü sınıf insana verdiğimizden daha fazla bir avantaj sağlamayan gerçekle- n yaptığımız anlatıyorduk.

Mahkemelerin verdiği Anayasal hükümlere kadınların ne zaman, neden ve nasıl dahil olduğu hikayesinin izlerini sürmek için yaklaşık 50 yıl önce, Florida'nın Hillsborough İlçesi mahkeme salonunda 1957'de olan bir kovuşturmayla başlamak istiyorum. Gwendolyn Hoyt kocasını öldürmekten yargılanıyordu. Suçü eti, bir beysbol sopasıydı. Gwendolyn Hoyt kocasını öldürmekten yargılanıyordu. Suçü i bugünkü ifadeyle 'şiddete maruz kalmış' bir kadındı. Başka kadımlarla gönül glendiren kocası, dayanabileceği son noktaya kadar onu aşağılamış ve tecavüz mişti. Üzüntülü, öfkeli ve hüsrana uğramış bir halde olan kadın sonunda patla- , ancak bu, çiftin münakaşasıyla son buldu ve cinayet soruşturmasına hız ka- indirdi.

O günlerde, ataerki endişelerle kadının yerini "evin ve aile yaşamının mer- zzi" olarak gören Florida'da, jüride kadına hiç yer verilmiyordu. Tüm erkek an jüri üyeleri Gwendolyn Hoyt'u ikinci derece cinayetten suçlu buldu. Kadı- n düşünceyi basitçe şu şekildeydi: Eğer jüride kadımlar olsaydı, oy verirkin ndisinin ruh halini çok daha iyi anlayabilirlerdi. Beraat kararı verilirse de en undan önceden tasarlamaksızın öldürme suçundan dolayı daha hafif bir ceza abilirirdi.

Yüksek Mahkeme, 1961'de (Başakim Earl Warren başkanlığında) ve o mahkeme genellikle faal "liberal" olarak addedilmektedir), Gwendolyn Hoyt'un razını reddetti. Mahkeme, hiç bozulmamış bir şekilde devam eden içtihatı ta- ederek bu yönde karar verdi. İçtihat, uzun zamandır süregelen "ayrı dünya- " zihniyetinin yansımasydı, bunun erkek işi olduğu zihniyetini: Erkek doğası reği, ekmeği kazanandı, aile reisiydi ve aileyi dışarıda temsil edendi. Kadının ise, doğası gereği, tahammül etmek, tek başına çocukları yetiştirmek ve evi zenli tutmaktı. Bu görüşün bir örneği olarak "Coesaert v. Cleary" davasında, 48 kararında, o müesses kocasına ya da babasına ait olmayan barlarda kadın- un barmaid (yani bayan barmen) olarak çalışmasını yasaklayan Michigan'ın ararını onayladı. Netice olarak, alkollü içki satılan restoran sahibi bir kadın ve um barda çalışan kızı işten uzaklaştırıldı.

Gwendolyn Hoyt davasından on yıl sonra, 1971'de, Yüksek Mahkeme, be- n daha önce gözlemlediğim gibi, içtihat değişikliğine gitti. A.B.D. genelinde- alt derece mahkemeleri de bunu takip etti. Dönüm noktası dava "Reed v. Re- olmuştü. Boise, Idaho'dan genc bir çocuk olan Richard Lynn Reed, trafik bir

Florida placed no women on jury rolls in those days, out of paternalistic concern for woman's place at "the center of home and family life." Gwendolyn Hoyt was convicted of second degree murder by an all-male jury. Her thought was simply this: If women were on the jury, they might have better comprehended her state of mind, casting their ballot, if not for an acquittal, then at least to convict her of the lesser offense of manslaughter.

The Supreme Court, in 1961 (a Court headed by Chief Justice Earl Warren and widely regarded as actively "liberal" in outlook), rejected Gwendolyn Hoyt's plea. The Court did so following an unbroken line of precedent. That precedent reflected the long-prevailing "separate-spheres" mentality, the notion that it was man's lot, because of his nature, to be the breadwinner, the head of household, the representative of the family outside the home; and it was woman's lot, because of her nature, to bear and alone raise children and keep the house in order. Representative of that thinking, a 1948 decision, *Goesaert v. Cleary*, had upheld Michigan's ban on women working as bartenders, unless the woman's husband or father owned the establishment. The consequence, a woman who owned a tavern and her bartending daughter were put out of business.

Ten years after the decision in Gwendolyn Hoyt's case, in 1971, the Supreme Court, as I earlier observed, reversed course. So did lower courts all over the United States. The turning point case was *Reed v. Reed*. Reed involved a teenage boy from Boise, Idaho, Richard Lynn Reed, who died under tragic circumstances. His parents were long separated, then divorced. Richard's mother, Sally Reed, had unsuccessfully tried to keep the boy totally out of his father's custody. While Richard was staying at his father's house, he died from a bullet shot from one of his father's guns. It was an apparent suicide. Sally Reed, having lost her only child, sought to take charge of her son's few belongings. She applied to the probate court to be appointed administrator of Richard's death estate. The boy's father, Cecil Reed, later applied for the same appointment.

The Idaho probate court rejected Sally Reed's application, although it was first in time, and appointed Cecil Reed, under a state statute that read: As between persons equally entitled to administer a decedent's estate, "males must be preferred to females." An intermediate appellate court ruled in Sally's favor, but the Idaho Supreme Court ruled against her.

Sally Reed was not a sophisticated woman. Once a white collar clerical worker, she later earned her living by caring for disabled people in her home. She probably did not think of herself as feminist, but she had the strong sense that her State's law was unjust, and faith that the Judiciary could redress her grievance. Ultimately, her faith was vindicated. The Supreme Court unanimously declared Idaho's male preference statute unconstitutional, a plain denial to Sally Reed of

şekilde ölmüştü. Annesiyle babası uzun süre ayrı kalmış, sonra da boşanmışlardı. Richard'ın annesi, Sally Reed, oğlunu hiç bir şekilde babasının velayetine vermemek için çabaladı ama başarılı olamadı. Richard, babasının evinde kalırken, babasının silahlarından birinden çıkan bir mermiyle öldü. Açık bir intihardı. Tek çocuğunu kaybeden Sally Reed, oğlunun eşyalarının idaresini üzerine almaya karar verdi. Richard'ın ölümlünden sonra mirasın yönetimine atanmak için veraset mahkemesine başvurdu. Daha sonra Richard'ın babası, Cecil Reed de aynı atama için başvurdu.

Idaho Veraset Mahkemesi, ilk başvuran olmasına rağmen, Sally Reed'in başvurusunu reddetti ve Cecil Reed'i atadı. Mahkemenin dayandığı eyalet yasası şöyle diyor: "Terekeyi yönetmeye eşit derecede yetkili kişiler arasında, 'erkekler kadınlara tercih edilmelidir.'" Orta derecedeki bir temyiz mahkemesi ise Sally'nin lehine karar verdi, fakat Idaho Yüksek Mahkemesi Sally'nin aleyhine hüküm verdi.

Sally Reed, çok kültürlü bir kadın değildi. Bir zamanlar beyaz yakalı bir büro çalışanıydı, daha sonraları evinde engelli kişilere bakarak geçimini sağladı. Büyük ihtimalle kendisini bir feminist olarak görmüyordu ama eyaletinin yasasının adaletsiz olduğu yönünde güçlü bir inancı vardı ve de şikayetine konu olan haksızlığı yargının düzeltmesine inanıyordu. Sonunda inancı doğrulandı. Eyalet kanunlarının Sally Reed'e eşit koruma sunmadığı yönünde basit bir itirazla ABD Yüksek Mahkemesi oybirliğiyle Idaho'nun erkekleri tercih eden yasasını Anayasa'ya aykırı buldu.

Reed kararından on yedi ay sonra "Frontiero v. Richardson" davasında, ordu da görev yapan erkeklerle konut yardımı ile kendilerini ve evlilerse otomatikman eşlerini de kapsayan sağlık yardımı yapılırken orduda görev yapan kadınlara ve eşlerine bu imkan sağlanmamasını Mahkeme Anayasa'ya aykırı buldu. Hava kuvvetleri teğmeni Sharron Frontiero (artık Cohen) de kalabalık içinden potansiyel lider olarak seçeceğimiz bir kimse değildi. Sıradan birisiydi, aleniyetten rahatsız olurdu. Fakat haksızlığa uğradığını biliyordu, şikayet etme cesareti vardı ve Sally Reed gibi sistemin şikayetinde haklı olduğunu göstereceğine inancı vardı.

Teğmen Frontiero'nun zaferinden iki yıl sonra Mahkeme, bir Iowa kanunu Anayasa'ya aykırı buldu; buna göre ebeveynler kızları 18'ine geldiğinde artık ona bakmayabilirlerdi ancak oğulları için 21 yaşına kadar ebeveyn bakımı zorunluydular. Aynı yıl, 1975'te, Mahkeme beni derinden etkileyen bir karar verdi. Bu dava, 1972'de New Jersey devlet okulunda öğretmen olan Paula Wiesenfeld çocuğunu doğururken öldüğünde başladı. Kocasını Stephen Wiesenfeld, bebeğe kendisi bakmaya karar verdi. Fakat, dul annelere sağlanan bakıma muhtaç çocuklar için Sosyal Sigorta yardımlarından yararlanma talebi reddedildi, bu sosyal güvenlik sadece dul kalmış anneler içindi, dul babalar için değildi. Stephen Wiesenfeld...

Seventeen months after Reed, in *Frontiero v. Richardson*, the Court held it unconstitutional to deny female military officers a housing allowance and medical benefits covering their husbands on the same automatic basis as those families were given to married male military officers. Air Force Lieutenant Sharron Frontiero was the successful challenger. Lt. Frontiero had this clear view: She saw the laws in question as plain denials of equal pay.

Like Sally Reed, Sharron Frontiero (now Cohen) is not someone you would choose from a crowd as a potential frontrunner. She is an everyday person, uncomfortable with publicity. But she knew she had been shortchanged, she had the courage to complain, and faith, like Sally Reed, in the capacity of the judicial system to vindicate her complaint.

Two years after Lt. Frontiero's victory, the Court declared unconstitutional an Iowa law allowing a parent to stop supporting a daughter once she reached the age of 18, but requiring parental support for son until he turned 21. That same year, 1975, the Court decided a case dear to my heart. It began in 1972, when Paula Wiesenfeld, a New Jersey public school teacher, died in childbirth. Her husband, Stephen Wiesenfeld, sought to care for the baby personally, but was denied child-in-care Social Security benefits then available only to widowed mothers, not to widowed fathers. Stephen Wiesenfeld won a unanimous judgment in the Supreme Court.

In defense of the sex-based differential, the Government had argued that the distinction was entirely rational, because widows, as a class, are more in need of financial assistance than are widowers. True in general, the Court acknowledged, but laws reflecting the situation of the average woman or the average man were no longer good enough even for Government work. Many widows in the United States had not been dependent on their husband's earnings, the Court pointed out, and a still small, but growing number of fathers like Stephen Wiesenfeld were ready, willing, and able to care personally for their children. Using sex as a convenient shorthand to substitute for financial need or willingness to bring up a baby did not comply with the equal protection principle, as the Court had grown to understand that principle. (As a result of the decision, childcare benefits were paid to Stephen Wiesenfeld, who has been an extraordinarily devoted parent. And what was once a widowed mother's benefit became and remains a widowed parent's benefit.)

Next, in 1976, the Court's majority acknowledged that it was applying an elevated standard of review—"heightened scrutiny"—to overt gender-based classifications. The case was *Craig v. Boren*, in which the Court struck down an Oklahoma statute that allowed young women to purchase "near beer", a beverage that contains only 3.2% alcohol, at age 18 but required young men to wait until they turned 21 to buy the weak brew. It was a silly law, which the State sought to justify on the ground that boys drive more, drink more, and commit

Cinsiyete dayalı ayrımcılık iddiasına karşı hükümet savunma olarak bu ayrımin her bakımdan mantıklı olduğunu öne sürdü, çünkü dul kadınlar, sınıf olarak, dul erkeklerden daha fazla finansal desteğe muhtaçlardır. Genellemenin yaparsak bunun doğru olduğunu mahkeme kabul etti, ancak ortalama kadının veya ortalama erkeğin durumuna göre yapılan kanunlar Devlet işleri için artık yeterince iyi değildi. Yüksek Mahkeme, A.B.D.'de birçok dul kadının kocalarının kazançlarına muhtaç olmadığına ve çocuklarıyla şahsen ilgilenmeye hazır, istekli ve bunu yapabilecek, az ama sayıları artan Stephen Wiesenfeld gibi babalar olduğuna işaret etti. Finansal ihtiyacı karşılamak veya çocuk yapmayı istemek için uygun ihtiyaç kriteri olarak cinsiyeti kullanmak, Mahkemenin anladığı şekilde eşitlik ilkesiyle uyumsuzdur. (Bu kararın sonucu olarak çocuk bakım desteği, çocuğuna olağanüstü bağlı bir ebeveyn olan Stephen Wiesenfeld'e ödendi ve bir zamanlar dul annelerin faydalanabildiği bu destekler dul ebeveynlere sağlanan destekler oldu.)

Daha sonra, 1976'da, Mahkeme cinsiyete dayalı sınıflandırmaları ortadan kaldırmak için daha yüksek standartlarda gözden geçirme – "yüksek tetkik" – uygulayacağını karara bağladı. Söz konusu dava "*Craig v. Borer*"di, Mahkeme bir Oklahoma yasasıyla şaşkına dönmüştü. Bu yasa 18 yaşındaki genç kadınların sadece en fazla % 3.2 alkol içeren, "bira benzeri" alkollü içkiler satın almasına izin veriyordu. Ancak genç erkekler bu hafif alkollü içecekleri alabilmek için 21 yaşını beklemeliydi. Bu, saçma bir kuraldı. Eyalet, erkeklerin kızlardan daha çok araba kullandığı, daha çok içtiği ve alkolden kaynaklanan suçları daha çok işlediği için bu yasaların olduğu yönünde savunma yapmayı uygun bulmuştu. İçimizden, mahkemenin "yüksek tetkik" uygulayacağını bildirmek için daha az köpük- lü bir dava seçmiş olmasını tercih edenler olabilir. Yine de, bu dava doktrinde kitlit bir ilerlemedir.

Mahkemenin görüşlerine güneş doğmasında ve bunların büyümesinde ne etkili olmuştur? Hakimler de, gazete okur ve saygıdeğer Anayasa Hukuku Profesörü Paul Freund'un bir zamanlar dediği gibi, onlar sadece günün havasından değil, dönemin ikliminden de etkilenirler.

Değişen şartlar, 1961'de Gwendolyn Hoyt'un davasında ve 1970'lerde Sally Reed, Sharron Frontiero, Stephen Wiesenfeld, Curtis Craig ve birçok diğer davalarda değişik sonuçların çıkmasının hesabını verdi. 1961 ile 1971 arası yıllarda, ev dışında çalışan kadınların sayısı hızla arttı. Bu artışa, diriltlen feminist hareketi katıldı. Feminist hareket kısmen 1960'larda ırk ayrımcılığına karşı adalet hareketiyle A.B.D.'de körlüklenmişti, aynı zamanda dünyanın başka yerlerinde Simone de Beauvoir'in temsilcisi olduğu ve onunla parlayan yeni düşünce akımıyla, 1949'da yayınladığı *İkinci Cins* ile güç bulmuştu.

more alcohol-related offenses than girls. One might wish the Court had chosen a less frothy case for announcing the "heightened" review standard. Still, it was a key doctrinal advance.

What caused the Court's understanding to dawn and grow? Judges do read the newspapers and are affected, not by the weather of the day, as distinguished Constitutional Law Professor Paul Freund once said, but by the climate of the era.

The altered conditions accounting for the different outcomes in Gwendolyn Hoyt's case in 1961, and in the 1970s cases of Sally Reed, Sharron Frontiero, Stephen Wiesenfeld, Curtis Craig, and several others, were these. In the years from 1961 to 1971, women's employment outside the home had expanded rapidly. That expansion was attended by a revived feminist movement, fueled in the United States, in part, by the movement of the 1960s for racial justice, but also, as elsewhere in the world, by the force of new thinking both represented and sparked by Simone de Beauvoir's remarkable 1949 publication, *The Second Sex*.

Changing patterns of marriage, access to safer methods of controlling birth, longer life spans, even inflation—all were implicated in a social dynamic that yielded this new reality: In the 1970s, for the first time in the history of the United States, the "average" woman was experiencing most of her adult years in a household not dominated by childcare responsibilities. That development, Columbia University economics professor Eli Ginzberg said in 1977, might well prove "the single most outstanding phenomenon" of the late twentieth century.

Congress eventually weighed in, aided by the Department of Justice and a Civil Rights Commission report initially drafted by the ACLU Women's Rights Project working with students in a year-long seminar I conducted at Columbia. The Legislature eliminated most (but not quite all) of the "differentiations based upon sex-related criteria" on Solicitor General Griswold's 1973 list.

In sum, the U.S. Supreme Court in the 1970s, as I see it, effectively carried on in the gender discrimination cases a dialogue with the political branches of government. The Court wrote modestly, it put forth no grand philosophy. But by propelling and reinforcing legislative and executive branch re-examination of sex-based classifications, the Court helped to ensure that laws and regulations would "catch up with a changed world".

Notably, many of the leading cases laying the groundwork for gender equality jurisprudence in the United States were brought by male plaintiffs. Of course, the men were complaining about discrimination rooted in a certain way of thinking about women—as dependents, much like children, subservient to the male head of the household. Cases like Stephen Wiesenfeld's helped judges—who were generally male—to understand that overbroad gender classifications were

Değişen evlilik modelleri, doğum kontrolünde daha güvenli yöntemlere ulaşılması, daha uzun yaşama imkanları, ve hatta enfasyon – bu yeni gerçekliği sağlayan sosyal dinamikte tümü vardı: 1970’lerde, A.B.D. tarihinde ilk defa, “ortalama” bir kadın ergin yıllarının büyük çoğunluğunu çocuk bakma sorumluluğu ile kendisine hükmedilmeyen bir evde geçiriyordu. Bu gelişme, 1977’de Columbia Üniversitesi ekonomi profesörü Eli Ginzberg’in dediği gibi, yirminci yüzyılın sonlarının “tek en önemli olayı” olmuştu.

Columbia’da idare ettiğim, öğrencilerle çalışarak bir yıl boyunca devam eden seminerde ACLU Kadın Hakları Projesi tarafından ilk taslağı hazırlanan, Adalet Bakanlığı ve Medeni Haklar Komisyonu’nun raporunun yardımı ile Kongre sonunda duruma müdahale etti. Yasama organı Adalet Bakanı Vekili Griswold’un 1973 listesindeki “cinsiyet kriterine dayalı farklılıklar” içeren birçok yasayı (ama tümünü değil) iptal etti.

Özetle, 1970’lerde A.B.D. Yüksek Mahkemesi, benim görüşüme göre, hükümetin kollarıyla etkili bir şekilde diyalogunu sürdürdü. Mahkeme, tevazu göstererek büyük bir felsefe ortaya koymadığını yazdı. Fakat yasamayı ve yürütmeyi cinsiyete dayalı ayrımcılığı yeniden gözden geçirmesi için itici güç olarak ve destekleyerek, Mahkeme kanunların ve yönetmeliklerin “değişen dünyaya ayak uydurmasının” sağlanmasına yardımcı oldu.

Dikkat çekici olan şu ki, A.B.D.’de cinsiyet eşitliğinin temelini oluşturan içtihatlarda emsal teşkil eden birçok davada davacılar erkekti. Kesinlikle, erkekler kadınlar hakkında belli şekilde düşünmekten kaynaklanan ayrımcılıktan şikayetçiydiler – daha çok, çocuklar gibi, bakmakta yükümlü oldukları kişi, ailenin erkeğine reisine boyun eğen kişi. Stephen Wiesenfeld’in ki gibi davalar – genellikle erkek olan – hakimlerin cinsiyete dayalı ayrımcılığın tehlikeli olduğunu anlamasına yardımcı oldu. Erkekler de cinsiyet-rol klişelerinden mağdur olabilir. Ve, Wiesenfeld’in davasının gösterdiği gibi, kadınlar ve erkekler hakkında genellemeler, çocuklar için de üzücü sonuçlara neden olabilir.

1970’lerin sonunda, Kongre, diyalogda kilit nokta olmaya devam etti. Yasama, A.B.D. harp okullarından kadınları yoksun bırakmayı reddeden mahkemede ki davayı gündeme getirdi – West Point, Annapolis, Hava Harp Akademisi. Kongre bu akademilerin kapılarını kadınlara açtı. Bu alandaki değişiklik eksik kaldı ancak bu durum Yüksek Mahkeme’nin 1996’da *A.B.D. v. Virginia* davasında kararına kadar devam etti. Dava Virginia Askeri Enstitüsü (VMI)’ni kendi toplumlarda ileri gelen birçok insanın talim alanı olarak hizmet vermiş bir eyalet üniversitesi ile ilgiliydi. Eyalet, kadınlar için kıyaslanabilir bir fırsat sunmuyordu. VMI davası açılana kadar kadın askeri okul öğrencileri A.B.D. harp okulların-

Wiesenfeld’s case illustrated, generalizations about the way women and men are may have unhappy consequences for children as well.

Congress, in the late 1970s, continued to play a key part in the dialogue. The legislature had mooted a court case challenging the exclusion of women from the U.S. military academies—West Point, Annapolis, the Air Force Academy. Congress opened the doors of those academies to women. Change in that domain remained incomplete, however, until the Supreme Court, in 1996, decided a case called *United States v. Virginia*. That litigation concerned the Virginia Military Institute (VMI), a state college that had long served as a training ground for people who became prominent in their communities. The State offered no comparable opportunity for women. By the time the VMI case was launched, women cadets had graduated from the U.S. military academies for over a decade. The Marine Corps had elevated a career female officer to the rank of three-star General, ironically perhaps, in charge of manpower and planning. Women in service were guarding the Tomb of the Unknown Soldier, flying planes, doing so many things once off limits to them. The Supreme Court held, in *United States v. Virginia*, that the State had a choice: It could admit women to VMI, or it could close the school.

Public understanding had advanced so that people comprehended that the VMI case was not really about the military. Nor did the Court question the value or viability of single-sex schools. Instead, VMI was about a State that invested heavily in a college designed to produce business and civic leaders, that for generations succeeded admirably in the endeavor, and that strictly limited this unparalleled opportunity to men. I regard the VMI case as the culmination of the 1970s endeavors to open doors so that women could aspire and achieve without artificial constraints.

One last story from the 1970s. The case of Captain Susan Struck, an Air Force officer serving as a nurse in Vietnam where, in 1970, she became pregnant. She was offered this choice: Have an abortion on base or leave the Service. (Captain Struck’s case antedated the Supreme Court’s 1973 decision in *Roe v. Wade*, which held that women have a constitutionally-protected right to control their own reproductive capacity. In those days, several military bases, without fanfare, made abortion available to women servicemembers and dependent of servicemember.) Captain Struck, a Roman Catholic, would not have an abortion, but she undertook to use no more than her accumulated leave time for the birth, and she had arranged for the baby’s adoption immediately after birth. She sued to fend off the discharge Air Force regulations required. She lost in the court of first instance and in the Court of Appeals. But she was well represented by ACLU lawyers in the State of Washington, and each month was able to secure a stay of

dan on yılı aşkın süredir mezun olmaktadır. Deniz Piyade sınıfı, bir kadın subayın rütbesini üç yıldızlı bir general rütbesine yükseltti, hem de "işgücü ve planlamadan" sorumlu olmak üzere. Görev başındaki kadın askerler "Meçhul Askerin Mezarı"ı koruyorlardı, uçakları kullanıyorlar, bir zamanlar kendilerine yasaklanmış pek çok şeyi yapıyorlardı. *A.B.D. v. Virginia* davasında Amerikan Yüksek Mahkemesi, Eyalet bir seçim şansı verdi: VMI'ya kadınları kabul edecek, veya okulu kapatacaktı.

Toplumsal bilinç ilerlemiş oldu ve böylece insanlar VMI davasının aslında orduyla bir alakası olmadığını kavramış oldular. Mahkeme de tek cinsiyetli okulların önemi veya geçerliliğiyle ilgilenmiyordu. Bunların yerine, VMI davası, Eyaletin kurduğu bir devlet üniversitesi ile ilgiliydi. Öyle ki bu üniversite lider devlet adamları ile iş hayatı liderleri yetiştirmek için tasarlanmıştı, kuşaklar boyu takdire şayan şekilde çabalarında başarılı oldu ve eşi benzeri olmayan bu fırsatı sadece erkeklere sundu. VMI davasını 1970'lerin çabalarını sonuçlandıran ve kadınlara kapıları açan dava olarak görüyorum. Böylece kadınlar suni sınırlar olmadan isteyebilecek ve başarabilecekti.

1970'lerden son bir hikaye: *Albay Susan Struck* davası; Hava Kuvvetleri Subayı olan Susan Struck, Vietnam'da hemşire olarak görev yapmaktaydı. 1970'te hamile kaldı. Ona şu seçenekler sunuldu: Askeri üste kürtaç ol veya istifa et. (Albay Struck davası Yüksek Mahkeme'ye kadınlara kendi üreme kapasitelerini kontrol etme hakları olduğunu ve bunun Anayasal koruma altındaki haklardan olduğunu söyleyen 1973 tarihli "*Roe v. Wade*" kararından önce gelmişti. O günlerde, silahlı kuvvetlerde görev yapan kadına ve asker eşlerine, birçok askeri üste, tantana çıkmadan, kürtaç yapılması mümkündü.) Katolik olan Albay Struck, kürtaç olamazdı, ancak doğuma gitmesi için gereken zamandan fazlasını kullanamayacağını taahhüt etti ve doğumdan hemen sonra bebeğin evlatlık verilmesini ayarladı. Hava Kuvvetleri yönetmeliklerinin gerektirdiği üzere Albay Struck'ın işten çıkarılması gerekiyordu ve o bundan kaçınmak için dava açtı. İlk derece mahkemesinde ve temyiz mahkemesinde kaybetti. Fakat ACLU avukatları tarafından Washington Eyaletinde çok iyi temsil edildi ve her ay işten çıkarılmasını durdurmayı sağlayabildi.

Yüksek Mahkeme Albay Struck'ın iddiasını dinlemeye karar verdi. Bu, çocuk dünyaya getirme ile ilgili kanun ve yönetmeliklerde cinsiyet eşitliğini tartışmak için ideal bir davadı. Adalet Bakanı Erwin Griswold, hükümet için potansiyel kaybı gördü. Albay Struck'ın Hava Kuvvetleri'nden ihracından vaz-

The Supreme Court agreed to hear her plea. It was an ideal case to argue the sex equality dimension of laws and regulations regarding pregnancy and childbirth. Solicitor General Erwin Griswold saw loss potential for the Government. He recommended that the Air Force waive Captain Struck's discharge and abandon its policy of automatically discharging women for pregnancy. The Air Force did so, and the Solicitor General thereupon moved to dismiss the case as moot.

Hoping to keep the case alive, I called Captain Struck and asked if she had been denied anything that could justify our opposition to a mootness dismissal. She was out no pay or allowance, she confirmed. "Isn't there some benefit you wanted and couldn't get?", I inquired. "Of course," she said in our December 1972 conversation, "I'd like to become a pilot, but the Air Force doesn't provide flight training for women." We laughed, agreeing it was hopeless to attack that occupational exclusion then. Today, it would be hopeless, I believe, to endeavor to reserve flight training exclusively for men. That is one measure of what the 1970s litigation/legislation/public education efforts in the United States helped to achieve.

geçişmesini ve hamilelikleri nedeniyle kadınları otomatikman meslekten ihraç edilmesi kuralının tamamen kaldırılmasını önerdi. Hava Kuvvetleri öyle de yaptı, ve bunun üzerine Adalet Bakanı vekili, davacının hukuki menfaati olmaması nedeniyle davanın reddi için harekete geçti.

Davayı ayakta tutmak umuduyla Albay Struck'ı aradım ve davanın menfaat olmaması nedeniyle reddedilmesini engelleyecek, bizim durumumuzu haklı çıkarabilecek, onaylamadığı herhangi bir şey olup olmadığını sordum. Hiçbir parasal yardım veya nafakası yoktu, beni onayladı. "İstedğin ama elde edemediğin bir hak veya menfaat var mı?" diye sordum. "Tabii ki var" dedi. Aralık 1972'de ki bu konuşmamızda, "Pilot olmak isterdim, ama Hava Kuvvetleri kadınlara uç eğitimi vermiyor" dedi. İkimiz birden gülmeye başladık, bu mesleğe kabul edilmemekten harekete geçmenin imkansız olduğunda hemfikir olduk. Bugün, inanıyorum ki, uç eğitimi sadece erkeklere vermeye çabalamak imkansızdır. Bu, 1970'lerin yargı/yasama/toplum eğitimi çabalarının A.B.D.'de neyi başarmamıza yardım ettiğini gösteren bir ölçüttür.

**HAKİM BAĞIMSIZLIĞI:
AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ
FEDERAL YARGISI
İSTANBUL SUNUMU
TEMMUZ 2006**

Ruth Bader Ginsburg
*Amerika Birleşik Devletleri
Federal Yüksek Mahkeme Hâkimi*

Çev.: Zehra Gülay Kavame

Hukuk Devletin gerçekleştirilmesinin temel koşulu, tüm dünyada yargı bağımsızlığıdır. Hakimler hükümetin baskısı altında olmamalı ve böylece tarafsız bir şekilde hak ve hukuk dağıtabilmeliler. Amerika Birleşik Devletleri'nin dünyanın diğer ülkelerinde, mesela Afganistan, Kolombiya, Irak, Kosovo, Ukrayna gibi yerlerde hukuk devletin etkin bir şekilde gelişmesini destekleyebilmesi için, öncelikle kendi ülkesinde bunu gerçekleştirmesi gereklidir. Son zamanlarda yaşanan tecrübelerinin gösterdiği üzere, hakim bağımsızlığı, yapılan saldırılar karşısında kırılan bir yapıya sahiptir. Eğer hizmet etmek için çabaladığı toplum, hakim bağımsızlığının korunması için gerekli gayreti göstermezse, hakim bağımsızlığı zedelenebilir.

Justice William H. Rehnquist'in 1980'li yıllarda açıkladığı bir görüş bağımsız ve tarafsız yargılamanın özünü göstermek açısından bence çok yerinde bir açıklamadır. 1986 yılından 2005 yılına kadar Amerika Birleşik Devletleri'nde baş hakim olarak görevini yapmış olan bu kişi, hakim rolünü "bir basketbol oyununda ev sahibi takım oyuncusu aleyhine en kritik anda bir uyarı vermek durumunda kalan bir hakeme" benzetmektedir. Bu hakem halk tarafından yüksek sesle yuhalanacak, fakat ona rağmen "ev sahibi kalabalığın" vermesini istediği kararı değil, hatayı görmüş olduğu için vermesi gereken kararı verecektir.

Bu konuşmada en iyi bildiğim sistem olan Amerikan sistemindeki devletin üçüncü gücü olan yargının bağımsızlığından, ona yönelik güncel tehditlerden ve hakim bağımsızlığının hayati öneminden bahsetmek istiyorum. Ancak başlangıçta diğer ülkelerde yaşanan bazı olumsuz örnekler değineceğim.

Lecture on Judicial Independence:
**THE SITUATION OF THE U.S.
FEDERAL JUDICIARY**

Istanbul
July 2006

Ruth Bader Ginsburg
Associate Justice
Supreme Court of the United States

Essential to the rule of law in any lands is an independent judiciary, judges not under the thumb of other branches of Government, and therefore equipped to administer the law impartially. The United States can promote the rule of law effectively in other lands—in Afghanistan, Colombia, Iraq, Kosovo, and Ukraine, for example—only by vigilantly practicing at home what we preach abroad. As recent experience confirms, however, judicial independence is vulnerable to assault; it can be shattered if the society law exists to serve does not take care to assure its preservation.

On the essence of independent, impartial judging, a 1980 comment by then Justice William H. Rehnquist seems to me right on target. The man who from 1986 until 2005 served as Chief Justice of the United States compared the role of a judge "to that of a referee in a basketball game who is obliged to call a foul against a member of the home team at a critical moment in the game: he will be soundly booed, but he is nonetheless obliged to call it as he saw it, not as the home crowd wants him to call it."

My remarks this morning concentrate on judicial independence in the system I know best, the Third Branch of the U.S. Government, and on current threats to its vitality. Preliminarily, I will note a few, among many, distress signals from other lands.

I.

Aşağıdaki örnekler, mukayeseli hukuk alanında hakimlerin yargılama konusundaki girişimlerinin ne kadar kolaylıkla engellenebildiğini göstermektedir. Bu konuda dünün örneklerinden ben Uganda, Rusya ve Ekvador'da günümüzde hakim bağımsızlığına saldırı niteliğindeki bazı örnekleri kısaca açıklamak istiyorum.

Uganda'daki hakimler ile ülkenin askeri güçleri arasında, "İlginç bir savaş çekişmesi" olarak adlandırılan bir olay yaşanmıştı; Uganda ordusunun terörle mücadeleyle görevlendirilmiş olan özel bir birliği Şubat ayında Yüksek Mahkeme'yi basmıştı.² Bu saldırı baş hakim ve arkadaşlarının zorla binadan çıkartılması sonucunu doğurdu.³ Askerler mahkemenin güvence ile salıvermek üzere olduğu bazı kişileri tekrar yakalamak ve askeri yerlerde gözaltında tutmak istiyorlardı. Askeri birliğin saldırısına uğrayan bu hakimler ilgililerin askeri gözaltı uygulamasına tabi tutulmasını önlediler. Bunu yapabilmek için tutuklarının serbest bırakılmasını sağlayacak olan evrakı imzalamayı reddettiler. Bu kişiler sivil makamların elinde kaldılar ve böylece çok daha kötü sonuçlanabilecek bir durumdan kurtulmuş oldular.⁴

Vereceğim ikinci örnek daha az günceldir. Örnek, Rus Anayasa Mahkemesine ilişkindir. 1992 ve 1993 yıllarında, o zaman Başkan olan Boris Yeltsin ile komünizm yanlısı olan kanun koyucu arasında bir uyuşmazlık çıkmıştı. 1993 Mart'ında Meclis başarısız bir şekilde, başkan Yeltsin hakkında dava açmaya çalışmış fakat başarılı olmamıştı. Bunun üzerine Yeltsin, Eylül 1993'te Meclisi dağıtarak buna cevap vermişti. Anayasa mahkemesi ise, meclisin verdiği kararın yerinde olduğuna karar verirken, Yeltsin'in Anayasa'yı ihlal ettiğini ve hakkında dava açılabileceğini açıklamıştı. Başkan Yeltsin bu karardan memnun olmadığını belli etmişti. Korumalarına baş hakimim yavru kedisini öldürmeleri için emir verdi ve mahkemenin su şebekesini kesmek tehdidinde bulundu. Daha sonra daha etkili bir girişimde bulundu. Ekim 1993 tarihinde Yeltsin yeni bir Anayasa hazırlanmakta olduğu gerekçesiyle Anayasa Mahkemesini askıya alan bir kararname imzaladı. Daha sonra yeniden oluşturulan, yetkisi daraltılmış ve hakim sayısı azaltılmış olan yeni Anayasa Mahkemesi 1995 yılında göreve başladı ve bu şekilde Başkan hakkında dava açılması ihtimali ortadan kaldırılmış oldu.

Vereceğim üçüncü örnek de kendisini suçlama girişimlerine karşı yürütmenin verdiği cevaba ilişkindir. Ekvador'da hakimlerin atanma ve görevleri ile ilgili

² The East African, *When Generals and Judges Fall Out, Who will Pass Sentence?*, AFRICA NEWS, 14 Şubat 2006.

³ A.g.e

⁴ A.g.e

I.

Examples abound internationally of how the best efforts of judges to adjudicate cases fairly can be thwarted. From dozens of illustrations one might choose, I will briefly describe assaults in our time on judicial independence in Uganda, Russia, and Ecuador.

In what has been called a "bizarre tug of war" between Uganda's judges and the country's military, a special terrorism squad of the Ugandan army besieged the High Court in February.² The assault forced the evacuation of the Chief Justice and his colleagues.³ The armed men aimed to re-arrest and detain in military custody several individuals the court was about to release on bail. The targets of the army squad's raid managed to avoid military detention. They did so by refusing to sign their release papers. By remaining in civilian custody, they escaped a fate that could have been far worse.⁴

My second illustration is less current. It concerns the Constitutional Court of Russia. During 1992 and 1993, conflict developed between then-President Boris Yeltsin and the pro-Communist legislature. In March 1993, the legislature tried, unsuccessfully, to impeach President Yeltsin. In September 1993, Yeltsin responded by dissolving the legislature. The Constitutional Court upheld the legislature's prerogative, declaring that Yeltsin had violated the Constitution and could be impeached. President Yeltsin signaled his displeasure. He ordered his bodyguards to kill the Chief Justice's pet cat and threatened to cut off the Court's water supply. Ultimately, he took more decisive action. In October 1993, Yeltsin signed a decree suspending the Constitutional Court pending adoption of a new constitution. A newly installed Constitutional Court, with narrower jurisdiction and fewer judges, commenced work in 1995, and the prospect of impeachment no longer embarrassed the President.

My third example also involves an Executive's response to an impeachment effort. It concerns manipulation of judicial appointments and tenure in Ecuador. In December 2004, Ecuador's then-President, Lucio Gutierrez, summoned members of the nation's Congress to remove 27 of the Supreme Court's 31 members.⁵ That summons was in apparent retaliation for the Court's decisions rendered dur-

² The East African, *When Generals and Judges Fall Out, Who Will Pass Sentence?*, AFRICA NEWS, Feb. 14, 2006.

³ *Id.*

⁴ *Id.*

⁵ Steven Dudley, *Crisis in Ecuador: Ecuador's President Ousted Amid Unrest*, THE MIAMI HERALD, Apr.

yapılan manipülasyonlar vardı. Aralık 2004 tarihinde, o zaman Ekvador'un devlet Başkanı olan Lucio Guterrez, Millet Meclisini toplayarak Yüksek Mahkemenin otuz bir hakiminden yirmi yedisinin görevden uzaklaştırılması için bir girişimde bulundu.⁵ Bu çağrı açıkça, Devlet Başkanı Guterrez hakkında yolsuzluk suçlamalarına ilişkin başarısız bir girişim sırasında mahkemenin verdiği kararlar karşılıktı.⁶ Guterrez kinayeli bir şekilde, görevden uzaklaştırma tedbirini, şırı tarafı hale gelmiş olan yargıyı tekrar bağımsız hale getirmek için yapmak istediğini belirtmiştir.⁷ Kendisinin arzularına uyan Meclis seçim kurullarının ve anayasa Mahkemesinin hakimlerimi görevden aldı, bu mahkemelere yürütmeyi üstlenilen kişiler atadı. Hükümetin mahkemeleri pençesine almak isteyen bu ı girişimlerine karşı protestolar yapıldı.⁸ Nisan 2005 tarihinde Ekvador Meclisi o gün kurulu olduğu şekli ile Yüksek Mahkemeyi dağıttı. Guterrez kısa bir süre sonra istifa etti ama Mecliste oyların dağılması nedeniyle yeni Mahkeme görevi yıl 30 Kasım'a kadar oluşturulamadı. Dört kişilik özel bir Bağımsız Komite tarafından seçilen yeni 31 hakim yemin etti.⁹

Amerika Birleşik Devletleri, Mahkemelerinin elinin kolunun bağlanması ile ilgili bir krizi yaklaşık yirmi yıl önce yaşamıştı. Başkan Franklin Delano Roosevelt'in "Yeni Anlaşma (New Deal)" planına Federal Yüksek Mahkeme direndi. Onüç aylık bir dönemde Mahkeme, Anayasa'ya aykırı sosyal ve ekonomik on al-federal yasayı ele aldı. "Dokuz yaşlı adam"ı değiştirilme çaresizliğiyle he-fine ulaşılmayan Başkan Roosevelt, Şubat 1937'de Mahkemenin itaatsizliğiyle şa çıkabilmek için senatoya kanun tasarıları gönderdi. Bu tasarıda, mahkemeye ı yıl hizmet etmiş ve yetmiş yaşını geçmesine rağmen emekli olmamış her bir eye bir hakim ekleme önerisinde bulunuyordu. Roosevelt'in teklifi, anında ahkemenin üye sayısını dokuzdan onbeşe çıkarılabilecekti. (Eğer 1937 planı şu ki Mahkeme uygulanacak olsa bugün Mahkemenin oniki üyesi olurdu. Üç ye-hakim atanırdı, çünkü Hakim Stevens, Hakim Scalia ve ben 70'in üzerindeyiz, ı yıl aşkın süredir görevdeyiz ancak henüz emekliye ayrılmadık.)

1937 sonunda iki gelişme, Roosevelt'in planını yok etmek için birleşti: Baş-nun mahkemeyi ele geçirme girişimine halkın tepkisi; ve sosyal ve ekonomik lütükalarla ilgili yasama kararlarına uymaya hakimlerin giderek hazır olmaları.

Steven Dudley, Crisis in Ecuador: Ecuador's President Ousted Amid Unrest, THE MIAMI HERALD, 21 Nisan 2005.

Juan Forero, Ecuador's President Revokes Curbs on Protests, N.Y. TIMES, 16 Nisan 2005, A10

Juan Forero, Ecuador's President Vows to Ride Out Crisis Over Judges, N.Y. TIMES, 18 Nisan 2005, A12

A.g.e

Juan Forero, Ecuador: A New Supreme Court, N.Y. TIMES, 30 Kasım 2005, at A14

Başkan Roosevelt'in açıkladığı bu planda, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik krizi aşma amaçlı

ing a failed effort to impeach Gutierrez on corruption charges.⁶ Gutierrez described the removal measure, ironically, as a means to restore judicial independence to a too-partisan judiciary.⁷ A compliant Congress also replaced judges on the Electoral and Constitutional Courts, stacking those tribunals with the administration's supporters. Protests ensued against the Government's blatant moves to pack the courts.⁸ In April 2005, Ecuador's Congress disbanded the Supreme Court, as then composed. Gutierrez resigned shortly thereafter, but a bitterly divided legislature prevented selection of a new Court until November 30 of last year, when 31 new judges, named by an independent four-member committee, were sworn in.⁹

The United States faced its own court-packing crisis almost seventy years ago. The Supreme Court resisted President Franklin Delano Roosevelt's New Deal program. In a thirteen-month span, the Court held unconstitutional sixteen pieces of federal social and economic legislation. Frustrated by his inability to replace the "nine old men" then seated on the Court, President Roosevelt, in February 1937, sent to the Senate a bill to overcome the Court's recalcitrance. He proposed adding one Justice for each member of the Court who had served ten years, and did not retire after his seventieth birthday. FDR's proposal would have immediately swelled the Court's size from nine to fifteen members. (If the 1937 plan were to be applied to the current Court, we would today have a 12-member bench. Three new Justices would be appointed because Justice Stevens, Justice Scalia, and I are over 70, have served more than ten years, but have not yet retired). Two developments, manifest by the end of 1937, combined to defeat Roosevelt's plan: Public opposition to the President's endeavor to capture the Court; and a growing readiness of the Justices to defer to legislative judgments on matters of social and economic policy.

6 Juan Forero, Ecuador's President Revokes Curbs on Protests, N.Y. TIMES, Apr. 16, 2005, at A10.

7 Juan Forero, Ecuador's President Vows to Ride Out Crisis Over Judges, N.Y. TIMES, Apr. 18, 2005, at A12.

8 *Id.*

II.

Amerikan Federal Yüksek Mahkemesi 217 yıllık tarihinde, biraz önce vaziyetlerini açıkladığım Uganda, Rusya ve Ekvador Yüksek Mahkemelerinden çok daha fazla ilerledi. Anayasamıza göre federal hakimler atandıktan sonra hiç bir zorunlu emeklilik yaşı olmadan ömür boyu görevde kalırlar ve maaşları yasama organı tarafından azaltılamaz.¹¹ Ömür boyu atanma ve azaltılamaz maaş ile A.B.D. kurucuları hakim bağımsızlığımı hükümetin politik yanından ileride tutmayı ve böylece de hakimlerin uyuşmazlıkla ilgili hüküm verirken tarafsız ve bağımsız olabilmelerini öngördü. Başkanın veya Kongrenin istediği gibi mahkemeleri düzenleme girişimlerine tepki veren kültürümüz olmasaydı bu uygulama Federal Mahkemeleri yine de korur muydu şüpheliyim.

Bir sonraki açıklamam Amerikan Federal Yüksek Mahkemesinin karşılaştığı üç olayla ilgili. Bu olaylarda Yürütme erkini uygulamalarının Anayasaya aykırılığı iddia edilmişti. İlk iki olay bugün A.B.D.'de artık ışık saçmıyor. Üçüncü örneğim ise – Haziran 2004'te verilmiş bir çift karar – 11 Eylül terörist saldırıları sonrası A.B.D. ordusu tarafından tutuklanan kişilerin iddialarına, Mahkemenin ilk cevaplarını içeriyor.

İlk olarak Mahkemenin oybirliğiyle karar verdiği, baş hakim Warren Burger tarafından kaleme alınan, 1974 tarihli "*Amerika Birleşik Devletleri v. Nixon*" adlı davayı ele alacağım.¹² Bu dava, Watergate Skandalının doruğunda, A.B.D. Bölge Hakimi John Sirica tarafından çıkarılan bir celpname ile hız kazandı. Hakim Sirica'nın celpnamesinin muhatabı A.B.D. Başkanıydı. Bu celpname, Başkan Nixon ve en yakın danışmanlarının ele geçirilmiş ses kayıtları ve belgelerini ceza kovuşturmada delil gösterebilmek içindi. Başkanlık seçimlerinde Nixon "kanun ve düzenin" onarılmasını istedi ve suça karşı yufka yürekli olmayacak hakimler atamaya söz verdi.¹³ Dört Nixon ataması içeren Amerikan Federal Yüksek Mahkemesi – bunların içinde baş hakim Burger ve daha sonra hakim Rehnquist – kararı açıkladı: Başkan delilleri teslim etmeyle yükümlüydü, tıpkı Hakim Sirica'nın bilgi ve belgeleri açıklama emrinde talep ettiği gibi. A.B.D. Başkanı, Mahkeme emrine uydu – ses kayıtları ile belgeleri teslim etti – ve daha sonra derhal istifa etti.

¹¹ Amerikan Anayasası madde 3'e göre federal hakimler "ömür boyu görevde kalır ve maaşları azaltılamaz. (federal judges "shall hold their Offices during good Behavior ... and shall ... receive for their Services, a Compensation, which shall not be diminished during their Continuance in Office." U.S. CONST. art III, § 1, cl. 2.

¹² 418 U.S. 683 (1974)

¹³ Örneğe bakınız, 2 STEPHEN E. AMBROSE, NIXON: THE TRIUMPH OF A POLITICIAN, 1962-1972.

II.

The U.S. Supreme Court, in its 217-year history, has fared far better than the high courts in Uganda, Russia, and Ecuador, whose plight I just recounted. Under our Constitution, federal judges hold their offices essentially for life, with no compulsory retirement age, and their salaries may not be diminished by the legislature.¹⁰ Through life tenure and compensation that cannot be reduced, the Founders of the United States sought to advance the Judiciary's independence from the political branches of the Government, and thus, the judges' ability to decide cases impartially. Yet I doubt even that insulation would have protected the federal bench if we did not have a culture that frowns on attempts to make the courts over to fit the President's or the Congress' image.

I will next describe three instances in which the U.S. High Court confronted alleged unconstitutional assertions of power by the Executive. My first two illustrations generate no sparks in the United States today. My third example – a pair of decisions handed down in June 2004 – concerns the Court's initial responses to the pleas of persons detained by the U.S. military in the aftermath of the September 11 terrorist attacks.

I will recall first a 1974 case titled *United States v. Nixon*, which yielded a unanimous opinion written by Chief Justice Warren Burger.¹¹ That case was precipitated by a subpoena issued by a trial court judge, U.S. District Judge John Sirica, at the height of the Watergate scandal. Judge Sirica's subpoena directed the President of the United States, to produce, for use in a criminal proceeding, tape recordings and documents capturing conversations between President Nixon and his closest advisers. In campaigns for the Presidency, Nixon had called for the restoration of "law and order," and promised to appoint judges who would not be "soft on crime."¹² A United States Supreme Court that included four Nixon appointees – among them, Chief Justice Burger and then-Associate Justice Rehnquist – declared the law: The President was obliged to turn over the evidence, as Judge Sirica's disclosure order demanded. The President obeyed the Judiciary's command – he turned over the tapes and documents – then promptly resigned from office.

¹⁰ The Constitution guarantees that federal judges "shall hold their Offices during good Behavior ... and shall ... receive for their Services, a Compensation, which shall not be diminished during their Continuance in Office." U.S. CONST. art III, § 1, cl. 2.

¹¹ 418 U.S. 683 (1974)

¹² See, e.g., 2 STEPHEN E. AMBROSE, NIXON: THE TRIUMPH OF A POLITICIAN, 1962-1972, at 376

Geçmiş zamandan ikinci açıklamam "Çelik Fabrikalarına El Koyma Davası" olarak bilinir. 1952 baharında, A.B.D. ağırlıkla Kore Savaşı'yla uğraşmak-tayken ülkede enflasyon yükselmekteydi ve işçilerin yarattığı huzursuzluklar ya-yılıyordu. Birkaç ay boyunca, Amerika Çelik Çalışanları Birliği ücretlerde önem-li bir artış arayışındaydı ancak çelik fabrikaları bunu tekrar tekrar reddediyordu. Müzakereler çıkmaza girince çelik fabrikaları 9 Nisan 1952'den başlayarak gre-ve gitmeyi seçti. 8 Nisan akşamı, çelik fabrikalarının çalışmasına devam edebil-mesi için, Başkan Truman bir kararname çıkarttı ve bu kararnameyle Ticaret Ba-kanına 85 çelik fabrikasına el koyma talimatı verdi.¹⁵

Çelik fabrikaları el koymayı durdurabilmek için dava açtı. Fabrikalar, Baş-kan'ın talimatının Anayasa'ya aykırı bir şekilde Kongre'nin yasama yetkisine te-cavüzde bulunduğunu iddia etti. Buna cevaben, hükümet, grevin ulusal güvenli-ği tehlikeye düşüreceği, bu nedenle de Başkan'ın sürece uygun bir şekilde, ilk önce yasamanın açıkça yetkilendirmesini kazanmadan, "niteliği gereği yetkili" olarak, çelik fabrikalarına el koyduğu iddiasında bulundu. A.B.D. Washington D.C. Bölge Mahkemesi, Hükümetin iddiasını reddetti ve Başkan'ın talimatıyla il-gili yürütmeyi durdurdu. Temyiz Mahkemesi, tüm mahkeme üyesi hakimleri kür-süde hazır bir şekilde, 5'e 4 oy ile Bölge Mahkemesi'nin kararını kabul etti. Baş-kan Truman'ın atadığı sekiz hakim dava konusu sorunda eşit olarak ikiye bölün-müştü. Bir ay sonra, 6'ya 3 bir çoğunlukla Amerika Birleşik Devletleri Federal Yüksek Mahkemesi, Başkan'ın talimatının geçersiz olduğuna karar verdi; Mah-keme kararında, Yürütme Organına özel mülke el koyması için izin verecek ola-rın Anayasa'da "iyi günde kötü günde" münhasıran Kongre olarak belirlenmiş olduğunu belirtti.¹⁶

"Çelik Fabrikalarına El Koyma Davası"ndaki 6'ya 3 oyçokluğunda dört Ha-kim Truman'dan önce, Franklin Roosevelt tarafından atanmıştı, ancak Başkan'ın durumuna karşı oy kullanan beşinci ve altıncı oyların her ikisi de Truman atama-sı olan Hakim Burton ve Hakim Clark tarafından gelmişti. Başkan Truman der-hal Mahkeme kararına uydu. Hakimin kürsüden kararı okumasından otuz dakı-kadan az bir süre sonra, Başkan bir mektup göndererek Ticaret Bakanı'ndan el koyulmuş fabrikaları sahiplerine iade etmesini istedi.¹⁷

Yaklaşık elli yıl sonra, 11 Eylül 2001 sabahı, New York'taki Dünya Ticaret Merkezi'ne ve A.B.D. Başkenti'nin karşı kıyısındaki Pentagon'a öldürücü terö-rist saldırıları ulusumuz ve dünyayı şoke etti ve yaklaşık 3000 ölümlü sonuç-

¹⁴ *Youngstown Sheet & Tube Co. v. Sawyer*, 343 U.S. 579 (1952).

¹⁵ A.g.e, sayfa 590-91.

¹⁶ A.g.e, sayfa 589.

¹⁷ Genel olarak şu davalara bakınız: MAEVA MARCUS, TRUMAN AND THE STEEL SEIZURE CASE (1952).

Earlier in time, my second illustration is popularly known as the "Steel Seizure Case."¹³ In the spring of 1952, the United States was heavily engaged in the Korean War. At home, inflation was rising, and labor unrest was widespread. For several months, the United Steel Workers of America had been seeking a sub-stantial pay increase, which the steel companies had repeatedly refused. With negotiations at an impasse, the steel workers voted to strike beginning on April 9, 1952. On the evening of April 8, to keep the steel mills in operation, President Truman issued an executive order directing the Secretary of Commerce to take possession of 85 steel companies.¹⁴

The steel companies sued to stop the seizure. The companies argued that the President's order was an unconstitutional encroachment on the legislative domain of Congress. In response, the Government urged that a strike would so endanger national security that the President must be held to possess "inherent power" to seize the steel mills without first gaining explicitly empowering legislation. The United States District Court in Washington, D.C., rejected the Government's plea and enjoined enforcement of the President's order. But the Court of Appeals, sit-ting en banc, immediately voted 5-4 to stay the District Court's injunction, with the eight judges appointed by President Truman evenly divided on the issue. One month later, a 6 to 3 majority of the United States Supreme Court declared the President's order invalid; the authority to permit Executive Branch seizure of pri-vate property, the Court held, is a power the Constitution gives exclusively to Congress "in both good and bad times."¹⁵

While four of the Justices in the "Steel Seizure Case" majority were appoint-ed by Truman's predecessor, Franklin Roosevelt, the fifth and sixth votes against the President's position came from Justices Burton and Clark, both Truman appointees. President Truman immediately complied with the Court's judgment. Less than thirty minutes after the Justices finished reading their opinions from the bench, the President dispatched a letter ordering the Secretary of Commerce to return the seized mills to their owners.¹⁶

Almost fifty years later, on the morning of September 11, 2001, deadly ter-rorist attacks on the World Trade Center in New York City and the Pentagon just across the river from the U.S. Capitol, shocked our Nation and world and result-ed in approximately 3000 deaths. The attacks once again thrust into question the scope of executive authority in times of war and national peril. Controversies

¹³ *Youngstown Sheet & Tube Co. v. Sawyer*, 343 U.S. 579 (1952).

¹⁴ *Id.* at 590-91.

¹⁵ *Id.* at 589.

landı. Saldırıyla bir kez daha savaş ve ulusal tehlike durumunda Yürütmenin yetkisinin kapsamı sorusuna saptandık. 11 Eylül sonrası doğan tartışmalar hâlâ sürüp gitmekte. Mahkeme'nin bu konudaki ilk kararlarını açıklayacağım: *Hamdi v. Rumsfeld*,¹⁸ and *Rasul v. Bush*,¹⁹ her ikisi de Haziran 2004 kararı.

Yaser Esam Hamdi, Hükümet tarafından "muharip düşman"²⁰ olmakla suçlanan bir Amerikan vatandaşıydı.²¹ A.B.D.'de doğmuş fakat Suudi Arabistan'da büyümüş olan Hamdi 2001 yılında Taliban'a karşı çarpışmalar sırasında A.B.D. müttefikleri tarafından Afganistan'da yakalandı. İlk olarak, Küba'daki, Guantanamo ABD Deniz Üssü'ne gönderilen Hamdi, Amerikan vatandaşı olduğu öğrenilince Güney Carolina'daki Charleston deniz kuvvetleri gemi hapisanesine nakledildi. Haziran 2002'de, oğlunun serbest bırakılmasını isteyen Hamdi'nin babası oğlunun hemen mahkeme huzuruna çıkarılması talebiyle bir dilekçe verdi. Oğlunun tutukluğunun ve kimseyle görüştürülmeden hapse tutulmasının yasal dayanağının olmadığını ileri sürdü.

A.B.D. Virginia Bölge Mahkemesi, Hamdi'nin tutukluluk nedenlerini reddedebilmesine izin verilmesi gerektiğine karar verdi. (Babası, doldurduğu dilekçe-de Hamdi'nin kesinlikle muharip olmadığını, aksine insanî yardım iççisi olduğunu iddia ediyordu). Bölge Mahkemesinin yargılamasını yeniden inceleyen ve bozulan Temyiz Mahkemesi Başkan'ın tutukluluk emri verme yetkisini onayladı. Temyiz Mahkemesi bunu hukuka uygun buldu, terörizme karşı verilen savaş ve bunun sonucu oluşan güvenlik endişeleri nedeniyle Hamdi'ye "muharip düşman" olmadığını gösterme fırsatı vermeyi reddetti.²² Federal Yüksek Mahkeme bu hükmü yeniden gözden geçirmeye karar verdi.

Hükümet, Federal Yüksek Mahkeme'de Yürütmenin "muharip düşman" olarak sınıflandırdığı kişilerin tutuklanmasına karar vermesiyle ilgili yapılacak yeniden gözden geçiriminin, eğer herhangi bir şekilde yapılırsa, "çok ağır bir sınırlama" olacağını savundu.²³ Hakimler tek-ses olarak bir görüşe imza atamamış olsa da, Mahkeme, vatandaşlarına belirsiz süreli tutuklama dayatan Yürütmenin gözden geçirilemez bir yetkisi olduğunu kesin bir şekilde reddetti.

Sekiz hakim Hamdi'nin adil yargılanma ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir mahkeme önünde tutukluluk nedenlerini reddedebilmesine izin verilmesi gerek-

¹⁸ 542 U.S. 507 (2004).

¹⁹ 542 U.S. 466 (2004).

²⁰ "enemy combatant"

²¹ *Hamdi*, 542 U.S. at 509.

²² *Hamdi v. Rumsfeld*, 316 F.3d 450, 476 (4. Bölge 2003).

arising in the aftermath of September 11 are ongoing. I will describe the Court's first full decisions in point: *Hamdi v. Rumsfeld*,¹⁷ and *Rasul v. Bush*,¹⁸ both announced in June 2004.

Yaser Esam Hamdi was a U.S. citizen alleged by the Government to be an "enemy combatant."¹⁹ Born in the United States but raised in Saudi Arabia, Hamdi was seized in Afghanistan by allies of the United States during 2001 hostilities against the Taliban. Originally sent to the U.S. naval base in Guantánamo Bay, Cuba, Hamdi was transferred to a Navy brig in Charleston, South Carolina, when his U.S. citizenship became known. In June 2002, Hamdi's father petitioned for a writ of habeas corpus seeking his son's release. He maintained that the detention, then incommunicado, lacked legal authority.

The U.S. District Court in Virginia ruled that Hamdi must be allowed to challenge the factual basis for his detention. (The petition his father filed alleged that he was not a combatant at all, but a humanitarian relief worker.) Reviewing and reversing the District Court's judgment, the Court of Appeals upheld the President's authority to order the detention. The appeals court found it lawful, given the war against terrorism and consequent security concerns, to deny Hamdi any opportunity to show he was not an "enemy combatant."²⁰ The Supreme Court agreed to review that determination.

The government argued in the Supreme Court that judicial review of the detention of persons the Executive had classified as "enemy combatants," if it could be had at all, should be "heavily circumscribed."²¹ Although the Justices did not sign on to a one-voiced opinion, the Court decisively rejected the position that the Executive has unreviewable authority to impose open-ended detention on citizens.

Eight Justices agreed that Hamdi must be allowed to challenge the factual basis of his detention before a tribunal meeting the demands of due process. Even in "our most challenging and uncertain moments" when "our Nation's commitment to due process is most severely tested," Justice O'Connor wrote for a four-Justice plurality, "we must preserve our commitment at home to the principles for which we fight abroad."²² "[H]istory and common sense," she noted, "teach us that an unchecked system of detention carries the potential to become a means of

¹⁷ 542 U.S. 507 (2004).

¹⁸ 542 U.S. 466 (2004).

¹⁹ *Hamdi*, 542 U.S. at 509.

²⁰ *Hamdi v. Rumsfeld*, 316 F.3d 450, 476 (4th Cir. 2003).

²¹ *Hamdi*, 542 U.S. at 535.

tiği yönünde karar verdi. Hakim O'Connor dört hakim adına yazdığı görüşünde diyor ki "en zorlu ve belirsiz dönemlerimizde bile" "ulusumuzun hukuk devleti-ne bağlılığı şiddetle test edildiğinde" "dışarıda uğruna savaş verdiğimiz ilkelere bağlılığımızı kendi ülkemizde de korumalıyız"²⁴ Ayrıca şunu da ekledi, "Tarih ve sağduyu", "bize şunu öğretti, denetimsiz tutuklama sistemi kötüye kullanma ve zulmetme potansiyelini taşır."²⁵ Görüşünde belirtir ki "Savaşta bir ülke," vatan-daşların elinden haklarını alması konusunda "Başkanın eline açık çek vermez."²⁶

Benim de görüşüne katıldığım Hakim Souter, hiçbir anayasal meseleye ulaş-madı. Biz, Kongre'nin Başkan'a resmi itham ve yargılama olmadan tutuklama yetkisi vermediği yönünde karar verdik.²⁷

Diğer 2004 "muharip düşman" davası, "*Rasul v. Bush*", yurtdışında çarpış-malarda yakalanan yabancı uyruklu kişilerin tutulanmasının ve daha sonra Gu-antanamo'daki deniz üssüne gönderilmesinin hukukluğuyla ilgiliydi. Hükümet, Guantanamo tutuklularının Cenevre Konvansiyonu'na göre savaş suçlusuz statü-sünde olma hakkı verilemeyeceğini ve de tutuklularının hukukluğuna hiçbir A.B.D. mahkemesinde itiraz edemeyeceklerini ileri sürdü.

Tutukluların avukatları, A.B.D. Columbia Eyaletinde Bölge Mahkemesi'ne müvekkillerinin mahkeme huzuruna çıkarılması talebiyle dilekçeler verdi. İlk ve ikinci denemelerinde mahkemelerde başarısız oldular. Bu mahkemeler, Yargının müdahalede bulunma yetkisinin olmadığı yönünde karar verdiler. 6'ya 3 oyla alın bir karar Mahkeme sadece ve açıkça Guantanamo Deniz Üssü'ndeki tu-tukluların durumlarıyla ilgili hükümün Federal Mahkeme'de yeniden bakılması için dilekçe verebilecekleri yönünde karar verdi.²⁸ Bu yöndeki dilekçelerin sonu-cunun ne olması gerektiği yönünde bir yol açılmış oldu.

Mart 2006'nun son haftası, Mahkeme Guantanamo Deniz Üssü ile ilgili baş-ka bir iddia dinledi, *Hamdan v. Rumsfeld*.²⁹ İddiaları reddeden Yemen vatandaşı Salim Ahmed Hamdan'ın, Usame Bin Ladin'in özel şoförlüğünü yaptığı iddia edilmektedir. Başkan kararnamesine göre: İlk olarak, tutukluların "muharip düş-man" olarak sınıflandırılması süreci; ikinci olarak, bu şekilde sınıflandırılmış ki-şilere uygulanan yargılama hükümleri belirlenmişti. Hamdan iki basamaklı aske-ri mahkeme sürecinin yetkisini ve yeterliliğini dava konusu yaptı. Dava bir baş-langıç sorusu sunuyordu: Halen beklemeye otan Guantanamo Deniz Üssü ile il-

24 A.g.e., sayfa 532.

25 A.g.e., sayfa 530.

26 A.g.e., sayfa 537.

27 A.g.e., sayfa 545.

28 542 U.S. at 485.

29 *Cert. granted* 126 S. Ct. 622 (2005).

oppression and abuse."²³ "[A] state of war," her opinion makes clear, "is not a blank check for the president" to remove the rights of citizens.²⁴

Justice Souter, with whom I joined, reached no constitutional question. We concluded that Congress had accorded the President no authority to detain peo-ple without formal charges and trial.²⁵

The other 2004 "enemy combatant" case, *Rasul v. Bush*, concerned the legali-ty of the detention of foreign nationals captured in hostilities abroad, then transport-ed to the U.S. naval base in Guantanamo Bay. The Government maintained that Guantanamo detainees were not entitled to prisoner-of-war status under the Geneva Conventions and could not challenge the legality of their detention in any U.S. court.

Lawyers for detainees sought writs of habeas corpus in the U.S. District Court for the District of Columbia. They were unsuccessful in the courts of first and second instance. Those courts held that the Judiciary lacked power to inter-vene. The U.S. Supreme Court disagreed. In a 6-to-3 decision, the Court ruled simply and only that Guantanamo detainees may petition for federal-court review of their situations.²⁶ It reserved for another day what the outcome of such peti-tions should be.

The last week in March 2006, the Court heard argument in another Guantanamo Bay case, *Hamdan v. Rumsfeld*.²⁷ The challenger, Salim Ahmed Hamdan, is a citizen of Yemen alleged to have served as a personal driver for Osama bin Ladin. Hamdan contested the authority for, and adequacy of, a two-stage military tribunal process the President had decreed: first, a procedure for classifying detainees as "enemy combatants"; second, provisions governing trial of persons so classified. The case presented a threshold question: Did a law Congress passed at the end of 2005,²⁸ effectively bar federal courts—including the Supreme Court—from considering currently pending Guantanamo Bay cases in advance of actual classifications and convictions.

On June 29, 2006, the Court announced its 5-3 disposition of Hamdan's peti-tion.²⁹ In the minority's view, Congress had withdrawn the Court's jurisdiction to consider the case. Furthermore, the minority believed that the President, as Commander-in-Chief, had full authority to decree the military commission process.

23 *Id.* at 530.

24 *Id.* at 537.

25 *Id.* at 545.

26 542 U.S. at 485.

27 *Cert. granted* 126 S. Ct. 622 (2005).

28 Detainee Treatment Act of 2005, Pub. L. No. 1090-148, 119 Stat. 2739 (hereinafter DTA § 1001 *et seq.*)

güli sınıflandırma ve suçlamalardan önceki davalarla ilgili olarak Kongrenin 2005 yılında oyladığı kanun³⁰ federal mahkemelere fiilen başvuru yolunu - Federal Yüksek Mahkeme de dahil olmak üzere - kapatıyor muydu?

29 Haziran 2006'da, Mahkeme Hamdan'ın iddialarına ilişkin 5'e 4 hükmünü açıkladı.³¹ Azınlığın görüşü Kongrenin Mahkeme'yi davaya bakmaktan alıkoymaya yönündeydi. Azınlık ayrıca, Başkan'ın, Başkomutan olarak, askeri mahkemeyi yönetmeye tam yetkili olduğuna inanıyordu. Beş üyeli çoğunluk görüşü ise ilk olarak Kongre'nin Mahkemeyi Hamdan Davasına bakmaktan alıkoymadığına karar verdi. Mahkeme azınlığı daha sonra Kongrenin yetkilendirmesinin bulunmadığı, Başkan'ın Askeri Adalet Kanunu'yla veya A.B.D.'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmaların talimatlarıyla - Cenevre Konvansiyonu- bağlı olmayan bir askeri mahkeme kurmak yetkisinin olmadığını savundular.

Mahkeme kararı, A.B.D. Anayasasındaki devlet erkini üçe ayıran güçler ayrılığı ilkesine dayanıyordu. Mahkeme, Yürütme Organının gücünde yoğunlaşmanın Anayasanın üçe ayırdığı güçler ayrılığı ilkesine aykırı olduğunu gözlemledi. Hamdan davasındaki Mahkeme görüşü açıkladı ki askeri mahkemeler kurulacaksa, yasama organı - Kongre- Başkan'ın direktif vermesine tam yetki vermiş olmalıdır, bunu denetlemek Mahkemenin yükümlülüğüdür.

III.

Şimdi A.B.D. Yargısının anayasal düzeyde güvenliğiyle ilgili günümüzdeki endişelere değineceğim. A.B.D. Kongresinin bazı üyelerinin veya basının federal mahkemelerle ilgili ne söylediğini okuyan ya da duyan birisi tarihin, birçok defalar, neyi desteklediğini tam olarak anlayamaz: Demokrat ya da Cumhuriyetçi Başkanlar tarafından atanmış federal hakimler, genellikle adalet dağıtarken tarafsız olmaya ve kanunları akla ve mantığa uygun bir şekilde, içtihadın sınırladıklarına sadık kalarak uygulamaya gayret ederler. Oysa bazı siyasi çevrelerde, "ev sahibi kalabalığın" isteklerini dikkate almadan karar vermiş hakimleri eleştirme, hatta federal yargıçları tehdit etmek modadır.

Atılan manşetlere bir örnek vereyim. Mart 2005'te, A.B.D. Onbirinci Bölge Temyiz Mahkemesi, beyni hasara uğramış Florida'lı Terri Schiavo'ya beslenme tüpünün yeniden takılması yönünde karar vermeyi reddetti. Mahkeme de, Bölge Mahkemesi de federal yasayı yazıldığı gibi okudu, Kongre üyelerinin birçoğunun okunmasını istediği gibi değil. Buna kızanlar arasında, o zamanın iktidar partisi li-

³⁰ Detainee Treatment Act of 2005, Pub.L.No.1090-148, 119 Stat. 2739 (bundan sonra DTA § 1001vd.)
³¹ 126 S. Ct. 2749 (2006)

The five-member majority determined, first, that Congress had not stripped the Court of authority to decide Hamdan's case. The Court's majority then held that, absent Congress' mandate, the President lacked power to establish a military commission unbound by the Uniform Code of Military Justice or the prescriptions of international accords—the Geneva Conventions—to which the U.S. adheres.

The Court's decision was rooted in the U.S. Constitution's division of authority among three branches of government. Concentration of power in the Executive Branch, the Court observed, is antithetical to the Constitution's tripartite scheme. It is the Court's obligation, the *Hamdan* opinion explained, to make certain that if military tribunals are established, the lawmaking branch—Congress—has fully authorized the President's directive.

III.

I turn now to some current concerns about the security of the U.S. Judiciary in our constitutional order. Reading or listening to what some members of the U.S. Congress and the press say about the federal courts, one might not entirely understand what history, in large part, bears out: Federal judges, whether appointed by Republican or Democratic Presidents, generally endeavor to administer justice impartially and to interpret laws reasonably and sensibly, with due restraint and fidelity to precedent. Yet in some political circles, it is fashionable to criticize, even threaten federal judges, who decide cases without regard to what the "home crowd" wants.

A headline-producing illustration. In late March 2005, the United States Court of Appeals for the Eleventh Circuit refused to order the feeding tube restored to Terri Schiavo, the brain-damaged Florida woman at the center of a right-to-refuse-life-support controversy. That Court and the District Court had simply read a one-time-only federal statute as it was written, not as a goodly number of the members of Congress wished it had been written. In angry reaction, the then-House Majority Leader accused federal judges of "thumb[ing] their nose[s] at Congress and the [P]resident."³⁰ He warned: "[T]he time will come for the men responsible for this to answer for their behavior"³¹ "Congress," he amplified, "for many years has shirked its responsibility to hold the judiciary accountable. No longer."³² Other members of Congress chimed in. A House Judiciary

³⁰ Quoted in Carl Hulse & David D. Kirkpatrick, *Even Death Does Not Quiet Harsh Political Fight*, N.Y. TIMES, Mar. 31, 2005, at A1.

³¹ Quoted in *id.*

deri, federal hakimleri "Kongre ve Başkan'ın işlerine burunlarını sokmak"la suçladı.³² "Zaman gelecek bundan sorumlu olanlar bu davranışlarını açıklamak zorunda kalacaklar" diye de uyardı.³³ "Kongre, uzun yıllar hakimlerin sorumlu tutulması için görevini yapmaktan kaçındı. Artık bitti."³⁴ diye abarttı. Diğer kongre üyeleri de söze karıştı. Örneğin, A.B.D. Temsilciler Meclisi Adli Kurulu üyelerinden biri, federal hakimlere Kongrenin "tüm ama tüm alt derece mahkeme hakimlerini tasfiye etmeye anayasal yetkisi olduğunu"³⁵ tembihledi.

Benzer şekilde huzursuz edici olan, 2005'te bir eyalet mahkemesi hakiminin Atlanta'da öldürülmesi ve Chicago'da bir federal hakimın annesi ve kocasının öldürülmesinin üzerinden çok geçmeder³⁶ ünlü bir Senatör, mecliste bir konuşma yaptı. Bu konuşmayla ilgili geniş haberler yapıldı. "eylemci jürileri" şiddetle eleştirdikten sonra, hakimlerin eylemleri ile "bu ülke adliyelerinde son zamanlarda olan şiddet" arasında "sebep-sonuç ilişkisi" olabileceğini iddia etti.³⁷

Sözlü saldırıların ötesinde, Mayıs 2005'te, A.B.D. Temsilciler Meclisi Adli Kurulu Başkanı bir açıklamada bulundu ve Kurulun "federal hakimler için genel müfettişlik"³⁸ kurmayı düşündüğünü ilan etti. Müfettişler, yargı mensuplarının görevi kötüye kullandığı iddialarını denetleyecek ve bunları Kongreye rapor edecekti. Adli Kurul Başkanı'na göre, hakimler "şüpheleri yok edecek bir seviyede davranmazlarsa bir şekilde cezalandırılmalı"³⁹ Başkan'ın daha sonraki davranışları önermiş olduğu genel müfettişliği tasarladığını gösterirse, hakimlerin kaygılanmak için geçerli nedenleri var demektir. Haziran 2005'te, Adli Kurul Başkanlığı'ndan A.B.D. Yedinci Bölge Temyiz Mahkemesi Başhakimi Joel Flaum'a bir mektup geldi; mahkemenin bir uyuşturucu davasında samğa kanuna aykırı bir biçimde düşük bir ceza verildiğinden şikayet ediyordu. Mektup "karar düzeltmeyle ilgili ...acele cevap" bekliyordu.⁴⁰

32 Carl Huise & David D. Kirkpatrick, *Even Death Does Not Quiet Harsh Political Fight*, N. Y. TIMES, 31 Mart 2005, A1'den alınmıştır.

33 A.g.elden alınmıştır.

34 Makale, *Attacking a Free Judiciary*, N.Y. TIMES, 5 Nisan 2005, A22'den alınmıştır.

35 Charles Babington, *GOP Is Fracturing Over Power of Judiciary*, WASH.POST, 7 Nisan 2005, A04'ten alınmıştır.

36 Editorial, *Judges Made Them Do It*, N.Y. TIMES, 6 Nisan 2005, A22.

37 Charles Babington, *Senator Links Violence to "Political" Decisions*; "Unaccountable" Judiciary Raises Ire, WASH. POST, 5 Nisan 2005, A07'den alınmıştır.

38 David D.Kirkpatrick, *Republican Suggests a Judicial Inspector General*, N.Y. TIMES, 10 Mayıs 2005, A12'den alınmıştır.

39 A.g.elden alınmıştır.

40 Maurice Possley, *Lawmaker Prods Court, Raises Borws; Demands Longer Term in Chicago Drug Case*, CHI.TRIB, 10 Temmuz 2005, C1'den alınmıştır.

Committee member, for example, cautioned federal judges to remember that Congress "ha[s] the constitutional authority to eliminate any and all inferior courts."³³

Similarly unsettling, not long after the 2005 murders of a state court judge in Atlanta and federal judge's mother and husband in Chicago,³⁴ a prominent Senator gave a widely reported speech on the Senate floor. After inveighing against "activist jurists," he suggested there may be "a cause-and-effect connection" between judicial activism and the "recent episodes of courthouse violence in this country."³⁵

Moving beyond verbal blasts, in May 2005, the House Judiciary Committee's Chairman announced that the Committee was considering the creation of an "office of inspector general for the federal judiciary."³⁶ The office would investigate allegations of judicial misconduct and report them to Congress. In the Committee Chairman's view, judges must "be punished in some capacity for behavior that does not rise to the level of impeachable conduct."³⁷ If the Chairman's subsequent action indicates the role he envisions for the proposed inspector general, judges have good cause for concern. In June 2005, the Chairman's Office dispatched a letter to Joel Flaum, Chief Judge of the United States Court of Appeals for the Seventh Circuit, complaining that the court had ordered an unlawfully low sentence for a narcotics-case defendant. The letter called for a "prompt response ... to rectify" the decision.³⁸

Among other troubling congressional initiatives are proposals to restrict federal courts' references to foreign law.³⁹ In a recent interview, Justice Stephen Breyer addressed the apparent misunderstanding. He explained why the Court's citations to foreign laws and decisions should not be controversial.⁴⁰ "References to cases elsewhere are never binding," Justice Breyer emphasized. We interpret

33 Quoted in Charles Babington, *GOP Is Fracturing Over Power of Judiciary*, WASH. POST, Apr. 7, 2005, at A04.

34 Editorial, *Judges Made Them Do It*, N.Y. TIMES, Apr. 6, 2005, at A22.

35 Quoted in Charles Babington, *Senator Links Violence to "Political" Decisions*; "Unaccountable" Judiciary Raises Ire, WASH. POST, Apr. 5, 2005, at A07.

36 Quoted in David D. Kirkpatrick, *Republican Suggests a Judicial Inspector General*, N.Y. TIMES, May 10, 2005, at A12.

37 Quoted in id.

38 Quoted in Maurice Possley, *Lawmaker Prods Court, Raises Borws; Demands Longer Term in Chicago Drug Case*, CHI.TRIB, July 10, 2005, at C1.

39 See S.Res. 92, 109th Cong. (2005); H. Res. 97, 109th Cong. (2005); Constitution Restoration Act, S.520, H.R. 1070, §201, 109th Cong. (2005); American Justice for Americans Citizen Act, H.R. 1658, §3 (2005).

Kongrenin sıkıntı yaratan diğer girişimleri yanında bir de federal mahkemelerin yabancılık hukuka atıf yapmasını yasaklama teklifleri yer almakta.⁴¹ Geçenlerde bir röportajda, Hakim Stephen Breyer, söz konusu yanlış anlamaya değindi. Mahkemelerin neden yabancılık hukuka atıf yaptığını ve bunun neden tartışma yaratmayacağına açıkladı.⁴² Hakim Breyer "Başka ülkelerdeki davalara yapılan atıflar hiçbir zaman bağlayıcı olamaz," diye vurguladı. Bizler kendi Anayasamızı, kendi kanunlarımızı yorumlar ve uygularız. Ancak, "başka insanların [bizim demokrasini anlayışımıza benzer inançta olanların] benzer sorunları nasıl çözdüğüne bakmak" bizim bilgi dağarcığımızı geliştirir. Hakim Breyer, başka bir ülke mahkemesi veya uluslararası mahkeme kararlarına yapılan atıfları, bir teze veya bir profesörün çalışmasına yapılan atıflara benzetti.

Çok fazla sıkıntı saçmış olabildirim korkusu ile, hakimlerin sesli savunucuları üzerinde durmalayım, parti politikalarıyla bölünmeyen akıllı sesler. New York Times meçhulde geçenlerde yaptığı bir haberde şöyle bir yorum yaptı: "Mahkemeler her zaman popüler olmayacak; her zaman doğru olmayacak. Fakat Kongre, hakimlerin diğer iki kolu denetleme özelliğini kısıtlamakta başarılı olursa, tüm ulus ileride daha az özgür olacaktır."⁴³ Adalet Eski Bakan Vekili Ted Olson benzer bir görüş yayımladı: "Amerikalılar anlayacaktır ki" umarım haklıdır, "hiç bir sistem mükemmel değildir ve hiç bir hakim kusursuz değildir, fakat bu sistemin çalışmasını sağlayan yargı faaliyetine ve hakimlere itibar etmezsek toplumumuz parçalanır"⁴⁴

Tarihin de desteklediği gibi "ev sahibi kalabalığın" vermesini istediği kararı vermeyen hakimlere karşı Kongre'nin nükleer silah -itham edip dava açma-⁴⁵ kullanması pek muhtemel değildir. Amerikan Anayasası'nın kabulünden bu yana, 217 yıldır, Temsilciler Meclisi sadece onüç federal yargıca karşı dava açtı; bu davalardan sadece yedi tanesi senatonun suçlu bulunmasıyla sonuçlandı,⁴⁶ ve bu hakimlerin yargılanıp suçlu bulunma nedenleri hukuku yanlış yorumlamaları değil; antaj, vergi kaçırma, yalan yere tanıklık gibi şüphe götürmez biçimde kanuna aykırı davranışları oldu.⁴⁷

⁴¹ *Balaniz* S.Res.92, 109th Cong. (2005); H.Res.97, 109th Cong. (2005); Constitution Restoration Act, S.520, H.R. 1070, §201, 109th Cong. (2005); American Justice for Americans Citizen Act, H.R. 1658, §3 (2005).
⁴² *Toward "Active Liberty"*, HARV. L. BULL. 14, 18 (Bahar 2006).
⁴³ Bakınız bu makale dipnot 34.

⁴⁴ Theodore B. Olson, *Lay Off Our Judiciary*, WALL ST. J., 21 Nisan 2005, A16. Impeachment

Federal Judicial Center, Impeachments of Federal Judges, <http://www.fjc.gov/history/home.nsf> ("Judges of the United States" bağlantısını takip ediniz; daha sonra "Impeachments of Judges" bağlantısını takip ediniz) (sitenin son ziyaret edildiği tarih Mar.28, 2006).

and apply only our own Constitution, our own laws. But it can add to our store of knowledge "to look at how other people [with a commitment to democracy similar to our own] solve similar problems." He compared references to the decisions of foreign and international tribunals to references to a treatise or to a professor's work.

Lest I appear to be spreading too much gloom, I should emphasize the vocal defenders of the Judiciary, intelligent voices that do not divide along Party lines. The *New York Times* recently editorialized: "The courts will not always be popular; they will not always be right. But if Congress succeeds in curtailing the judiciary's ability to act as a check on the other two branches, the nation will be far less free."⁴¹ Former Solicitor General Ted Olson published a similar view: "Americans understand," I hope he is right, "that no system is perfect and no judge immune from error, but also that our society would crumble if we did not respect the judicial process and the judges who make it work."⁴²

History bears out that Congress is unlikely to employ the nuclear weapon -impeachment- against judges who decide cases in a way that the "home crowd" does not want. In the 217 years since the ratification of the U.S. Constitution, the House of Representatives has impeached only thirteen federal judges; in only seven instances did impeachment result in a Senate conviction,⁴³ and those judges were impeached and convicted not for wrongly interpreting the law, but for unquestionably illegal behavior, including such high crimes as extortion, tax evasion, and perjury.⁴⁴

Although casual use of impeachment against federal judges is a remote prospect, another threat to judicial independence cannot be discounted so easily. In President Clinton's second term, it bears reminding, political hazing of federal judicial nominees was unrelenting. The confirmation process in those years often strayed from examining the qualifications of each nominee into an endeavor to uncover some hidden "liberal" agenda the nominee supposedly harbored. For many Democrats, President Bush's successive terms have been pay back time, an opportunity to hold up or reject Bush nominees to the federal judiciary on ideological grounds.

⁴¹ Editorial, *supra*, note 32.

⁴² Theodore B. Olson, *Lay Off Our Judiciary*, WALL ST. J., Apr. 21, 2005, at A16.

⁴³ Federal Judicial Center, Impeachments of Federal Judges, <http://www.fjc.gov/history/home.nsf> (follow "Judges of the United States" hyperlink; then follow "Impeachments of Judges" hyperlink) (last visited Mar. 28, 2006).

⁴⁴ Maria Simon Note, *Rehery and Other Not So "Good Rehearsals"*, *Columbia Law Review*, 76, 1000 (1966).

Federal yargıçlara karşı Kongre'nin dava açması uzak bir ihtimal olsa da, başka bir tehdit hakim bağımsızlığını bu kadar kolay kıramaz. Başkan Clinton'un ikinci döneminde, bu bir hatırlatma taşıyor, federal hakim adaylarıyla ilgili politik münasebetsizlikler acımasızdı. O yıllarda onay süreci adayın niteliklerini incelemekten sapmış, adayın sahip olduğu varsayılan gizli "liberal" gündemini açığa çıkarma çabasına dönmüştü. Birçok Demokrat göre, onay süreci, Başkan Bush'un üst üste dönemlerini geri ödeme süreci olmuştu, bu süreç federal yargıda ideolojik anlamda Bush adaylarını durdurmak veya reddetmek için bir fırsattı.

Aday gösterme ve onaylama sürecine siyaseti açıkça dahil etmek demek, ihtiyaç olan hakim kadrolarını doldurmada ve dava yükünü düzenlemeye uzun gecikmeler demektir, bu da A.B.D. federal hakimlerinin sağlayabileceği adaletin kalitesinin düşmesi tehlikesidir. Büyük oranlarda kadro açığı olması ister istemez duruşma sırasını bekleyen davalar nedeniyle ağır yükte başa çıkmak durumunda kalan hakimlerin enerjilerini baltalıyor ve canlarını sıkıyor. Bu görüşü, hem Clinton'un başkanlığı sırasında hem de Başkan Bush'un adaylarına geldiğinde, Eski Baş hakim Rehnquist her yıl Yargının Son Durumu Raporu'nda vurguladı.

Yeni Başhakim, John G. Roberts, Jr., aynı temaya değindi. Kendisinin onaylandığı oturumlarda, "Yargının ve Yüksek Mahkeme'nin bağımsızlığını korumak için tetikte" olacağını söyledi, takdir ediyoruz ki "bağımsız yargı, hukukun üstünlüğünü koruyan kilit noktalardan biridir"⁴⁶ Yargıyı siyasi faaliyetlerden ayırdıktan sonra, Hakim Roberts D.C. Bölge Temyiz Mahkemesi'ne görev yaptığı süreyle ilgili açıklamada bulundu: "Çok şanslıyım ki geçtiğimiz iki yıl boyunca görev yaptığım mahkemede... tüm hakimler kendi siyasi bağlarını bir kenara bırakıp... hukukun üstünlüğünü koruma ortak amacına odaklandık... D.C. Bölge Mahkemesi... neredeyse her zaman oybirliğiyle karar vermiştir... Fikir ayrılıkları olduğunda ise, bunlar siyasi fikir ayrılıkları olarak ortaya çıkmaz."⁴⁷ Ancak "onay süreci ne kadar siyasileştirilirse, o kadar az ihtimalle" ideale ulaşılır.⁴⁸

Onay sürecindeki siyasete ek olarak, Kongre'nin hakimlerin "iyi hal"ini⁴⁹ denetleme girişimleri, hakimlerin şehir dışı eğitim faaliyetlerine katılmalarını sınırlandırmayı teklif ediyor ve eleştiri içeriyor. Birkaç yıl önce, prestijli bir Cumhuriyetçi Senatör, büyük bir çoğunluğu konferans verme, yazma ve jürilerin eğitimine katılma olan, federal hakimlerin program dışı aktiviteleri hakkında soruşturma açtı. Bu senatör demişti ki "hakimler evde oturup beyinlerini depolamalı-

⁴⁶ Confirmation Hearing on the Nomination of John G. Roberts, Jr. To Be Chief Justice of the United States Before the S. Comm. on the Judiciary, 109th Cong. 258 (2005).

A.g.e., sayfa 254.

A.g.e.

Injecting politics prominently into the nomination and confirmation process means long delays in filling judicial vacancies, and delay, in the face of mounting caseloads, threatens to erode the quality of justice the U.S. federal judiciary can provide. Vacancies in large numbers inevitably sap the energy and depress the spirits of the judges left to handle heavy dockets. That is a point former Chief Justice Rehnquist stressed annually in his State of the Judiciary report, both during Clinton's Presidency, and with regard to President Bush's nominees.

Our new Chief Justice, John G. Roberts, Jr., has sounded the same theme. In his confirmation hearings, he said he would be "vigilant to protect the independence and integrity of the Supreme Court and judicial branch," appreciating that "[a]n independent judiciary is one of the keys to safeguarding the rule of law."⁴⁵ Distinguishing judging from political activity, then-Judge Roberts commented regarding his tenure on the United States Court of Appeals for the D.C. Circuit: "I have been fortunate for the past two years to serve on a court in which ... [the] judges put aside [their political] ties and ... views and become judges all focused on the same mission of vindicating the rule of law ... [T]he decision of the D.C. Circuit ... are almost always unanimous ... [T]o the extent that there are any disagreements, they don't shape up along political lines."⁴⁶ He added, however, that "the more the [confirmation] process becomes politicized, the less likely" that ideal will be achieved.⁴⁷

In addition to confirmation politics, recent congressional efforts to police judges' "good behavior"⁴⁸ include criticism of, and proposed limitations on, judges' attendance at out-of-town educational events. A few years ago, a high-profile Republican Senator launched an inquiry into the extracurricular activities of federal judges, most of which consist of lecturing, writing, and participating in training jurists. He concluded that judges ought to "stay home and mind the store."⁴⁹ More recently, in January 2006, three Democratic Senators cosponsored a measure that would prohibit federal judges from taking trips of more than one day to legal education seminars underwritten by private organizations, including, along with commercial enterprises, law schools and bar associations.⁵⁰

⁴⁵ Confirmation Hearing on the Nomination of John G. Roberts, Jr. To Be Chief Justice of the United States Before the S. Comm. on the Judiciary, 109th Cong. 258 (2005).

⁴⁶ Id. at 254.

⁴⁷ Id.

⁴⁸ See supra, note 10.

⁴⁹ Robert Schmidt, *Federal Judges in the Jet Set*, LEGAL TIMES, Apr. 6, 1998, at 6.

lar.⁵² Daha yakın bir tarihte, Ocak 2006'da, ticari kurumlar, hukuk fakülteleri ve barolar da dahil, özel kuruluşlar tarafından düzenlenen hukuk eğitimi seminerleri için federal hakimlerin bir günden fazla seyahate çıkmalarını yasaklayacak bir önlem üç Demokrat Senatör birlikte destekledi.⁵³

Bu teklifler, benim görüşüme göre, yanlış yola sapmıştır. Hakimler, tabii ki, kendilerini özel çıkarların etkilemesine mahal vermemelidirler. Ancak, benim gördüğüm gibi, yürürlükteki etik kuralları bu riskten korumak için yeterlidir. Hakimlerin şehir dışı etkinliklere katılmasını engellemek, Eski Baş hakim Rehnquist'in eleştirdiği gibi, "aydınlatılmış ve eğitilmiş hakimlerin olmasını teşvik eden kamu yararına ve de fikrilere sınırsız erişim olması gerektiği yönündeki Amerikan inancına aykırı" düşmektedir.⁵⁴

Şunu da belirtmeliyim ki, yargıyı kısıtlama tedbirlerinin çoğu Kongre tarafından bu sene ve geçen sene ortaya atıldı. Bu, federal mahkemenin mahkeme emirlerini gözden geçirmesinde⁵⁵ ciddi şekilde kapsama daraltılan "Adli Muamele Yöntemleri"⁵⁶ ni de içeriyor.⁵⁷ Geçen sene sunulan başka bir tasarı ise "Tanrı'yı hukuk, özgürlük veya devletin asıl kaynağı olarak gösteren" hükümetin bir biriminin veya çalışanının faaliyetlerine karşı yardım arayanların başvurusu üzerine federal mahkemelerin yargılama yetkisini elinden alabilecektir.⁵⁸

Benzer şekilde, Din Özgürlüğümüze Korumaya Kanun, Aralık 2005'te teklif edildi; On Emir, Sadakat Yemini, Ulusal Slogan konularında federal mahkemenin karar verme yetkisini kaldırıyordu.⁵⁹ Geçen ay teklif edilen, "Biz Halkız Kanun"⁶⁰ ise aşırı yüklü federal mahkemelerin iş yükünü esaslı bir şekilde azaltacaktır. Bu kanun, dini görevi serbestçe yerine getirme veya din kurma özgürlüğü, özel hayat iddiaları ("cinsel ilişki, cinsel eğilim, veya üreme ile ilgili tüm ihtilafları da içeriyor), ve "cinsiyet veya cinsel kökenine bakılmaksızın evlenme hakkı"na ilişkin konularda kanun hükümlerinden herkesin eşit olarak yararlanması iddialarını hükme bağlama yetkisini Federal Mahkemelerden alıyor.⁶¹

⁵² Robert Schmidt, *Federal Judges in the Jet Set*, LEGAL TIMES, 6 Nisan 1998, sayfa 6.

⁵³ Federal Judiciary Ethics Reform Act, S. 2202, 109th Cong. (2006).

⁵⁴ Chief Justice William H. Rehnquist, Remarks at the American Law Institute Annual Meeting (14 Mayıs 2001), http://www.supremecourtus.gov/publicinfo/sp_05-14-01.html.
55 federal habeas review

⁵⁶ Streamlined Procedures Act

⁵⁷ S. 1088, H.R. 3035, 109th Cong. (2005).

⁵⁸ Constitution Restoration Act, S. 520, H.R. 1070, § 101, 109th Cong. (2005).

⁵⁹ H.R. 4576, § 2, 109th Cong. (2005).

⁶⁰ We the People Act

These proposals are, in my view, misguided. Judges, of course, should not expose themselves to influence by private interests. But, as I see it, current ethics rules are sufficient to protect against that risk. Impeding judges' ability to attend and participate in out-of-town events, as former Chief Justice Rehnquist critically commented, runs "contrary to the public interest in encouraging an informed and educated Judiciary, and contrary to the American belief in unfettered access to ideas."⁵⁷

I should mention, too, the host of jurisdiction-curtailling measures placed in the congressional hopper this year and the year before. These include the Streamlined Procedures Act, severely shrinking the scope of federal habeas review.⁵⁸ Another bill introduced last year would strip federal courts of jurisdiction over actions seeking relief against a governmental unit's or officer's "acknowledgement of God as the sovereign source of law, liberty, or government."⁵⁹

Of the same genre, the Safeguarding our Religious Liberties Act, introduced in December 2005, would remove federal courts' authority to decide any case concerning the Ten Commandments, the Pledge of Allegiance, and the National Motto.⁶⁰ Introduced a month earlier, the We the People Act would substantially reduce the problem of overloaded federal court calendars. It would take away from the federal courts authority to adjudicate free exercise or establishment of religion claims, privacy claims (including those raising "any issue of sexual practices, orientation, or reproduction"), and any claim to equal protection of the laws "based upon the right to marry without regard to sex or sexual orientation."⁶¹

And there are more, but here again, history is instructive. Jurisdiction-stripping reactions to disliked decisions have been proposed perennially. In the 1950s, desegregation and domestic-security cases were on some legislators' strip lists; in the 1960s, federal court review of certain criminal justice matters; in the 1970s, busing to achieve racial integration in schools; in the 1980s, abortion and school prayer. None of these efforts succeeded, and current efforts seem to me to have no better chance of passage. A simple truth has helped to spare the Federal Judiciary from onslaughts of this character: It is easier to block enactment of a bill than to get a bill enacted.

⁵¹ Chief Justice William H. Rehnquist, Remarks at the American Law Institute Annual Meeting (May 14, 2001), http://www.supremecourtus.gov/publicinfo/sp_05-14-01.html.

⁵² S. 1088, H.R. 3035, 109th Cong. (2005).

⁵³ Constitution Restoration Act, S. 520, H.R. 1070, § 101, 109th Cong. (2005).

⁵⁴ H.R. 4576, § 2, 109th Cong. (2005).

Daha birçok örnek mevcuttur, ancak bu hususlarda da tarih aydınlatıcı olmuştur. Beğenilmeyen karara tepki olarak yargıyı daraltma teklifleri daima olmuştur: 1950'lerde ırk ayrımının kaldırılması ve yerel güvenlik davaları bazı meclis üyelerinin kısıtlama listelerindeydi; 1960'larda ceza adaletinin bazı sorunları ile ilgili federal mahkeme kararları; 1970'lerde okullarda ırk ayrımı gözletilmemesi; 1980'lerde ise kürtaç ve okulda din. Bunlarla ilgili kısıtlama girişimlerinin hiçbirisi başarılı olamadı ve şimdiki çabaların hiçbirinin geçme şansı geçmiştir. Daha önceki çabaların hiçbirinin geçme şansı geçmemiştir. Basit bir gerçek, federal yargının bu saldırılardan korunmasına yardım etti: Bir kanun tasarımsı reddetmek onu kanunlaştırılmaktan daha kolaydır.

Son olarak eklemek istiyorum ki, Kongre ile Mahkemenin karşılıklı yüzleşmesi 2004'te teklif edildi ve bir sonraki sene gerçekleştirildi. En son deneme, "2005 Parlamente'ye Hesap Verme Yüklümlüğü Kanunu" başlıklıydı. Buna göre A.B.D. Federal Yüksek Mahkemesi'nin Anayasa'ya aykırı bulunduğu bir federal kanunu Hükümet ve Meclis oylarının üçte ikisi ile bozabilecekti.⁶²

Anayasal sorunları çözen mahkeme kararlarını Yasamanın gözden geçirmesini öngören bir Anayasa, gazeteci yazar Anthony Lewis'in gözlemlerine göre, "çoğunluğun kuralları üzerindeki kısıtlamaları kaldırdığı için, bir bakıma daha demokratik olur."⁶³ Fakat Lewis bize haklı olarak İsrail Yüksek Mahkemesi Hakim Aharon Barak'ın sözlerini de hatırlatıyor: "Demokrasi sadece çoğunluğun kuralları değildir. Demokrasi aynı zamanda temel değerlerin hukukudur... tüm demokratik yapının üzerine inşa edildiği değerler, çoğunluğun bile dokunamayacağı değerler."⁶⁴ Amerika Birleşik Devletleri'nin kurucuları hukukun üstünlüğünü sadece çoğunlukçuluk üzerine kurmadı⁶⁵, ve şimdi böyle bir denemeye girişmek için hiç bir neden göremiyorum.

A.B.D. eyalet mahkemeleri hakkında bir şey söylemek istiyorum; birçok eyalette, en azından bazı kademelerdeki, eyalet mahkemelerinin hakimleri döneysel seçimlerle belirleniyor. Yürütdışı seyahatlerimde sık sık bana sorulan: "Hakimlerin seçimlerde belirlenmesi hakim bağımsızlığı ile çatışıyor mu?" Sorulmuş bir hakim nasıl olur da "ev sahibi kalabalığın isteklerine" karşı koyabilir? Bu sorulara tam tatmin edici cevaplarım yok.

A.B.D. federal hakimlerinin hayat boyu atanmaları, tabii ki, bir sistemin hakim bağımsızlığını güvence altına alması için tek yol değildir. Bazı ülkeler, bu nedenle, Anayasa Mahkemelerinin hakimlerini belli bir süre için, yenilenemeyen

⁶² H.R. 3073, § 2, 109th Cong. (2005).

⁶³ Anthony Lewis, *Why the Courts*, RECORD, Mart-Nisan 2000, sayfa 178, 181.

⁶⁴ A.g.e. (Aharon Barak'tan alınmıştır, İsrail Yüksek Mahkeme Hakimisi).

I note, finally, a head-on Congress-Court confrontation proposed in 2004 and revived the next year. The most recent try, titled the "Congressional Accountability for Judicial Activism Act of 2005," would allow U.S. Supreme Court judgments declaring a federal law unconstitutional to be overturned by a two-thirds vote of the House and Senate.⁵⁶

A Constitution providing for legislative review of court decisions resolving constitutional questions, author and journalist Anthony Lewis observed, "would be more democratic in the sense that it would remove constraints on majority rule."⁵⁷ But, Lewis rightly reminds us, in the words of Aharon Barak, President of the Supreme Court of Israel: "Democracy is not only majority rule. Democracy is also the rule of basic values ... values upon which the whole democratic structure is built, and which even the majority cannot touch."⁵⁸ The founders of the United States did not envision a rule of law based on pure majoritarianism,⁵⁹ and I see no cause to embark on such an experiment now.

A note on U.S. State courts, whose judges in most States, at least at some levels, are chosen in periodic elections. A question I am often asked when traveling abroad: "Isn't an elected judiciary totally at odds with judicial independence?" How can an elected judge resist doing "what the home crowd wants"? I have no fully satisfactory answers to those questions.

Life tenure, enjoyed by U.S. federal judges, of course, is not the only means a system might employ to secure judicial independence. Some countries, to that end, have adopted fixed, nonrenewable terms for judges of their Constitutional Courts. Judges of the Federal Constitutional Court of Germany, for example, are appointed for twelve-year nonrenewable terms,⁶⁰ and regular members of the French Constitutional Council hold their offices for nine-year nonrenewable terms.⁶¹

To return to my starting line, when former Chief Justice Rehnquist described an independent judiciary as the USA's hallmark and pride, he was repeating a theme sounded since the United States became a nation. James Madison was perhaps most eloquent on the subject. When he introduced in Congress the amendments that became the Bill of Rights he said:

⁵⁶ H.R. 3073, § 2, 109th Cong. (2005).

⁵⁷ Anthony Lewis, *Why the Courts*, RECORD, Mar./Apr. 2000, at 178, 181.

⁵⁸ *Id.* (quoting Aharon Barak, President of the Supreme Court of Israel).

⁵⁹ See THE FEDERALIST No. 51 (James Madison).

⁶⁰ Article 4, Law of the Federal Constitutional Court of Germany (as amended 1998) ("The term of office of the judges shall be twelve years, not extending beyond retirement age.")

⁶¹ *Id.* (quoting Aharon Barak, President of the Supreme Court of Israel).

dönemlerle belirlenmektedir. Örneğin, Federal Almanya Anayasa Mahkemesi Hakimleri, oniki yıllık, yenilenemez bir dönem için atanmıştır⁶⁶, ve Fransa Anayasa Kurulu daimi üyeleri dokuz yıllık yenilenemez bir dönem için görevde kalırlar.⁶⁷ Başlangıç noktama geri dönecek olursam, eski Baş hakim Rehnquist bağimsız yargıdan Amerikan nişanı ve gururu olarak bahsettiğinde, Amerika Birleşik Devletleri ulus olduğundan beri varolan bir konuyu yineliyordu. Bunu bekliden güzel ifade eden James Madison'dur. Kongre'ye Anayasa'ya eklenecek maddeleri sunduğunda – bunlar daha sonra Haklar Bildirgesi oldular – şöyle dedi:

“Adaletin isteği olan bağımsız mahkemeler kendilerini özel kabul eder hakların koruyucuları, onlar delinemez siperlerdir Yasamanın veya Yürütmenin her denemesine karşı; onlar doğal olarak direnirler Haklar her tecavüz girişimine karşı Anayasada güvence altına alınmıştır Haklar Bildirgesi ile.”⁶⁸

James Madison ile uyum içinde Hakim Hugo Black, 150 yıl sonra, şunları yazdı: “Çaresiz, zayıf, azınlık oldukları için veya topluma ayak uydurmadıkları için önyargı ve halkın galeyamı nedeniyle bu koruma olmazsa acı çekecek mağdurların sığınakları gibi, çıkan tüm fırtınalara direnmek” Üçüncü Gücün (Yargıman) yetkisi ve sorumluluğundandır.⁶⁹ Madison ve Black bu konuyu tarihin gösterdiğinden çok daha güçlü ele almışlar, ancak söylediklerinin ana fikri bugün de canlıdır.

Farklı siyasi görüşlerden olan iki Amerikan hukuk bilgininin sözleriyle bitirmek sanırım çok uygun olur. İlki, Bruce Fein, “muhafazakâr görüş” olarak tanınır; ikincisi, Burt Neuborne, “ilerici görüş” olarak tanınır. Tartışmalarda zıt ku-

⁶⁶ Madde 4, Federal Almanya Anayasa Mahkemesi Kanunu (1998 değişikliğiyle). (“The term of office of the judges shall be twelve years, not extending beyond retirement age.”) “Hakimlerin çalışma süresi oniki yıldır, emeklilik yaşını geçemez.”

⁶⁷ Fransız Anayasası, Bölüm 5, Madde 56 (1958 değişikliğiyle). (“The Constitutional Council shall consist of nine members, whose term of office shall last nine years and shall not be renewable.”) “Fransa Anayasa Kurulu dokuz üyeden oluşur, bu üyeler dokuz yıllık yenilenemez bir dönem için görevde kalırlar.”

⁶⁸ James Madison'ın Temsilciler Meclisi Konuşması, 8 Haziran 1789, *tekara basımı*. THE MIND OF THE FOUNDER 224 (Marvin Meyers ed., 1973).

“[I]ndependent tribunals of justice will consider themselves in a peculiar manner the guardians of these rights; they will be an impenetrable bulwark against every assumption of power in the Legislative or Executive; they will be naturally led to resist every encroachment upon rights expressly stipulated for in the Constitution by the declaration of rights.”⁶²

In harmony with James Madison, Justice Hugo Black, 150 years later, wrote that it is the authority and responsibility of the Third Branch (the Judiciary) to “stand against any winds that blow as havens of refuge for those who might otherwise suffer because they are helpless, weak, outnumbered, or because they are non-conforming victims of prejudice and public excitement.”⁶³ Madison and Black may have put the matter with more force than history confirms, but their basic idea remains vibrant.

It is fitting, I think, to close with the words of two U.S. legal scholars from different ends of the political spectrum— one, Bruce Fein, known for his “conservative perspective”, the other, Burt Neuborne, known for his “progressive vision.” Though often on opposite sides in debate, they joined together to speak with one voice on the value of judicial independence. Their co-authored essay concludes:

“Judicial independence in the United States strengthens ordered liberty, domestic tranquility, the rule of law, and democratic ideals. At least in our political culture, it has proved superior to any alternative form of discharging the judicial function that has ever been tried or conceived. It would be folly to squander this priceless constitutional gift to placate the clamors of benighted political partisans.”⁶⁴

⁶² James Madison, Address to the House of Representatives (June 8, 1789), *reprinted in THE MIND OF THE FOUNDER* 224 (Marvin Meyers ed., 1973).

⁶³ *Chambers v. Florida*, 309 U.S. 227, 241 (1940).

⁶⁴ Bruce Fein & Burt Neuborne, *Why Should We Care About Independent and Accountable Judges?*, 84 JUDI-

tuplarda olmalarına rağmen, hakim bağımsızlığının önemi konusunda bir araya gelip tek ses oldular. Birlikte yazdıkları yazıyı şöyle sonlandırıyorlar:

“ güçlendirmeler; özgürlüğü, ülke huzurunu, hukukun üstünlüğünü ve ülke ideallerini sağlar. En azından bizim siyasi kültürümüz, hakim görevlerini yerine getirebilmesi için denenmiş veya tasarlanmış bütün alternatif örneklerden daha üstün olduğunu ispatladı. Bu paha biçilemez anayasal hediye politik yandaşların yaygaralarını dindirmek için boşa harcamak çılgınlık olur.”⁷⁰

HAKİMLER VE SAVCILAR KANUNU

Kanun No : 2802
Kabul Tarihi : 24.02.1983
RG : 24.02.1983 - s. 17971
Değişiklikler : 1988.3409, 1988.3446, 1990.3611, 1992.3825, 1995.4087, 1996.4141, 2003.4790, 2003.4863, 2004.5235, 2005.5435, 2006.5536, 2007.5720

Birinci Kısım GENEL HÜKÜMLER Birinci Bölüm AMAÇ ve KAPSAM

Amaç

MADDE 1 - Bu Kanunun amacı:

a) Adli ve idarî yargı hâkim ve savcılarının niteliklerini, atanmalarını, hak ve ödevlerini, aylık ve ödeneklerini, meslekte ilerlemelerini, görevlerinin ve görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değiştirilmesini, haklarında disiplin kovuşturması açılmasını ve disiplin cezası verilmesini, görevleriyle ilgili veya görevleri sırasında işledikleri veya kişisel suçlarından dolayı soruşturma yapılmasını ve yargulamalarına karar verilmesini, meslekten çıkarılmayı gerektiren suçluluk veya yetersizlik hallerini, meslek içi eğitimlerini ve diğer özlük işlerini,

b) Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay Başkan ve üyelerinin aylık ve ödenekleri ile diğer mali, sosyal hak ve yardımlarını, düzenlemektedir.

Kapsam

MADDE 2 - (1) Bu Kanun, adli yargı hâkim ve Cumhuriyet savcılarını ile idari yargı hâkim ve savcılarını hakkında uygulanır.

(2) Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay Başkan ve üyeleri de 1 inci maddenin (b) bendinde sayılan özlük hakları bakımından bu Kanun hükümlerine tabidirler.

Tanımlar

MADDE 3 - Bu Kanunun uygulanmasında;

a) Hâkim:

1. Adli yargıda: Mahkeme başkan ve üyelerini, hâkimleri, Yargıtay tetkik hâkimleri ile "Adalet Bakanlığı merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında" idari görevlerde çalışan hâkimleri,
2. İdari yargıda: Mahkeme başkan ve üyelerini, hâkimleri, Danıştay tetkik hâkimleri ile "Adalet Bakanlığı merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında" idari görevlerde çalışan hâkimleri,

b) Savcı:

1. Adli yargıda: İl ve İlçe Cumhuriyet başsavcılarını, Cumhuriyet başsavcı vekillerini, Cumhuriyet savcılarını, Yargıtay Cumhuriyet savcılarını ile "Adalet Bakanlığı merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında" idari görevlerde çalışan savcılarını,
2. İdari yargıda: Danıştay savcılarını ile "Adalet Bakanlığı merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında" idari görevlerde çalışan savcılarını,

ifade eder.

İkinci Bölüm

HAKLAR ve ÖDEVLERE İLİŞKİN TEMEL İLKELER**Bağımsızlık, Teminat ve Ödevler**

MADDE 4 - (1) Hâkimler mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre görev yaparlar. Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez, genelge gönderemez, tavsiye ve telkinde bulunamaz.

(2) Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler.

Gözetim ve Denetim Hakkı

MADDE 5 - (1) Yargıtay, bütün adalet mahkemeleri üzerinde, Danıştay bütün idarî mahkemeler üzerinde yargı denetimi ve gözetimi; Yargıtay Cumhuriyet başsavcısı, Yargıtay Cumhuriyet savcılarını üzerinde, Danıştay Cumhuriyet savcılarını üzerinde, ağır ceza Cumhuriyet başsavcılarını, merkezdeki Cumhuriyet savcılarını ile bağlı ilçe Cumhuriyet başsavcılarını ve Cumhuriyet savcılarını üzerinde gözetim ve denetim haklarını kullanır.

(2) Mahkeme başkanlarının, yargılamanın düzenli bir şekilde yürütülmesine ilişkin olarak görevli oldukları mahkeme dairelerindeki hâkimler üzerinde gözetim hakkı vardır.

(3) Adalet Bakanı, yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin görevler hariç olmak üzere hâkim ve savcılar üzerinde gözetim hakkını haizdir.

(4) Hâkim ve savcılar idari görevleri yönünden Adalet Bakanlığına bağlıdırlar.

Denetim, İnceleme, Soruşturma Ve Kovuşturma

MADDE 6 - (1) Hâkim ve savcılar hakkında denetim, inceleme, soruşturma ve kovuşturma yapılması bu Kanun hükümlerine tabidir.

İkinci Kısım

HAKİMLİK VE SAVCILIK

Birinci Bölüm

ADAYLIK DÖNEMİ**Adaylık**

MADDE 7 - (1) Adaylık dönemini geçirip aşağıdaki koşullara uygun olarak ehliyetini kanıtlamış olmadıkça, hiç kimse hâkimlik ve savcılığa atanamaz. 39 uncu madde hükmü saklıdır.

(2) Adaylar, Devlet Memurları Kanunundaki Genel İdare Hizmetleri Sınıfına dahil olup, hâkimlik ve savcılığın sınıf ve derecelerine dahil değildirler ve haklarında, Devlet Memurları Kanununun bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

Adayların Nitelikleri

MADDE 8 - (1) Adaylığa atanabilmek için:

- a) Türk vatandaşlığı olmak,
- b) Giriş sınavının yapıldığı yılın Ocak ayının son günü itibarıyla, lisans ve lisanüstü (Master) öğrenimini yapmış olanlar için otuz, doktora öğrenimini tamamlamış olanlar için otuzbeş yaşını bitirmemiş olmak,
- c) Adli yargı adayları için, hukuk fakültesinden mezun olmak veya yabancı bir hukuk fakültesini bitirip de Türkiye'deki hukuk fakültesi programlarına göre eksik kalan derslerden sınava girip başarı belgesi almış bulunmak,

(2) İdari yargı adayları için; hukuk fakültesinden mezun olmak veya yabancı bir hukuk fakültesini bitirip de Türkiye'de hukuk fakültesi programlarına göre

tesinden mezun olanlar dışından alınacak adaylar bakımından, "her dönemde alınacak aday sayısının yüzde yirmisini geçmemek üzere ihtiyaç oranında," hukuk limler, iktisat ve maliye alanlarında yeterince yer veren siyasal bilgiler, idari bilimler, iktisat ve maliye alanlarında en az dört yıllık yüksek öğrenim yapmış veya bunlarla denkliği kabul edilmiş yabancı öğretim kurumlarından mezun olmak,

d) Kamu haklarından yasaklı olmamak,

e) (...) (Mülga 2005.5435)

f) Askerlik durumu itibarıyla askerlikle ilgili bulunmamak veya muvazzaf-

lık hizmetini yapmış yahut ertelenmiş veya yedeğe geçirilmiş olmak,

g) Hâkimlik ve savcılık görevlerini sürekli olarak yurdun her yerinde yapmasına engel olabilecek vücut ve akıl hastalığı veya sakatlığı, alışılmışın dışında çevrenin yadırgayacağı şekilde konuşma ve organlarının hareketini kontrol zorluğu çekmek gibi özürli durumları bulunmamak,

h) Taksirli suçlar hariç olmak üzere, (...) üç aydan fazla hapis veya affa uğ-

ramış olsa bile Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlarla zimmet, ihtilal, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyet kırıcı bir suçtan veya kaçakçılık, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma suçlarından dolayı hükümlü bulunmamak veya bu suçlardan veya taksirli suçlar hariç olmak üzere üç aydan fazla hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren bir fiilden dolayı soruşturma veya kovuştur-

ma altında olmamak.

i) Yazılı yarışma sınava ile mülakatta başarı göstermek,

j) Hâkimlik ve savcılık mesleğine yakışmayacak tutum ve davranışlarda bulunmamış olmak,

k) Avukatlık mesleğinden adaylığa geçmek isteyenler için; yukarıdaki (1)

bendi hariç diğer şartları taşımakla birlikte, mesleklerinde fiilen en az

beş yıl çalışmış, giriş sınavının yapıldığı yılın Ocak ayının son günü iti-

bariyle otuzbeş yaşını doldurmamış ve kendi aralarında yapılacak olan

yazılı yarışma sınavında ve mülakatta başarılı olmak,

şarttır.

Adaylığa Atama

MADDE 9 - (1)

(1) Her yıl alınacak aday sayısı, avukatlık mesleğinden alınacaklarla birlikte Türkiye Adalet Akademisinin görüşü alınmak suretiyle, kadro ve ihtiyaç durumuna göre Adalet Bakanlığınca tespit edilir.

(2) Yukarıdaki maddede belirtilen niteliklere sahip olup, yazılı yarışma sınavı ile mülakatta başarı gösteren adayların, adaylık mesleğinden alınacakları alanlara atanmaları için gerekli şartları taşıyor olması, alan bilgisi ve genel kültür soruları yirmi, alan bilgisi soruları seksen puan ağırlığa sahip olacak şekilde değerlendirilmeye tabi tutulur. Bu değerlendirme yapılırken genel yetenek ve genel kültür konuları ile alan bil-

Adalet Bakanlığınca önceden belirlenen ihtiyaç sayısına, daha önce başka görevlerde kadro, maaş ve derece yönünden iktisap etmiş oldukları haklar nazara alınmak suretiyle lisans, lisansüstü (master) ve doktora öğrenim durumlarına göre Devlet memuriyetine giriş derece ve kademesiyle veya bu derecelerden aşağı olmak şartı ile müktesep olarak almış oldukları derece ve kademesiyle adaylığa atanırlar. Bu atamada, daha önce serbest avukatlık yapmış olanların avukatlıkta geçen sürelerinin üçte ikisi de değerlendirilir. Bu sıraya göre ihtiyaç sayısına atanmaların dışında kalanlar bir hak iddia edemezler.

(3) Doktora yapanlar sadece mülakata tabi tutulurlar.

(4) (Mülga 2005.5435)

(5) (Mülga 2005.5435)

(6) (Mülga 2005.5435)

(7) (Mülga 2007.5720)

Yazılı Yarışma Sınavı ve Mülakatın Yapılış Şekli

MADDE 9/A - (1) Yazılı yarışma sınavı, Adalet Bakanlığı ile imzalanacak protokole göre Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yapılır.

(2) Atama yapılacak boş kadroların sayısı, derecesi, unvanı, sınıfı, atanacaklarda aranacak şartlar ile başvuru ve sınava ilişkin hususların yer aldığı duyuru, müracaat süresinin bitiminden en az onbeş gün önce Türkiye genelinde günlük yayımlanan tirajı en yüksek beş gazeteden birinde bir defa ve ayrıca Adalet Bakanlığı internet sitesinde ilan olunur.

(3) Yazılı sınav; Türkçe, matematik, Türk kültür ve medeniyetleri, Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi ve temel yurttaşlık bilgisi sorularından oluşan genel yetenek ve genel kültür konuları ile

a) Adli yargıda; anayasa hukuku, medeni hukuk, borçlar hukuku, hukuk yargılama usulü, ticaret hukuku, icra ve iflas hukuku, ceza hukuku, ceza yargılama usulü, idari yargılama usulü ve idare hukuku,

b) İdari yargıda; anayasa hukuku, idare hukuku, idari yargılama usulü, hukuk yargılama usulü, borçlar hukuku (genel hükümler), medeni hukuk, ceza hukuku (genel hükümler), vergi hukuku, vergi usul hukuku ve maliye-ekonomi,

konularını kapsayan alan bilgisi sorularından yapılır.

(4) Yazılı sınavda genel yetenek ve genel kültür soruları yirmi, alan bilgisi soruları seksen puan ağırlığa sahip olacak şekilde değerlendirilmeye tabi tutulur. Bu değerlendirme yapılırken genel yetenek ve genel kültür konuları ile alan bil-

(5) Yazılı sınavda yüz tam puan üzerinden en az yetmiş puan almak kaydıyla en yüksek puan alandan başlamak üzere, sınav alanında belirtilen kadro sayısının bir katı fazlası mülakata çağrılır. Ancak başarı oranı, ilan edilen kadronun bir katı fazlasının altında olursa, sadece başarılı olanlar mülakata çağrılır. Bu şekilde çağrılan en düşük puana sahip adayla aynı puanı alanlar da mülakata alınır.

(6) Mülakat Kurulu; Adalet Bakanlığı Müsteşarı veya görevlendireceği Müsteşar Yardımcısı başkanlığında, Teftiş Kurulu Başkanı, Ceza İşleri, Hukuk İşleri ve Personel Genel Müdürleri ile Türkiye Adalet Akademisi Yönetim Kurulunun her sınav için kendi üyeleri arasından belirleyeceği iki üye olmak üzere toplam yedi üyeden oluşur.

(7) Türkiye Adalet Akademisi Yönetim Kurulunda Yargıtay ve Danıştay mensubu birer üye bulunması halinde bu üyeler Mülakat Kurulunda asıl üye olarak görevlendirilir.

(8) Türkiye Adalet Akademisi Yönetim Kurulunda Yargıtay ve Danıştay mensubu üye sayısı birden fazla ise, Yargıtay kontenjanı için Yargıtay mensupları arasından, Danıştay kontenjanı için Danıştay mensupları arasından; Yargıtay ve Danıştay mensubu üyelerden birinin ya da her ikisinin bulunmaması halinde ise Yönetim Kurulunun diğer üyeleri arasından gizli oyla seçim yapılır.

(9) Asıl üyelerin hukuki veya fiili sebeplerle katılamamaları halinde; Teftiş Kurulu Başkanı, Ceza İşleri, Hukuk İşleri ve Personel Genel Müdürlerinin yerine vekalet edenler, Türkiye Adalet Akademisi Yönetim Kurulundan katılacak üyelerin yerine ise, Yönetim Kurulunun kendi üyeleri arasından her biri için ayrı ayrı gizli oyla belirleyeceği yedek üyeler Mülakat Kuruluna katılır.

Mülakat, ilgilinin;

- Muhakeme gücünün,
- Bir konuyu kavrayıp özetleme ve ifade yeteneğinin,
- Genel ve fiziki görünümünün, davranış ve tepkilerinin mesleğe uygunluğunun ve liyakatinin,
- Yetenek ve kültürünün,
- Çağdaş bilimsel ve teknolojik gelişmelere açıklığının, uyan vermek suretiyle değerlendirilmesi yöntemidir.

(10) Mülakat, yukarıdaki bentlerde yazılı özellikler herbiri yirmişer puan üzerinden değerlendirilerek yapılır. Mülakat Kurulunun herbir üyesi tarafından verilen puanlar ayrı ayrı tutanağa geçirilir. Başarılı sayılmak için, üyelerin yüz puan üzerinden verdikleri notların aritmetik ortalamasının en az yetmiş ol-

(11) Mülakat sonucu en yüksek puan alandan başlamak üzere sıraya konularak mülakat başarı listesi hazırlanır ve bu listenin altı Mülakat Kurulu tarafından imzalanarak Personel Genel Müdürlüğüne teslim edilir.

(12) Yazılı yarışma sınavına katılmayanların mazeretleri kabul edilmez. Mazereti sebebiyle mülakata katılmayanların müracaatı üzerine Mülakat Kurulunca mazeretlerinin kabulüne karar verildiği takdirde mülakat yeri ile günü tespit edilir ve ilgili mülakata çağrılır. Mazeret bildirenlerin mazereti Mülakat Kurulunca reddedilir veya kabul edilmekle birlikte verilen süre içinde mülakata katılmazsa başarısız sayılır.

(13) Sınava katılanların, yukarıda belirtilen yazılı yarışma sınavı notunun yüzde yetmiş ile mülakat notunun yüzde otuzunun toplamı tespit edildikten sonra en yüksek puan alandan başlamak üzere nihai başarı listesi hazırlanır. Bu sıralamaya tabi tutulanların nihai puanlarının eşit olması halinde, yazılı sınavda aldığı puana öncelik tanınır. Yazılı puanlarının da eşit olması halinde, kura çekilmek suretiyle sırası belirlenir ve bu konuda yapılan işlemler düzenlenecek tutanakta gösterilir.

(14) Hukuk alanında doktora yapmış olanlar ilan edilen boş kadrolara başvurabilir. Bunlar sadece mülakata tabi tutulur. Bu durumda olanlar için mülakat puanı esas alınarak ayrı bir nihai başarı listesi düzenlenir.

(15) Yazılı yarışma sınavı ile mülakatın sekretarya hizmetleri Adalet Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilir.

(16) Sınav kazananlardan geçiğe aykırı beyanda bulunduğu tespit edilenlerin sınavları geçersiz sayılarak atamaları yapılmaz. Ataması yapılmış olsa dahi iptal edilir. Bunlar hiçbir hak talebinde bulunamazlar.

(17) Sınavı kazananlardan ataması yapıлып da belge ile ispatı mümkün zorlayıcı sebepler olmaksızın 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 62 nci maddesinde belirlenen kanuni süre içerisinde görevde başlamayanların atamaları iptal edilir. Tekrar atamaları için başvuruları halinde bunların atamaları yapılmaz.

Adaylık Süresi ve Eğitim

MADDE 10 - (1) Adaylık süresi, 23.7.2003 tarihli ve 4954 sayılı Türkiye Adalet Akademisi Kanunu hükümlerine tabidir.

(2) Adayların meslek öncesi eğitimleri, 4954 sayılı Kanun hükümleri uyarınca yapılır. Avukatlık mesleğinden adaylığa alınanların, altı ay süreli meslek öncesi eğitimleri, Adalet Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle Türkiye Adalet Akademisi Başkanlığınca çıkartılacak yönetmelikle belirlenen esaslara göre Türkiye Adalet Akademisi Eğitim Merkezinde yaptırılır.

(3) Meslek öncesi eğitimini tamamlamadan görevden ayrılanlar ile meslek

(4) Bulunulan sınıf ve derecenin aynı olması halinde sırasıyla, bu sınıf veya dereceye yükselme tarihi, adaylığa başlama tarihi, mesleğe başlama tarihi, mesleki öncesi eğitim sonu yazılı sınav puanı dikkate alınarak kıdem durumu belirler. Bunların da aynı olması halinde, doğum tarihi önce olan kıdemli sayılır.

Adli Yargı İle İlgili Cetvel

MADDE 16 - Adli yargı hâkimliği ile Cumhuriyet Savcılığının sınıf, derece ve görev unvanları, bu Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelde gösterilmiştir.

İdari Yargı İle İlgili Cetvel

MADDE 17 - İdari yargı hâkimliği ile savcılığının sınıf, derece ve görev unvanları, bu Kanuna bağlı (2) sayılı cetvelde gösterilmiştir.

Üçüncü Bölüm

İLERLEME ve YÜKSELME

Genel Kural

MADDE 18 - (1) Hâkimlik ve savcılık mesleğinde bulunanlar aşağıdaki maddelerde gösterilen usul ve esaslar uyarınca her yıl kademe ilerlemesi ve her iki yılda bir derece yükselmesi yaparlar.

(2) Süresini dolduranların kademe ilerlemeleri 20 nci madde hükümleri dahilinde yapılır. Derece yükselmeleri ise, yılın Nisan, Ağustos ve Aralık aylarının son günlerinden geçerli olmak üzere Hâkimler ve Savcılar yüksek kurulunca yapılır.

Kademe İlerlemesinin Usul ve Esasları

MADDE 19 - (1) Hâkimlik ve savcılık mesleğinde bulunanların bulunduğu kademelerinde ilerleyebilmeleri için;

- Buldukları kademe en az bir yıl çalışmış olmaları veya çalışmış sayılmaları,
- Kademe ilerlemesine engel kesinleşmiş mahkeme hükmü veya disiplin cezasının bulunmaması,
- (Mülga 1988.3409)

gerekir.

Kademe İlerlemesi

MADDE 20 - (1) 19 uncu maddedeki şartları haiz olanlar, bir yıllık ilerleme süresini doldurdıkları tarihte, başka bir işleme gerek olmaksızın bir ileri kademe veya ilerlemiş savcılığa atanırlar.

tenerek ilgililere duyurulur. 19 uncu maddedeki şartları taşımadıkları anlaşılanların kademe ilerlemesi yapıp yapamayacaklarına her ay Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca karar verilir. Kademe ilerlemesi yapmış sayılanlardan ilerlemeye müstehak olmadıkları sonradan tesbit edilenlerin kademe ilerlemeleri, ilerlemiş sayılıkları tarihten geçerli olmak üzere Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca iptal edilir.

Derece Yükselmesinin Koşulları

MADDE 21.- (1) Hâkimlik ve savcılık mesleğinde bulunanların derece yükselmelerinin yapılabilmesi için;

- Derecesi içinde iki yıl bulunmuş veya bu Kanuna göre bulunmuş sayılmaları,
- Yükselmeye engel kesinleşmiş mahkeme hükmü veya disiplin cezalarının bulunmaması,
- Ahlaki güdüşleri, mesleki bilgi ve anlayışları, gayret ve çalışkanlıkları, gördükleri işlerin birikmesine sebep olup olmadıkları, çıkardıkları işlerin miktar ve mahiyetleri, görevle bağlılıkları ve devamları, üst merciler ve müfettişlerce haklarında düzenlenen hal kağıtları ve sicil fişleri, kanun yolu incelemesinden geçen iş sayısı ve bu inceleme üzerine verilen notları, örnek karar ve mütalaaları ve varsa mesleki eser ve yazıları ile katıldıkları meslek içi ve uzmanlık eğitimleri göz önünde tutularak Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca ilan edilen derece yükselme ilkelerinde aranan koşulları taşımaları, gerekir.

Derece Yükselmesinde Listelerin Yayını

MADDE 22 - (1) Hâkimler ve savcılardan derece yükselme süresini bitiren ve haklarında yükselmeye engel mahkeme hükmü veya yetkili mercice verilmiş disiplin kararı bulunmayanların adlarını gösteren listeler, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca hazırlanarak yılın Nisan, Ağustos ve Aralık ayları içerisinde Resmî Gazete'de yayımlanır.

(2) Bu listelerde adları yazılı olmayanlar listenin yayını tarihinden itibaren otuz gün içinde, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna yazılı olarak başvurmak suretiyle durumlarının yeniden incelenmesini isteyebilirler.

(3) Kurul, başvurunun süresi içinde yapılmadığını veya haklı olmadığını görürse reddine karar verir. İlgili bu karar aleyhine tebliğden itibaren on gün içinde itirazları İnceleme Kuruluna itiraz edebilir.

(4) Başvuru veya itirazın kabulü halinde ilerlemelerinde değişiklikler olabilir.

Üst Mercilerce Verilecek Siciller

MADDE 23 - (1) (a) Bölge adliye mahkemeleri Cumhuriyet başsavcıları, bu mahkeme nezdindeki Cumhuriyet başsavcvekilleri ve Cumhuriyet savcıları; **(2005.5435)**

b) Ağır Ceza Cumhuriyet başsavcıları, merkezdeki Cumhuriyet başsavcvekilleri ve Cumhuriyet savcıları ile bağlı ilçe Cumhuriyet başsavcıları ve Cumhuriyet savcıları;

Hakkında, 21 inci maddenin (c) bendinde sayılan hususları göz önünde bulundurarak; kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlarından ve iddianamelerinden en az beşer adedinin tasdikli suretini de ekleyerek, durumlarının değerlendirilmesine yönelik inceleme sürelerinin bitiminden bir ay önce Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunda bulunacak şekilde düşüncelerini belirten bir sicil fişi gönderirler.

(2) (Mülga 2005.5435)

(3) Bölge idare mahkemelerindeki atanmış ikinci sınıfa mensup üyelerin kademe ilerlemesi ve derece yükselmesi ile birinci sınıfa ayrılmalarna ilişkin ilkelere, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenerek, Resmî Gazete'de yayımlanır.

Müfettişlerce Verilecek Hal Kağıtları

MADDE 24 - (1) Adalet müfettişleri, denetimleri sırasında inceledikleri belgelere ve gözlemlerine dayanarak hâkim ve savcılar hakkında düzenlenecekleri hal kağıtlarını ilgilinin gizli sicil dosyasına konulmak üzere Teftiş Kurulu Başkanlığına gönderirler.

Adalet Bakanlığı Merkez, Bağlı ve İlgili Kuruluşlarında Bulunanlar

MADDE 25.- (1) Adalet Bakanlığı merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında bulunanlardan birinci sınıf olmayanlar hakkındaki siciller, hakim sınıfindan olan dairesi üstü tarafından verilir.

Yargıtay Ve Danıştay Hizmetinde Olanlar

MADDE 26 - (1) Yargıtay ve Danıştayda görev yapanlardan birinci sınıf olmayanlar hakkındaki siciller, ilgisine göre Yargıtay Birinci Başkanı, Danıştay Başkanı, daire veya kurul başkanları, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı veya Danıştay Başsavcısı tarafından düzenlenir.

Eserler

MADDE 27 - (1) İlgililer mesleki eser ve yazılarının birer örneğini özlük işlerini yürüten daireye verebilirler.

(2) Alınan bu eser ve yazılar ilgilinin siciline işlenerek özlük dosyasına konulur. Bunlar kademe ilerlemesi ve derece yükselmesi ile birinci sınıfa ayrılmada, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca değerlendirilmez. Tebliğ edilmiş...

Yargıtay, Danıştay İle Bölge Adliye ve Bölge İdare Mahkemeleri Notları **(2005.5435)**

MADDE 28 - (1) Yargıtay ve Danıştay daireleri; yaptıkları kanun yolu incelemeleri sırasında tek veya toplu olarak karar veren hakimler ile iddianameyi düzenleyen, hükmün verildiği duruşmaya katılan ve kanun yoluna başvuran Cumhuriyet savcıları hakkında çok iyi, iyi, orta ve zayıf olmak üzere not verirler. Not verilirken; kararda sağlanan isabet, davanın hızlı yürütülmesi, duruşmalara hazırlıklı çıkılarak gereksiz gecikmelere neden olunmaması, usul hükümlerinin ek-zihli çıkılarak gereksiz getirilmesi, dava konularının anlayış ve yönlendirilsiksiz ve zamanında yerine getirilmesi, tahlil ve sonuçlandırılmasında gösterilen başarı, mesli, gerekçeli kararın yazılış, tahlil ve sonuçlandırılmasında gösterilen başarı, emsal kararların gözetilmesi, soruşturmanın niteliği, iddianame içeriğinin buna uygunluğu gibi hususlar göz önünde tutularak değerlendirme yapılır ve buna göre not belgesi doldurulur.

(2) Hükmün onanmış veya bozulmuş olması, olumlu veya olumsuz not vermek için yeterli sebep olamaz.

(3) İncelenen karar hakkında, olumlu veya olumsuz kanaat edinilememesi halinde, sebepleri belirtilmek suretiyle notsuz belge düzenlenir. Ayrıca, incelenen karara uygun muhalefet şerhi bulunması halinde, olumsuz not verilmez. **(2005.5435)**

(4) Not verme işlemi, incelemeyi yapan dairenin başkan ve üyeleri tarafından birlikte alınacak bir kararla yerine getirilir. Doldurulan fişler Adalet Bakanlığına gönderilmek üzere ilgisine göre Yargıtay Birinci Başkanlığına ve Danıştay Başkanlığına verilir.

(5) Genel kurullarda yapılan incelemelerde de yukarıdaki fıkralar hükümlerine göre işlem yapılır.

(6) Bölge adliye mahkemesi dairelerince yapılan incelemeler sırasında, hakimler ve Cumhuriyet savcıları hakkında hangi hallerde ve ne surette not verileceği, yukarıdaki ilkeler çerçevesinde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenir. Doldurulan not belgeleri Adalet Bakanlığına gönderilmek üzere bölge adliye mahkemesi başkanlığına verilir.

(7) İtiraz üzerine incelenen dosyalara ilişkin olarak karar veren hâkimler hakkında bölge idare mahkemelerince hangi hallerde ve ne surette not verileceği Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenir.

Yükselme Çeşitleri

MADDE 29 - (1) Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, yukarıdaki maddelere göre belirleyeceği koşulları göz önüne alarak, yükselmeye layık gördüğü hâkimleri ve savcıları yükseltir.

- a) Yükselmeye lâyık,
- b) Tercihli yükselmeye lâyık,
- c) Mümtazen yükselmeye lâyık.

olmak üzere üç kısma ayırır ve her kısım içindekileri kendi arasında sıraya koyar ve birer deftere yazarak kendilerine tebliğ eder. Bu sıra defterleri Resmî Gazete'de de yayımlanır.

(2) İlgililer defterlerdeki yükselme çeşidi ve sırasının, yükselmeye lâyık görülmeyenler ise durumlarının, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca bir defa daha incelenmesini tebliğden itibaren on gün içinde yazılı olarak başvurmak suretiyle isteyebilirler.

(3) Kurul, başvurunun süresi içinde yapılmadığını veya haklı olmadığını görürse reddine karar verir. İlgili bu karar aleyhine tebliğden itibaren on gün içinde itirazları İnceleme Kuruluna itiraz edebilir.

(4) Başvuru veya itiraz üzerine defterlerde değişiklik yapılmışsa ayrıca Resmî Gazete'de yayımlanır.

Yükselmeye Lâyık Görülmeyenler

MADDE 30 - (1) Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca yükselmeye lâyık olmadıklarına karar verilmiş olanlar, iki yıl sonra tekrar yükselme incelemesine tabi tutulurlar. Bu durumda olanlar şartları varsa kademe ilerlemesi yapabilirler.

(2) Bir derecede iki veya bir sınıfta üç defa yükselmeye lâyık görülmeyenler hakkında, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca meslekte kalmalarının uygun olup olmadığına karar verilir. Bu karar verildiği tarihten itibaren uygulanır. (2005.5435)

(3) Meslekten çıkarılmayı gerektirmeyecek şekilde kasten işlenen bir suç nedeniyle hapis veya göreviyle ilgili bir suçtan dolayı adli para cezasına mahkûm olanlar, bir derecede iki veya bir sınıfta üç defa kınama cezasına uğrayanlar ile kademe ilerlemesinin durdurulması cezası alanlar, cezanın kesinleşmesini izleyen inceleme tarihinden itibaren bir yıl süre ile; derece yükselmesini durdurma veya yer değiştirme cezası almış olanlar ise, cezanın kesinleşmesini izleyen, inceleme tarihinden itibaren iki yıl süre ile kademe ilerlemesi ve derece yükselmesi incelemesine tabi tutulmazlar. Bu cezalar, kademe ilerlemesi döneminde kesinleşmiş ve uygulanmış ise, derece yükselmesi incelemesi sırasında bir daha ilikkate alınmaz.

(4) (Mülga 2005.5435)

Lisans Üstü Öğrenim ve Uzmanlık Eğitimi

MADDE 31 - (1) Meslekleriyle ilgili konularda yüksek lisans veya doktora öğrenimi yapmak isteyenlerle Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsüne ve Türkiye Adalet Akademisine düzenlenecek uzmanlık programlarına devam etmek isteyen hakim ve savcılar, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulundan izin almaları şarttır. Ancak, görevle ilişiği kesilmeden ve görevini aksatmadan belirtilen öğrenimleri yapmak isteyen hakim ve savcılar, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna bilgi vermeleri yeterlidir.

(2) Yukarıdaki fıkra hükümlerine göre öğrenimini yapanların derece yükselmeleri, kademe ilerlemeleri, birinci sınıfa ayrılma, aylık, ödenek, diğer mali ve sosyal hakları devam eder ve mecburi öğrenim süresince izinli sayılırlar.

(3) Ancak, bu şekilde öğrenime devam edenler izinli sayılıkları süre kadar mecburi hizmetle yükümlüdürler. Bu yükümlülüğü yerine getirmeden görevlerinden ayrılanlar, kendilerine verilen aylık, ödenek, tazminatlar ile her türlü ödemelerin, mecburi hizmetin eksik kalan kısmı ile orantılı miktarda iki kat olarak ödemek zorundadırlar.

(4) Yüksek lisans öğrenimi ile Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsünün yüksek lisans programını bitirenlere bir kademe ilerlemesi, doktora yapanlara bir derece yükselmesi uygulanır. Ancak, yüksek lisans öğrenimi ile Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsünün yüksek lisans programını bitirip bir kademe ilerlemesinden yararlanarlara, doktora yapmaları halinde bir kademe ilerlemesi uygulanır. Türkiye Adalet Akademisinde düzenlenen uzmanlık programlarında başarı ile geçirilen süreler, iki yılı aşmamak üzere, kademe ilerlemesi ve derece yükselmesi incelemesinde değerlendirilir. Bu uygulamada alt derece ve kademe geçen süre, üst derece ve kademe geçmiş sayılır.

(5) Aday iken öğrenime başlayanlar hakimlik veya savcılığa atandıktan sonra bu madde hükümlerine göre öğrenimlerine devam edebilirler.

Dördüncü Bölüm

BİRİNCİ SINIFA AYRILMA KOŞUL ve YÖNTEMLERİ İLE BİRİNCİ SINIF HAKİM ve SAVCILARIN ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ (2005.5435)

Birinci Sınıfa Ayrılma Koşulları

MADDE 32 - (1) Birinci sınıfa ayrılabilmek için:

- Birinci dereceye yükselmek,
- Hâkimlik ve savcılık mesleğinde on yılını doldurmak,
Meslekleriyle ilgili lisansüstü öğrenim (Master) yapmış olanlarla Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsünü başarıyla bitirenler için dokuz, meslekleriyle ilgili öğrenim dallarında doktora yapanlar için sekiz yıllık meslek kıdemi, birinci sınıfa ayrılmada yeterli sayılır.
- Bilimsel güç ve yeteneği ile hizmet ve meslekteki başarısına göre emsali arasında temayüz etmiş olmak,
- Yer değiştirme cezası almamış olmak,
- Kınama, kademe ilerlemesinin durdurulması veya derece yükselmesinin durdurulması cezalarını aynı neviden olmasa bile birden fazla almamış olmak,
- Mesleğin vakar ve onuruna dokunan veya kişisel haysiyet ve itibarını kıran veya görevle ilgili herhangi bir suçtan affa uğramış olsa bile hüküm giymemiş olmak,

gerekir.

(2) Meslekleriyle ilgili yüksek lisans öğrenimi yapmış olanlarla Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsünün yüksek lisans programını ve Türkiye Adalet Akademisinde bir akademik yıldan az olmamak üzere düzenlenen uzmanlık eğitim programını başarıyla bitirenler için dokuz, meslekleriyle ilgili öğrenim dallarında doktora yapanlar için sekiz yıllık meslek kıdemi, birinci sınıfa ayrılmada yeterli sayılır. Ayrıca fiilen avukatlıkta geçen sürenin üçte ikisi, hakim ve savcı adaylarının 4954 sayılı Kanunda belirtilen staj dönemlerini aşan adaylık süreleri, avukatlık stajının üçte ikisi ve askerlik hizmetinde geçen sürenin yarısı, birinci sınıfa ayrılmaya esas sürenin hesabında dikkate alınır. Ancak birinci sınıfa ayrılabilmek için her halde meslekte fiilen üç terfi dönemi çalışmak zorunludur.

(3) Birinci sınıfa ayrılma incelemesine tabi tutulacaklar hakkında 22 nci madde

(4) Birinci sınıfa ayrılma koşul ve yöntemlerine dair ilkeler, Kanunda belirtilen esaslar doğrultusunda Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca tespit edilerek, Resmî Gazetede yayımlanır.

Birinci Sınıf Hakim ve Savcılarının Çalışmalarının Değerlendirilmesi

MADDE 33- (1) Birinci sınıf olan hakim ve savcılarının başarılı olup olmadıkları; müfettiş hal kağıtları, iş cetvelleri, not oranları ile varsa mesleki ve akademik konulardaki faaliyetlerine ilişkin diğer bilgi ve belgeler dikkate alınarak, üç yılda bir Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca değerlendirilmesi suretiyle tespit edilir.

(2) Birinci sınıf olan hakim ve savcılarının çalışmalarının değerlendirilmesine dair ilkeler, Kanunda belirtilen esaslar doğrultusunda Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca tespit edilerek Resmî Gazetede yayımlanır.

Beşinci Bölüm

EŞİTLİK ve YER DEĞİŞTİRME

Eşitlik

MADDE 34 - (1) Hâkim ve savcı olup da Adalet Bakanlığı merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarındaki görevlerde çalışanlar, hâkimler ve savcılar hakkındaki hükümlere tabidirler. Bunlar hâkimlere ve savcılara ait esaslar dairesinde sınıflandırılır ve derecelendirilirler; hâkimlere ve savcılara tanınan her türlü haklardan yararlanırlar. Bu görevlerde geçen süreleri hâkimlik ve savcılık mesleğinde geçmiş sayılır.

(2) Adli yargıda görevli hâkim ve Cumhuriyet savcılarıyla hâkim ve Cumhuriyet savcısı olup da Adalet Bakanlığı merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarındaki görevlerde çalışanlar, sınıf ve dereceleri bakımından eşittir.

(3) İdari yargıda görevli hâkim ve savcılar ile idarî yargı hâkim ve savcısı olup da Adalet Bakanlığı merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarındaki görevlerde çalışanlar, sınıf ve dereceleri bakımından eşittir.

Yer Değiştirme Suretiyle Atanma

MADDE 35 - (1) Hâkim ve Savcılar, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun hazırlayacağı Atama ve Nakil Yönetmeliğine uygun olarak, aynı veya başka yerlerdeki eşit veya daha üst görevlere kazanılmış hak aylık ve kadro dereceleriyle naklen atanırlar.

(2) Adli ve İdari yargı teşkilâtı buluman yerler; coğrafi ve ekonomik şartları, sosyal, sağlık ve kültürel imkânları, mahrumiyet dereceleri ile işsizlik ve diğer du-

dukları aylık derecesine eşit bir derecenin aynı kademesine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca atanabilirler.

(2) Ancak, bu şekilde atanacakların meslekten ayrıldıktan sonra doçentlik veya profesörlükte geçirdikleri sürelerin tamamı; avukatların ise fiilen avukatlıkta geçirdikleri sürenin üçte ikisi, hakimlik ve savcılıkta geçmiş sayılmak suretiyle girebilecekleri sınıf ve derecelerin tespitinde değerlendirilir.

(3) Yukarıda yazılı atamalarda, isteklilerin mesleğe alınıp alınmayacakları Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belli edilir.

(4) Bu madde hükümlerine göre atananlardan, meslekten ayrılanlar bir daha mesleğe kabul edilemezler.

Terhis Edilenlerin Görevlerine Dönmesi

MADDE 41 - (1) Hakim ve savcı iken muvazzaf askerlik hizmetlerini yapmak üzere silah altına alınanlar, bu süre zarfında görev yerleri saklı kalmak suretiyle aylıksız izni sayılırlar. Askerlik hizmetini tamamlayıp göreve dönmek isteyenler, terhislerinden itibaren otuz gün içinde Adalet Bakanlığına başvurmak, Adalet Bakanlığı da bu başvurma tarihinden itibaren otuz gün içinde ilgilileri göreve başlatmak zorundadır.

(2) Yukarıdaki fıkrafta gösterilen süre geçtikten sonra başvuranlar, görevden çekilmiş sayılarak haklarında 40 nci madde hükümleri uygulanır.

(3) Askerlik hizmetinde geçirilen süreler kademe ilerlemesi ve derece yükselmesinde değerlendirilir.

Atamalarda Görev Yerine Hareket ve İşe Başlama Süresi

MADDE 42 - (1) İlk defa veya yeniden veya yer değiştirme suretiyle:

- Aynı yerdeki görevlere atananlar, atama emirlerinin kendilerine tebliğ gününü,
- Başka yerdeki görevlere atananlar, atama emirlerinin kendilerine tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içerisinde o yere hareket ederek belli yol süresini,

izleyen işgünü içinde işe başlamak zorundadırlar.

(2) Yukarıdaki süreler:

- Kanuni izinlerin kullanılmasında başka bir göreve atananlar için izinin bitimi,
- Yerinde yetki verilenler için, yerlerine atananların gelmesi veya yetkilerinin kaldırıldığının tebliği,

(3) Yer değiştirme suretiyle yapılan atamalarda atama emirleri tebliğ edilince yolluklar, ödeme emri aranmaksızın saymanlıklarca derhal ödenir. İlgilinin izni veya raporlu olması tebligata engel olmamakla beraber (a) ve (b) bentlerindeki süreler izin ve rapor müddetinin bitmesinde başlar.

İşe Başlamama Halinde Yapılacak İşlem

MADDE 43 - (1) Hâkimlik ve savcılık mesleğine ilk defa veya yeniden atamalarda, belge ile ispat edilen zorlayıcı bir sebep olmaksızın 42 nci maddede gösterilen süre sonunda görevlerine başlamayanların atama işlemleri iptal edilir.

(2) Yer değiştirme suretiyle atananlar, 42 nci maddede gösterilen süre sonunda belge ile ispat edilen zorlayıcı bir sebep olmaksızın yeni görevlerine başlamaları halinde meslekten çekilmiş sayılırlar.

Üçüncü Kısım

HAKİMLİK VE SAVCILIK TEMİNATI

Birinci Bölüm

TEMİNAT

Hakimlik ve Savcılık Teminati

MADDE 44 - (1) Hâkimler ve savcılar azlolunamazlar. Bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması nedeniyle de olsa aylık ve ödeneklerinden ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamazlar, kendileri istemedikçe 65 yaşından önce emekliye sevk olunamazlar. Meslekten çıkarılmayı gerektiren bir suçtan dolayı hüküm giymiş olanlar, görevini sağlık bakımından yerine getiremeyeceği kesin olarak anlaşılana ve meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilenler hakkında kanundaki istisnalar saklıdır.

Teklif Yapılması

MADDE 45 - (1) Bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle görevsiz kalanlara mahkemenin veya kadronun kaldırılma zamanında açık bulunan veya ilk açılacak olan aylık ve derecelerine eşit hâkimlik veya savcılık görevi teklif olunur.

(2) İlgili birinci teklifi reddedebilir. İkinci teklifi kabul etmeyen meslekten çekilmiş sayılır.

Özel Durumlarda Atama

MADDE 46 - (1) Karı-koca, ikinci derece dahil kan ve sibrî hisimlar bir

(2) Bu şekilde görev yapmalarına olanak bulunmayanlardan o yere sonradan atanan; daha sonra meydana gelen aynı nedenlerden dolayı birleşmeyeceklerden istekli olanı, istekli olmaması halinde kідemsiz olanı bulunduğu bölge içinde başka bir daire veya yere atanır.

(3) Buldukları yerde kendi kusurları olmaksızın; herhangi bir nedenle hâkimlik ve savcılık mesleğinin gerekli kaldığı şeref veya tarafsızlıkla görev yapamayacakları veya buldukları yerde kalmaları mesleğin nüfuz ve itibarını sarsacağı soruşturma veya belgelerle anlaşılabilir, isteklerine bakılmaksızın buldukları bölge içinde başka bir yere atanırlar.

(4) Görev yerlerindeki işlerin çokluğuna ve çeşidine göre gereken sürat ve başarıyı gösteremedikleri soruşturma veya belgelerle anlaşılabilir, bölge ve meslek kідimine bakılmaksızın, hizmetlerinden yararlanılabilecek diğer bir göreve atanırlar.

İkinci Bölüm

GEÇİCİ YETKİ ve GÖREVLER

Geçici Yetki İle Görevlendirme

MADDE 47 - (1) Hâkimler ve Savcılar Yüksek kurulu, hâkim ve savcılarının hizmetin gereği olarak sürekliliği görev yerlerinin dışındaki bir yargı çevresinde veya aynı yerde geçici yetki ile görevlendirmeye yetkilidir. Sürekli görev yerlerinin dışındaki geçici yetki ile görevlendirmelerde hâkim ve savcı ayrımı gözetilmez.

(2) Kendi yargı çevresi dışında geçici yetki ile görevlendirilenler o yerde dört aydan fazla çalıştırılmaz. Ancak, bu süre kendi istekleri veya hizmet gerekleri gözetilerek iki ay daha uzatılabilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, hizmetin sürdürülmesi için Adalet Bakanı, kadro durumu müsait bulunan bir yargı çevresindeki hâkim veya savcıyı ihtiyaç duyulan başka bir yargı çevresinde görev yapmak üzere geçici olarak yetkili kılabilir. Bu takdirde verilen karar, Kurulum ilk toplantısında onaya sunulur. Geçici yetkili olarak görev yapan hâkim veya savcının Kurulumun değiştirilmesi halinde Kurulum yetkili kılacağı hâkim veya savcının gidip görev başlatmasına kadar, önceki yetkilinin yapmış olduğu işlemler geçerlidir.

(3) Hâkim ve savcılarının muvafakatları ile Bakanlık hizmetlerinde geçici olarak görevlendirilmesi, doğrudan doğruya Adalet Bakanı tarafından Kurulumun kararı olmaksızın yapılır. Ayrıca; Adalet Bakanı, adli ara verme süresinde Hakimler Savcılar Yüksek Kurulumun onayına sunmadan verdiği geçici yetkileri kaldırabilir. Bunlar hakkında ikinci fıkradaki süre hükmü uygulanmaz. (2005.5435)

(4) Geçici yetki ile görevlendirilenlere, ödeme emri beklenmeksizin say-

Başka İş ve Görevler

MADDE 48 - (1) Hakim ve savcılar, bilimsel araştırma ve yayınlarda bulunabilirler. Davet edildikleri veya yetkili makamlarınca görevlendirildikleri, ulusal ve uluslararası kurul, kongre, konferans ve benzeri bilimsel toplantılarla meslekleri ile ilgili diğer toplantılara, görevlerini aksatmamak koşulu ile katılabilirler. Mesai gün ve saatlerinde bu tür toplantılara katılmak izne tabidir.

(2) Bu konuda Devlet memurları hakkındaki hükümler uygulanır.

(3) Hâkim ve savcılar, Adalet Bakanının izin vermesi koşuluyla adalet yüksekokulları ile hizmet öncesi, hizmet içi ve bir üst göreve hazırlama kurslarında meslek ile ilgili konularda ders ve konferans verebilirler. Hâkim ve savcılar, kanunlarda belirlenenlerden başka, resmî ve özel hiçbir görev alamazlar, kazanç getirici faaliyetlerde bulunamazlar. Eşlerinin, reşit olmayan veya kısıtlanmış çocuklarının kazanç getiren sürekli faaliyetlerini Adalet Bakanlığına onbeş gün içinde bildirmekle yükümlüdürler.

Yabancı Ükelere Gönderilme

MADDE 49 - (1) Bilgi ve görüşlerini artırmak, meslekleriyle ilgili araştırma yapmak, kurs ve öğrenim görmek üzere seçilen ya da iç veya dış burstan yararlanarak hakim ve savcılar iki yılı; uluslararası kuruluşlarda ya da yargı organlarında çalışmak üzere görevlendirilenler ise üç yılı aşmamak üzere Adalet Bakanlığınca yurt dışına gönderilebilirler. Bu süreler, gerekirse en çok bir katına kadar uzatılabilir.

(2) Bakanlık merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında görevli olanlar dışındaki hakim ve savcılar için Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulumun görüşü alınır.

(3) Bu surette yurt dışına gidip üç aydan fazla yurt dışında kalanlar, yurda dönüşü mesleğe başladıkdan sonra beş yıl süre ile mecburi hizmet yapmak zorundadırlar. Mecburi hizmet yapmadan görevden ayrılmak isteyenler, yurt dışında kaldıkları sürede kendilerine ödenen aylık, ödenek, tazminatlar ile her türlü ödemelerin, mecburi hizmetin eksik kalan kısmı ile orantılı miktarını iki kat olarak ödemekle yükümlüdürler.

(4) Yurt dışına gönderilme usul ve esasları çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Haklar, Yükümlülükler ve Giderler

MADDE 50 - (1) Yabancı ülkelere gönderilenlerin mali hakları, yükümlülükleri, giderlerinin karşılanması, aylık ve ödeneklerinin transferi konularında Devlet memurlarına ilişkin hükümler uygulanır.

(2) Bu Kanun hükümlerine göre yabancı ülkelere gönderilenlerin derece yükselmeleri, kademe ilerlemeleri, emeklilik, aylık, ödenek ve diğer bütün özlük

Üçüncü Bölüm

HAKİMLİK ve SAVCILIK GÖREVLERİNİN SONA ERMESİ**Meslekten Çekilme**

MADDE 51 - (1) Hâkim ve savcılar, Adalet Bakanlığına yazılı olarak başvurmak suretiyle mesleklerinden çekilme isteğinde bulunabilirler.

(2) Çekilme isteğinde bulunan, isteğinin kabulüne kadar görevine devam eder; ancak, istem tarihinden itibaren bir ay içinde cevap gelmediği takdirde görevini bırakabilir.

(3) Olağanüstü mazeretleri ile meslekten çekilenler, Adalet Bakanlığına bilgi vermek şartıyla bir ay kaydına tabi değildirler.

(4) İzinsiz veya kabul edilmez mazeretleri olmaksızın; görevlerini terk ederek bu terki kesintisiz on gün devam ettirenler veya bir yılda toplam tuz gün görevde gelmeyenler meslekten çekilmiş sayılırlar.

(5) Hâkimler ve savcılar siyasi partilere giremezler. Girenler meslekten çekilmiş sayılırlar.

Olağanüstü Hallerde Çekilmede Usul Ve Genel Olarak Çekilmenin Sonuçları

MADDE 52 - (1) Olağanüstü hallerde, sıkıyönetim, seferberlik ve savaş halinde o bölgelerde görevli hâkim ve savcılar çekilme istekleri kabul edilmedikçe veya yerlerine atanacaklar gelip işe başlamadıkça görevlerini bırakamazlar.

(2) Yukarıdaki fıkraya aykırı hareket edenler bir daha mesleğe alınmazlar ve kamu kurum ve kuruluşlarında görev alamazlar.

Hakimlik ve Savcılık Görevlerinin Sona Ermesi

MADDE 53 - (1) Hâkim ve savcılarının:

- Bu Kanun hükümlerine göre meslekten çıkarılmaları veya meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilmesi,
- Haklarında soruşturma ve kovuşturma bulunması halleri hariç olmak üzere, mesleğe alınma koşullarından herhangi birini taşımadıklarının sonradan anlaşılması,
- Görevdeyken, 8 inci maddenin (a), (d) ve (g) bentlerinde yazılı niteliklerden herhangi birini kaybetmeleri,
- Meslekten çekilmeleri veya çekilmiş sayılmaları,
- İstek, yaş haddi veya malullük nedenlerinden biriyle emekliye ayrılmaları,
- Ölümleri hallerinde görevleri sona erer.

Dördüncü Kısım
ÇALIŞMA SAATLERİ, İZİNLER Birinci Bölüm
ÇALIŞMA SAATLERİ**Çalışma Saatleri**

MADDE 54 - (1) Hakim ve savcılar, haftalık çalışma süresi ve günlük çalışma saatleri yönünden Devlet Memurları Kanunundaki hükümlere tabidirler. Ancak, hizmetin gerekleri ile görevin özelliklerinden doğan hallerde mesai saatleri dışında ve tatil günlerinde nöbet tutarlar.

(2) Nöbet gün ve saatleri ile nöbet tutanların dinlenme hakları, iş ve kadro durumlarına göre Cumhuriyet savcıları için Cumhuriyet başsavcıları, hakimler için adli yargı adalet komisyonu başkanları tarafından, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenecek esaslara göre tespit edilir.

(3) Özel kanunlardaki hükümler saklıdır.

(4) (Mülga 2006.5536)

Yıllık Ara Vermeden Yararlanma

MADDE 55 - (1) Hâkim ve savcılar, usul kanunlarında gösterilen yıllık ara vermeden yararlanırlar.

(2) Yıllık ara vermeden yararlanacak hâkim ve savcılara o yıl için ayrıca yıllık izin verilmez.

(3) Yıllık ara vermeden yararlanma koşul ve yöntemleri Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca saptanır.

İkinci Bölüm
İZİNLER**İzinler**

MADDE 56 - (1) Yıllık ara vermeden yararlanmayan hâkim ve savcılara Adalet Bakanlığınca uygun görülecek zamanlarda normal yol süresi hariç otuz gün yıllık izin verilir.

(2) Birbirini izleyen son iki yılın izni bir arada verilebileceği gibi yıllık izinler bölümlere ayrılarak da verilebilir. Daha önceki yıllara ait izin hakları düşer.

(3) Acil ve zorunlu hallerde ilgisine göre ağır ceza Cumhuriyet savcılarını veya adalet komisyonu başkanları üç güne kadar mazeret izni verebilirler. Verilen izinler Adalet Bakanlığına bildirilir.

(4) Hâkim ve savcılar; mazeret, hastalık ve aylıksız izinleri hakkında Devlet Memurları Kanunundaki hükümler uygulanır.

İyileşme Halinde Göreve Dönüş

MADDE 57 - (1) Akıl ve ruh hastalığından iyileştiklerine dair rapor alanlar göreve başladığından sonra, mesleğin ifasındaki tutum ve davranışları itibarıyla görevlerini gerektirdiği gibi yapamayacakları soruşturma sonunda anlaşıldığı takdirde Adalet Bakanlığınca kesin rapor alınmak üzere Adli Tıp Kurumuna sevk edilir ve alınacak rapora göre işlem yapılır.

Beşinci Kısım SİCİLLER

Sicil ve Özlük Dosyaları

MADDE 58 - (1) Hakimlere ve savcılara sicil numaraları verilir, haklarındaki belgeler gizli ve açık sicil dosyalarıyla özlük dosyasında saklanır. Ayrıca bu bilgiler elektronik ortamda da tutulabilir.

Gizli Sicil

MADDE 59 - (1) Hâkim ve savcılarının her biri için gizli sicil dosyası tutulur.

(2) Gizli sicil dosyasına yetkililer tarafından düzenlenecek sicil raporlarıyla müfettişler tarafından verilen hal kâğıtları ve mal beyannameleri konulur.

Açık Sicil Ve Özlük Dosyası

MADDE 60 - (1) Açık sicil dosyasına ilgilinin kimliği, öğrenim durumu, bildiği yabancı dil, mesleki eserleri ve yazıları, aile durumu, görev yaptığı yerler, emirleri, izin, rapor, yetki, mesleğe kabul, disiplin ve ceza kovuşturma ve soruşturması ve sonuçları, askerlik durumu, emeklilik işlemleri, mecburi hizmeti, başka görevlerde geçen hizmetleri gibi hususlar kaydolunur.

(2) Hâkimlik ve savcılık mesleğinde bulunanlar hakkında özlük dosyası tutulur. Bu dosyaya açık sicilde yer alan hususlarla ilgili belgeler ve diğer evrak konulur.

(3) (Mülga 2005.5435)

Sicil Vermeye Yetkili Olanlar Ve Uygulanacak İlkeler

MADDE 61 - (1) Hâkimlik ve savcılık mesleğinde bulunanlara sicil vermeye yetkili olanlar ile bu konuda uygulanacak ilkeler ve sicil fişlerinin şekli bu Kanun hükümlerine göre Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca Düzenlenecek yönetmelikte belirlenir.

Altıncı Kısım

DİSİPLİN CEZALARI, GÖREVDEN UZAKLAŞTIRMA

Birinci Bölüm

DİSİPLİN CEZALARI

MADDE 62 - (1) Hâkim ve savcılara; sıfat ve görevleri gereklerine uymayan hal ve hareketlerinin tespit edilmesi üzerine durumun niteliğine ve ağırlık derecesine göre, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca aşağıda yazılı disiplin cezalarından biri verilir:

- Uyarıma,
- Aylıktan kesme,
- Kınama,
- Kademe ilerlemesini durdurma,
- Derece yükselmesini durdurma,
- Yer değiştirme,
- Meslekten çıkarma.

(2) Adalet komisyonu başkanları, görev yaptıkları yargı çevresi içindeki hâkimlerin; ayrıca Cumhuriyet başsavcılarını ise merkezdeki Cumhuriyet savcılarını bağli ilçe Cumhuriyet başsavcı ve Cumhuriyet savcılarının; öğrendikleri disiplinin cezasını gerektiren eylemlerini Adalet Bakanlığına bildirirler. (1990.3611)

Uyarıma Cezası

MADDE 63 - (1) Uyarıma: Görevde daha dikkatli olması gerektiğinin yazılı ile bildirilmesidir.

(2) Uyarıma cezası:

a) Görevde kayıtsızlık ve düzensizlik,

b) Meslektaşlarına, emrindeki personele, görevi nedeniyle muhatap olduğu

- c) Mazeretsiz olarak göreve geç gelmek ve görevden erken ayrılmak,
- d) Kanun, tüzük, yönetmelik, karar ve talimatlarda açık olarak belirtilen kollarında, işi uzatacak şekilde davranışlarda bulunmak, yazı ve tektitleri zamanında cevaplandırmamak,
- e) Nitelik ve ağırlıkları itibarıyla yukarıda belirtilen benzeri eylemlerde bulunmak, Hallerinde uygulanır.

Aylıktan Kesme Cezası

MADDE 64 - (1) Aylıktan kesme: İzinsiz veya kabul edilir mazereti olmaksızın göreve (1 veya 2 gün) gelmeyenlerin aylıklarından her gün için bir günlük günün kesilmesidir.

Kınama Cezası

MADDE 65 - (1) Kınama: Belli bir eylem veya davranışın kusurlu sayıldığına yazı ile bildirilmesidir.

(2) Kınama Cezası:

- a) Hizmet içinde ve dışında, resmi sıfatının gerektirdiği saygınlık ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak,
- b) Kılık ve kıyafetinde mesleğin gerektirdiği saygınlığı gözetmemek,
- c) Devlete ait araç ve gereçleri özel işlerde kullanmak,
- d) Meslektaşlarına, emrindeki personele, görevi nedeniyle muhatap olduğu kişilere veya iş sahiplerine kötü muamelede bulunmak,
- e) Eşlerinin, reşit olmayan veya kısıtlanmış çocuklarının kazanç getiren sürekli faaliyetlerini onbeş gün içinde Adalet Bakanlığına bildirmemek,
- f) Adalet Bakanlığının mevzuat uyarınca verdiği talimatı yerine getirmemek, büro ve kalemelerin denetimini ihmal etmek,
- g) Görevin işbirliği ve uyum içerisinde yapılmasını engelleyici tutum ve davranışlarda bulunmak,
- h) İzinsiz veya kabul edilir mazereti olmaksızın kesintisiz üç gün göreve gelmemek,
- ı) Nitelik ve ağırlıkları itibarıyla yukarıda belirtilen benzeri eylemlerde bulunmak, Hallerinde uygulanır.

Kademe İlerlemesini Durdurma Cezası

MADDE 66 - (1) Kademe ilerlemesini durdurma: İlgilinin bulunduğu kademe, ilerlemesinin bir yıl süre ile durdurulmasıdır.

(2) Kademe ilerlemesini durdurma cezası:

- a) Mazeretsiz olarak göreve geç gelmeyi veya erken ayrılmayı alışkanlık haline getirmek,
- b) Ödeme gücünün üstünde borçlanmak suretiyle borçlarını ödeyemez duruma düşmek veya kesinleşmiş borcunu kasden ödemeyerek hakkında yasal yollara başvurulmasına neden olmak,
- c) Belirlenen durum ve sürelerde mal beyanında bulunmamak,
- d) İzinsiz veya kabul edilir mazereti olmaksızın kesintisiz 4-9 gün göreve gelmemek,
- e) Nitelik ve ağırlıkları itibarıyla yukarıda belirtilen benzeri eylemlerde bulunmak, Hallerinde bulunur.

Derece Yükselmesini Durdurma Cezası

MADDE 67 - (1) Derece yükselmesini durdurma: İlgilinin bir üst dereceye yükselmesinin iki yıl süre ile durdurulmasıdır.

(2) Derece yükselmesini durdurma cezası:

- a) İzinsiz veya kabul edilir mazereti olmaksızın, bir takvim yılı içinde, toplam onbeş gün göreve gelmemek,
- b) Meslek mensuplarına yasaklanmış veya mesleğin gerekleriyle bağdaşmayan kazanç getirici faaliyetlerde bulunmak.

Yer Değiştirme Cezası

MADDE 68 - (1) Yer değiştirme: Bulunulan bölgenin en az bir derece altındaki bir bölgeye o bölgedeki asgari hizmet süresi kadar kalmak üzere atanmak suretiyle görev yerinin değiştirilmesidir.

(2) Yer değiştirme cezası:

- a) Kusurlu veya uygunsuz hareket ve ilişkileriyle mesleğin şeref ve nüfuzunu veya şahsi onur ve saygınlığını yitirmek,
- b) Yaptıkları işler veya davranışlarıyla görevini doğru ve tarafsız yapamama çağı kanısını uyandırmak,
- c) Hatır ve gönüle bakarak veya kişisel duygulara kapılarak görev yaptığı kanısını uyandırmak,
- d) Göreve dokunacak surette ve kendi kusurlarından dolayı meslektaşlarıyla geçimsiz ve dirliksiz olmak,

- e) Madde tayin ve deliller elde edilmemiş olsa bile, rüşvet aldığı veya irfi-
kapta bulunduğu kanısını uyandırmak,
- f) Doğrudan doğruya veya aracı eliyle hediye istemek ve görev sırasında
olmasa dahi çıkar sağlamak amacıyla ile verilen hediyeyi kabul etmek veya
iş sahiplerinden borç istemek veya almak,
hallerinde uygulanır.

Meslekten Çıkarma Cezası

MADDE 69 - (1) Meslekten çıkarma: Bir daha mesleğe alınmamak üzere
göreve son verilmesidir.

(2) 68 inci maddenin (e) bendinde yazılı hallerden dolayı hangi sınıf ve de-
recede olursa olsun iki defa, diğer hallerden dolayı bir derecede iki veya derece
ve sınıf kaydı aranmaksızın üç defa yer değiştirme veya derece yükselmesinin
durdurulması cezası almış olmak veya taksirli suçlar hariç olmak üzere, altı ay-
dan fazla hapis veya affa uğramış olsa bile 8 inci maddenin (h) bendinde yazılı
suçlardan biri ile kesin hüküm giymek meslekten çıkarılmayı gerektirir. Ancak,
verilen cezanın 8 inci maddenin (h) bendinde yazılı suçlardan dolayı verilmiş
olması ve cezanın ertelenmiş, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 50 nci maddé-
sindeki tedbirlerden birine çevrilmiş veya yüzsekse günden fazla adli para ceza-
sı olması halinde meslekten çıkarma cezası yerine, yer değiştirme cezası verilir.

(3) Birinci fıkra dışında kalan ceza mahkumiyetlerinin ertelenmiş veya 5237
sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 50 nci maddesindeki ceza veya tedbirlere çevrilmiş
olup olmadığına bakılmaksızın suçun niteliğine göre 64, 65, 66, 67 veya 68 inci
maddelerde sayılan disiplin cezalarından biri verilir.

(4) Hükümlülüğü gerektiren suç, mesleğin şeref ve onurunu bozan veya
mesleğe olan genel saygı ve güveni gideren nitelikte görülürse, Kanunda daha alt
derecede bir disiplin cezası öngörülmemiş olmak kaydıyla, cezanın miktarına ve
ertelenmiş veya 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 50 nci maddesindeki ceza
veya tedbirlerden birine çevrilmiş olup olmadığına bakılmaksızın, meslekten çı-
karma cezası verilir.

(5) Disiplin cezasının uygulanmasını gerektiren fiil suç teşkil etmezse ve hü-
kümlülüğü gerektirmese bile mesleğin şeref ve onurunu ve memuriyet nüfuz ve
itibarını bozacak nitelikte görüldüğü takdirde de meslekten çıkarma cezası verilir.

Bir Üst veya Alt Derece Disiplin Cezası Uygulanması

MADDE 70 - (1) Sicilden silinmesi mümkün olan disiplin cezası uygulan-
masına neden olmuş bir eylem veya davranışın, cezaların sicilden silinmesini dü-
zenleyen 75 inci maddedeki süreler içinde tekrarlanması veya aynı tür disiplin
cezasını gerektiren birden çok eylem veya davranışın bir arada bulunması halle-
rinde bir derece

(2) İlk defa disiplin suçu işleyenlerden geçmiş hizmetleri sırasında çalışma-
ları olumlu olan ve tercihlili veya mümtazen yükselmeye layık bulunan ve iyi veya
çok iyi derecede sicil alanlar hakkında, meslekten çıkarılmayı gerektiren durumlar
hariç olmak üzere, verilecek cezalardan bir derece hafif olamı uygulanabilir.

Savunma Hakkı

MADDE 71 - (1) Hâkim ve savcılar hakkında, savunmaları alınmadan di-
siplin cezası verilemez.

(2) Soruşturmayı yapanın veya Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun üç
günden az olmamak üzere, verdiği süre içinde veya belirtilen bir tarihte savun-
masını yapmayan ilgili, savunma hakkından vaz geçmiş sayılır.

Ceza Soruşturması veya Kovuşturması İle Disiplin Soruşturmasının Bir Arada Yürütülmesi ve Zamaşaşımı

MADDE 72 - (1) Hakim ve savcılar hakkında ceza soruşturması veya ko-
vuşturmasına başlanmış olması, aynı olaydan dolayı disiplin soruşturmasını ge-
rektirmeyeceği gibi, ilgilinin mahkum olması veya olmaması ayrıca disiplin ce-
zası verilmesine engel teşkil etmez.

(2) Meslekten çıkarma ve yer değiştirme cezalarını gerektiren eylemler ha-
riç olmak üzere, bu Kanuna göre disiplin soruşturmasını gerektiren eylemlerin
işlenmesinden itibaren üç yıl geçmiş ise disiplin soruşturması açılmaz. Disiplin
cezasını gerektiren eylemin işlendiği tarihten itibaren beş yıl geçmiş ise disiplin
cezası verilemez.

(3) Disiplin cezasını gerektiren eylem, aynı zamanda bir suç teşkil eder ve
bu suç için kanunda daha uzun bir zamaşaşımı süresi öngörülüş olur ve ceza
soruşturması veya kovuşturması da açılır ise, ikinci fıkrada belirtilen süre yerine
bu süreler uygulanır. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca kovuşturma sonu-
cunun beklenmesine karar verilenler hakkında ise, mahkeme kararının kesinleş-
mesinden itibaren iki yıl geçmekle ceza verme yetkisi zamaşaşımına uğrat.

Yeniden İnceleme ve İtiraz

MADDE 73 - (1) Hâkimler ve savcılar hakkında verilen disiplin cezalarına
ilüskin kararın tebliğinden itibaren on gün içinde Adalet Bakanı veya ilgililer ka-
rarın bir defa daha incelenmesini isteyebilir.

(2) Bu halde Kurul, gerekli incelemeyi yaparak kararını verir.

(3) Kurulca yeniden incelenerek verilen karara karşı ilgililer tebliğ tarih-in-
den itibaren on gün içinde itirazda bulunabilirler.

(4) İtiraz; İtirazları İnceleme Kurulunca incelenerek sonuçlandırılır.

(5) İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir. Bu kararlar hakkında başka bir

(6) Hakkında meslekten çıkarma cezası istenilen hâkim ve savcılar İtirazları İnceleme Kurulunda sözlü veya yazılı olarak kendisi veya vekili vasıtasıyla savunma hakkına sahiptir.

Uygulama

MADDE 74 - (1) Disiplin cezaları kesinleştiği tarihte hüküm ifade eder ve Adalet Bakanlığı tarafından derhal uygulanır.

(2) Ancak meslekten çıkarma cezası verilenler hakkında, cezanın kesinleşmesine kadar görevden uzaklaştırma tedbiri uygulanır. Görevden uzaklaştırılan hakim ve savcılara bu süre içinde aylık ve ödeneklerinin yarısı ödenir. Görevden uzaklaştırma tedbiri kaldırılan hakim ve savcılar hakkında 78 inci maddenin ikinci fıkrasındaki hükümler uygulanır.

Disiplin Cezalarının Sicilden Silinmesi

MADDE 75 - (1) Meslekten çıkarma ve yer değiştirme cezalarından başka bir disiplin cezası verilen hâkim ve savcılar, uyarı, aylıktan kesme ve kınama cezalarının kesinleşmesinden itibaren dört yıl, kademe ilerlemesi ve derece yükselmesini durdurma cezalarının kesinleşmesinden itibaren altı yıl geçtikten sonra Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna başvurarak bu disiplin cezalarının sicillerinden silinmesini isteyebilirler.

(2) İlgilinin yukarıdaki fıkra yazılı süreler içerisindeki sicilinde mevcut belgelerle kanıtlanan tutum ve davranışları ile meslekteki başarısı, isteğini haklı kılabacak nitelikte görülürse, disiplin cezasının silinmesine karar verilir ve sicil dosyasındaki disiplin bölümü çıkarılarak yenisi düzenlenir.

İhbar ve Şikâyet

MADDE 76 - (1) Bir şahsın şikâyeti üzerine başlanan disiplin soruşturması, şikâyetten vazgeçilse dahi durdurulmaz.

(2) Soruşturma için özel olarak müfettiş veya yetkili gönderilmesini gerektirmiş olan bir şikâyetin haksız olduğunun anlaşılması halinde soruşturma için Devletçe yapılan masraflar hakkında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 329 uncu maddesi uygulanır.

(3) Disiplin cezasını gerektirecek mahiyette olan ihbar ve şikâyetin kötü niyetle yapıldığı veya delillerin uydurulduğu anlaşılan hallerde, mahkemeye yukarıdaki fıkra hükmü uygulanmakla birlikte 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 267 nci maddesinin birinci fıkrasında yazılı ceza hükümlerine Şu kadar ki bu konuda kovuşturma yapılması Adalet Bakanlığının iznine bağlıdır.

(4) Bu gibi hallerde kovuşturma, şikâyet olunan hâkim ve savcının mensup olduğu mahkemeye en yakın ağır ceza mahkemesi merkezindeki Cumhuriyet

İkinci Bölüm

GÖREVDEN UZAKLAŞTIRMA

MADDE 77 - (1) Hakkında soruşturma yapılan hâkim ve savcının göreve devamının, soruşturmanın selâmetine yahut yargı erkinin nüfuz ve itibarına zarar vereceğine kanaat getirilirse, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca geçici bir tedbir olarak görevden uzaklaştırılmasına veya soruşturmanın sonuçlanmasına kadar geçici yetki ile bir başka yargı çevresinde görevlendirilmesine karar verilebilir.

(2) Yukarıdaki önlemler, soruşturmanın ve ceza kovuşturmasının herhangi bir safhasında da alınabilir.

Görevden Uzaklaştırılanların Hakları

MADDE 78 - (1) Görevden uzaklaştırılanlara aylık ve ödeneklerinin üçte ikisi; görevi ile ilgili olsun veya olmasın herhangi bir suçtan tutuklanan veya gözaltına alınanlara bu süreler içinde aylık ve ödeneklerinin yarısı verilir. Bunlar, bu Kanun da yer alan diğer sosyal hak ve yardımlardan yararlanmaya devam ederler.

(2) Tutuklanan, gözaltına alınan veya görevden uzaklaştırılardan haklarında 79 uncu maddenin birinci fıkrası ile 80 inci madde uyarınca işlem yapılmayanlar, görevlerine iade veya başka bir göreve atanmakta beraber kesilmiş olan aylık ödeneklerini alırlar ve görevden uzak kaldıkları süreler kademe ilerlemesi ve derece yükselmelerinde değerlendirilir. Ancak 80 inci maddenin (e) bendinde belirtilen mahkûmiyetleri ertelenmeyenlere, kesilmiş olan aylık ve ödenekleri ödenmez ve infaz edilene hükümlülük süreleri kademe ilerlemesi ve derece yükselmelelerinde değerlendirilmez.

(3) (Mülga 2005.5435)

Görevden Uzaklaştırma Kararının Kaldırılması

MADDE 79 - (1) Soruşturma sonunda meslekten çıkarma cezası verilmesine veya kovuşturmayla geçilmesine gerek bulunmadığının anlaşılması halinde, görevden uzaklaştırma kararı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca derhal kaldırılır.

(2) Soruşturmaya konu olan eylemlerin göreve devama engel olmadığı hallerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca görevden uzaklaştırma tedbiri veya geçici yetki her zaman kaldırılabilir.

Göreve Tekrar Başlatmanın Zorunlu Olduğu Haller

MADDE 80 - (1) Soruşturma veya yargılama sonunda:

a) Haklarında kovuşturmayla geçilmesine gerek bulunmayanlarla kovuşturmayla başlanıp da kovuşturma konusu olan fiil ayrıca meslekten çıkarılmamıştır.

- b) Meslekten çıkarılmadan başka bir disiplin cezası verilendenin,
 c) Haklarında beraat veya son soruşturmanın açılmasına yer olmadığına karar verilenlerin,
 d) Hükümden önce haklarındaki kovuşturma af ile kaldırılanların,
 e) Görevleri ile ilgili olsun veya olmasın meslekten çıkarılmayı gerektiremeyecek bir ceza ile mahkûm olanların,
 bu kararların kesinleşmesi üzerine, haklarındaki görevden uzaklaştırma tedbirini kaldırılır ve ilgililer Göreve Başlatılır.

Süre

MADDE 81 - (1) Görevden uzaklaştırma, bir disiplin soruşturması gereği olarak en çok üç ay devam edebilir. İşin niteliğinin gerektirmesi halinde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca bu süre iki ay daha uzatılabilir. Bu süre sonunda, hakkında bir karar verilmediği takdirde ilgili göreve başlatılır.

(2) Görevden uzaklaştırma, bir ceza soruşturması veya kovuşturması gereği olduğu takdirde, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu iki ayı aşmayan süreler içinde ilğinin durumunu inceleyerek görevine dönüp dönmemesi hakkında bir karar verir. Bu karar ilgiliye tebliğ olunur.

Yedinci Kısım

SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA

Birinci Bölüm SORUŞTURMA

MADDE 82 - (1) Hâkim ve savcıların görevden doğan veya görev sırasında işlenen suçları, sıfat ve görevleri gereğine uymayan tutum ve davranışları nedeniyle, haklarında inceleme ve soruşturma yapılması Adalet Bakanlığının iznine bağlıdır. Adalet Bakanı inceleme ve soruşturmayı, adalet müfettişleri veya haklarında soruşturma yapılacak olandan daha kıdemli hâkim veya savcı eliyle yaptırabilir.

(2) Soruşturma ile görevlendirilen hâkim ve savcılar, adalet müfettişlerinin 101 inci maddedeki yetkilerini haizdirler.

Önceden İzin Alınmasını Gerektirmeyen Haller

MADDE 83 - (1) Adalet müfettişlerinin denetim veya soruşturma sırasında öğrendikleri ve gecikmesinde sakınca bulunan konuların soruşturması için önceden izin alınması gerektirmez. Ancak, soruşturmanın soruşturması için önce-

Soruşturmada Savunma

MADDE 84 - (1) Hâkim ve savcıların savunmaları, soruşturmayı yapan görevlilerin üç günden az olmamak üzere verdiği süre içinde veya belirttiği bir tarihte alınır. Süresi içinde veya belirtilen tarihte savunmasını yapmayan bu hakında vazgeçmiş sayılır.

Tutuklama Mercii

MADDE 85 - (1) Soruşturma sırasındaki tutuklama istemleri, son soruşturma açılmasına karar vermeye yetkili merci tarafından incelenir ve karara bağlanır.

Suçta Katılma

MADDE 86 - (1) Hâkim ve savcıların suçlarına iştirak edenler aynı soruşturma ve kovuşturma mercilerine tabidirler.

Soruşturmanın Tamamlanması

MADDE 87 - (1) Hâkim ve savcılar hakkında tamamlanan soruşturma evrakı Bakanlık Ceza İşleri Genel Müdürlüğüne gönderilir. Bu Genel Müdürlük tarafından yapılacak inceleme sonunda düzenlenecek düşünce yazısı üzerine kovuşturma yapılmamasına veya disiplin cezası uygulanmasına gerek olup olmadığı Bakanlıkça takdir edilerek evrak ilgili mercilere tevdi olunur veya işlemden kaldırılır.

Yakalama ve Sorgu Usulü

MADDE 88 - (1) Ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçüstü halleri” dışında suç işlediği ileri sürülen hâkim ve savcılar yakalanamaz, üzerleri ve konutları aranamaz, sorguya çekilemez. Ancak, durum Adalet Bakanlığına derhal bildirilir. (...) (1. fıkranın son cümlesi: **Mülga 2005.5435**)

(2) Birinci fıkrada hükümlerine aykırı hareket eden kolluk kuvvetleri amir ve memurları hakkında yetkili Cumhuriyet savcılığı tarafından genel hükümlere göre doğrudan doğruya soruşturma ve kovuşturma yapılır.

İkinci Bölüm KOVUŞTURMA

Kovuşturma Kararı ve İlk Soruşturma

MADDE 89 - (1) Hâkim ve savcılar hakkında görevden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlar nedeniyle kovuşturma yapılması gerekli görüldüğü takdirde evrak, Adalet Bakanlığınca ilğinin yargı çevresinde bulunduğu ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet savcılığına; Adalet Bakanlığı merkez, bağı ve ilgili kuruluşlarında görevli hâkim ve savcılar hakkında Cumhuriyet Savcılığına gönderilir.

(2) Cumhuriyet savcısı beş gün içinde iddianamesini düzenleyerek evrakı, son soruşturmanın açılmasına veya son soruşturmanın açılmasına yer almadığına karar verilmek üzere ağır ceza mahkemesine verir.

(3) İddianamenin bir örneği Ceza Muhakemesi Kanunu gereğince, hakkında kovuşturma yapılana tebliğ olunur. Bu tebliğ üzerine ilgili, Kanunda yazılı süre içinde delil toplanmasını ister veya kabul edilebilir istekte bulunursa bu husus göz önünde tutulur ve gerekirse soruşturma başkan tarafından derinleştirilir. (2005.5435)

Son Soruşturma Mercileri

MADDE 90 - (1) Haklarında son soruşturma açılmasına karar verilenlerden; birinci sınıfa ayrılmış olanlarla ağır ceza mahkemeleri heyetine dahil bulunan hâkim ve Cumhuriyet savcılarının, son soruşturmaları Yangıtayın görevli ceza dairesinde görülür.

(2) Birinci fıkrada dışındaki hâkim ve savcılarının son soruşturmaları, yargı çevresi içinde buldukları ağır ceza mahkemesinde yapılır.

Son Soruşturma Mercinin Saptanması

MADDE 91 - (1) Bu Kanun gereğince haklarında kovuşturma yapılacak olanların, son soruşturma mercilerinin saptanmasında, son soruşturma zamanındaki son soruşturmadan önce görevden ayrılanların ise ayrılma zamanındaki sıfatları esas alınır.

(2) Geçici yetkililer hakkında soruşturma ve kovuşturma mercilerinin saptanmasında yetkili buldukları yerdeki sıfatları esas tutulur.

İlk Soruşturmada İtiraz Usulü

MADDE 92 - (1) 89 uncu maddede yazılı mercilerin tutuklamaya ve salıvermeye veya son soruşturmanın açılmasına yer olmadığının ilişkin kararlarına Cumhuriyet savcısı veya hakkında soruşturma yapılan tarafından genel hükümlere göre itiraz olunabilir. Bu itiraz, ilgilinin yargı çevresi içinde bulunduğu ağır ceza mahkemesi hariç olmak üzere, kararı veren mahkemeye en yakın ağır ceza mahkemesinde incelenir.

Üçüncü Bölüm KİŞİSEL SUÇLAR

Kişisel Suçlarda Soruşturma ve Kovuşturma

MADDE 93 - (1) Hâkim ve savcılarının kişisel suçları hakkında soruşturma, ilgilinin yargı çevresinde bulunduğu ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet başsavcısına ve son soruşturma o yer ağır ceza mahkemesine aittir.

(2) Adalet Bakanlığı merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarındaki" hâkim ve savcılarının kişisel suçları hakkında soruşturma ve kovuşturma Ankara Cumhuriyet Başsavcısına ve ağır ceza mahkemesine aittir.

Dördüncü Bölüm

ORTAK HÜKÜMLER

Ağır Ceza Mahkemesinin Görevine Giren Suçüstü Halleri (2005.5435)

MADDE 94 - (1) Ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçüstü hallerinde hazırlık soruşturması genel hükümlere göre yapılır. Hazırlık soruşturması yetkili Cumhuriyet savcıları tarafından bizzat yürütülür.

(2) Bu halde durumun hemen Adalet Bakanlığına bildirilmesi zorunludur.

Davalar

MADDE 95 - (1) Hâkim ve savcılara ait davalar acele işlerden sayılır. Kanuni zaruretlerden doğan engel olmadıkça davalar üç aydan fazla devam etmez. Cumhuriyet savcıları nezdinde buldukları mahkemelerdeki bu tür davaları ve aşamalarını, varsa gecikme nedenlerini her duruşma sonunda Adalet Bakanlığına bildirirler. Bu tür davaların kanun yolu incelemesi de öncelikli olarak yapılır.

Dosyanın Gönderilmesi

MADDE 96 - (1) Hüküm veya karar kesinleştikten sonra dava dosyası disiplin yönünden yapılacak işlemin takdiri için incelenip iade edilmek üzere Adalet Bakanlığına gönderilir.

İhbar ve Şikayetler

MADDE 97 - (1) Hakim ve savcılar hakkında;

- b) Başvuru sahibinin adı, soyadı, imzası ile iş veya yerleşim yeri adresi ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için Türkiye Cumhuriyeti Kimlik numarası bulunmayan,
- c) Daha önceden şikayet konusu yapıp sonuçlanan hususlarda yeni delil içermeyen,
- d) Kanun yollarına başvuru sebebi olarak ileri sürülebilecek veya hakimlerin yargı yetkisi ve takdir kapsamında kalan hususlara ilişkin bulunan,
- e) Akıl hastalığı sebebiyle vesayet altına alınmış kişiler ile henüz vesayet altına alınmamış olmakla birlikte bu hastalığa duçar oldukları sağlık kuruluşu raporları ile belirlenlenlerce verilmiş olan,
- (2) İhbar ve şikayetler işleme konulmaz. Ancak (b) bendinde yazılı şartları taşımayan ihbar ve şikayetlerin somut delillere dayanması durumunda, konu hakkında gerekli araştırma ve inceleme yapılır.

Birinci Sınıf Hakim ve Savcılar Hakkında Uygulanacak Hükümler

MADDE 98 - (1) Adalet Bakanlığı merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarındaki birinci sınıf hâkim ve savcılar, disiplin cezası, soruşturma ve kovuşturma bakımından Yargıtay üyeleri hakkındaki hükümlere tabidir. Ancak soruşturma yapılması Adalet Bakanının istemine bağlıdır.

Sekizinci Kısım

DENETİM

Teftiş Kurululu

MADDE 99 - (1) Adalet Bakanlığında, Bakana bağlı bir başkan, bir başkan yardımcısı, yeteri kadar adalet müfettişinden oluşan, Teftiş Kurulu bulunur.

(2) Adalet müfettişlerinin sınıf, derece ve görev unvanları, bu Kanuna bağlı (2) sayılı cetvellerde gösterilmiştir.

Adalet Müfettişleri

MADDE 100 - (1) Adalet müfettişleri; hâkim ve savcıların görevlerini, kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgelere (Hâkimler için idarî nitelikteki genelgelere uygun olarak yapıp yapmadıklarını ve adalet daireleri ile idarî yargı dairelerini denetleme; (...) hâkim ve savcılarının ve adalet daireleri personelinin görevlerinin dolaylı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hal ve eylemlerini sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemlerini yaparlar. İdarî yargıdan atanan adalet müfettişleri sadece bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinin denetimi ile idarî hâkim ve savcılarının görevlerini denetler.

Yetkiler

MADDE 101 - (1) Adalet müfettişleri lüzum gördükleri kimseleri yeminle dinler, gerektiğinde istinabe yoluna başvurabilir ve soruşturmanın zorunlu kıldığı hallerde arama yaparlar. Sübut delillerini, gereken bilgileri bütün daire ve kuruluşlardan doğrudan doğruya toplarlar. Adalet müfettişlerince yapılacak denetim, inceleme ve soruşturmalarda ilgili kuruluş ve kişiler istenecek her türlü bilgi ve belgeyi vermek zorundadırlar.

Dokuzuncu Kısım

MALİ VE SOSYAL HAKLAR VE YARDIMLAR

Birinci Bölüm

MALİ HAKLAR

MADDE 102 - (1) Bu Kanunun 2 nci maddesinde belirtilenlerin; aylık ve yargı ödeneği toplamından oluşan mali hakları bu Kanun hükümlerine tabidir. **(2006.5536)**

(2) Bu Kanunda geçen;

- a) Kistas aylık: En yüksek Devlet memuruna mali haklar kapsamında fiilen yapılmakta olan her türlü ödemeler toplamının brüt tutarını,
- b) Yargı ödeneği: Görevin niteliği ve gereği olarak brüt aylığın 106 ncı maddede gösterilen oranda hesaplanan tutarını,

ifade eder.

İkinci Bölüm

AYLIK TABLOSU ve AYLIKLAR (2006.5536)

Aylık Tablosu

MADDE 103 - (1) Kistas aylığı oluşturan her bir ödeme unsurunun; **(2006.5536)**

- a) Anayasa Mahkemesi Başkanı, Yargıtay Başkanı, Danıştay Başkanı, Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Danıştay Başsavcısına %100'ü,
- b) Anayasa Mahkemesi Başkanvekili, Anayasa Mahkemesi Üyeleri, Yargı-

vekili, Yargıtay ve Danıştay Daire Başkanları ile Adalet Bakanlığı Müsteşarına %86'sı,

- c) Yargıtay ve Danıştay Üyelerine %83'ü,
- ç) Birinci sınıf hakim ve savcılara %79'u,
- d) Birinci sınıfa ayrılmış hakim ve savcılara %65'i,
- e) Birinci derecede bulunan diğer hakim ve savcılara %55'i,
- f) İkinci derecede bulunan hakim ve savcılara %53'ü,
- g) Üçüncü derecede bulunan hakim ve savcılara %51'i,
- ğ) Dördüncü derecede bulunan hakim ve savcılara %49'u,
- h) Beşinci derecede bulunan hakim ve savcılara %47'si,
- ı) Altıncı derecede bulunan hakim ve savcılara %45'i,
- i) Yedinci derecede bulunan hakim ve savcılara %43'ü,
- j) Sekizinci derecede bulunan hakim ve savcılara %41'i,

oranında aylık ödeme yapılır. Bu madde kapsamındaki ödeme unsurları arasında yer alan ikramiyenin hesabında, kıstas aylık içindeki ikramiyenin bir mali yıldaki toplam tutarının onikide biri dikkate alınır.

(2) Birinci sınıf hakim ve savcılarının almakta oldukları aylık oranlarına, ödemeye esas olacak olan oran birinci fıkranın (c) bendindeki oranı geçmemek üzere, Yargıtay ve Danıştay üyeliklerine seçilebilme yeterliliklerini kaybetmedikleri sürece her üç yılda bir iki puan ilave edilir.

(3) Sınıfları ve dereceleri yükselen hakim ve savcılar, yeni sınıf ve derecelerine ilişkin aylığa, söz konusu yükselmelerinin geçerlilik tarihlerini takip eden ayın onbeşinden itibaren hak kazanırlar.

(4) Kıstas aylığı oluşturan ödeme unsurlarından vergi ve diğer kesintilere tabi olmayanlar, bu maddeye göre yapılacak ödemelerde de aynı şekilde vergi ve diğer kesintilere tabi olmaz.

Katsayı

MADDE 104 - (...) (Mülga 2006.5536)

Brüt Aylık Tutarı

MADDE 105 - (...) (Mülga 2006.5536)

Yargı Ödeniği ve Ek Ödeme

MADDE 106 - (1) 103 üncü maddede unvanları belirtilenlere aynı maddeye

(2) Sağlık kurulu raporu üzerine verilen hastalık izinleri ile kanset, verem, akıl hastalığı, şeker hastalığı, açık kalp ameliyatı gibi uzun süreli bir tedaviye ihtiyaç gösteren hastalığa yakalanmaların kullandıkları hastalık izinleri ve hastalıkları sebebiyle yataklı tedavi kurumlarında yatarak gördükleri tedavi süreleri hariç olmak üzere, bir takvim yılı içinde kullanılan hastalık izin süreleri toplamının onbeş günü aşması halinde, aşan günlere isabet eden yargı ödeneği %50 eksik ödenir.

(3) Hakim ve savcı adaylarına kıstas aylığın %25'i oranında ek ödemede bulunulur.

(4) Adalet Müfettişlerine, 103 üncü maddeye göre ödenmekte olan brüt aylık tutarlarının %5'i oranında ek ödemede bulunulur.

(5) Bu maddeye ve 103 üncü maddeye göre ödeme yapılanlara; 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında yapılan ödemeler ile temsil, makam ve yüksek hakimlik tazminatları ödenmez ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 152 nci maddesi uyarınca ödeme yapılmaz.

(6) Bu maddeye göre yapılacak ödemeler hakkında aylıklara ilişkin hükümler uygulanır ve damga vergisi hariç herhangi bir vergiye tabi tutulmaz.

(7) Yargı ödeneği, her ne şekilde olursa olsun başka bir ödemenin hesaplanmasında dikkate alınmaz.

Ders ve Konferans Ücretleri

MADDE 107 - (1) Hâkim ve savcılardan mesleki eğitim ve öğretim kurumlarıyla kurslarda kendilerine görev verilenlere, ders ve konferans saati başına ödenecek ücret, her yıl bütçe kanunlarında gösterilir.

Aylık ve Ödeniğin Ödeme Zamanı

MADDE 108 - (1) Aylık ve ödenekler her ayın başında peşin olarak ödenir. (2) Emekliye ayrılma ve ölüm hallerinde o aya ait peşin ödenen aylık ve ödenekler geri alınmaz.

Adaylıktan ve Açıktan Atanmada Aylık ve Ödeniğe Hak Kazanma

MADDE 109 - (1) Hâkimlik ve savcılık mesleğine hâkim adaylığından veya dışardan atanmalar, göreve başladıkları günden itibaren aylık ve ödeniğe hak kazanırlar.

(2) Bu suretle göreve başlamada, ilk aylık ve ödenek gün hesabıyla ay sonunda ödenir.

Üçüncü Bölüm SOSYAL HAKLAR ve YARDIMLAR

Lojmandan Yararlanma

MADDE 110 - (1) Bu Kanunun 2 nci maddesinde belirtilenlerin, lüzum ve zaruret görülen yerlerde lojman ihtiyaçları Adalet Bakanlığınca tespit edilerek, Bakanlar Kurulunca onanacak programlar gereğince ilgililerin tabi oldukları kurulların bütçelerine her yıl konulacak ödenekten karşılanır. Lojmanların tahsis ve idaresi ile alınacak kira miktarı yönetmelikle düzenlenir.

Diğer Sosyal Yardımlar

MADDE 111 - (1) Devlet memurlarına tanınan sosyal hak ve yardımlara ilişkin hükümler bu Kanunun 2 nci maddesinde sayılanlar hakkında da uygulanır.

Mesleki Kiyafet, Kitap ve Bilgisayar Yardımı

MADDE 112 - (1) Hâkim ve savcılarının resmi kıyafetlerinin şekli, bunların giyilme zaman ve yerleri ile yenilenme süreleri, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.

(2) Bu kıyafetler Adalet Bakanlığınca sağlanır.

(3) Meslek mensuplarına, Adalet Bakanlığınca yayınlanan veya satın alınan mesleki kitap ve dergiler gönderilir.

(4) Hakim ve savcılara görevlerinde kullanılmak üzere zati demirbaş olarak bir adet bilgisayar verilebilir. Bilgisayarların hakim ve savcılara verilmesi ve devrine ilişkin usul ve esaslar, Sayıştayın ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine Adalet Bakanlığınca belirlenir.

Onuncu Kısım

ADALET KOMİSYONLARININ KURULUŞ ve GÖREVLERİ

Kuruluş

MADDE 113 - (1) a) Adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonları: Ağır ceza mahkemelerinin bulunduğu yerlerde; başkanı ve bir asıl, bir yedek üyesi Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenecek hâkimler ile o yer Cumhuriyet savcısından oluşur.

Başkanın yokluğunda komisyona asıl üye başkanlık eder. Asıl üyenin komisyona başkanlık etmesi veya yokluğunda yedek üye, Cumhuriyet başsavcısının yokluğunda ise kendisine vekâlet eden Cumhuriyet savcısı komisyona başkanlık eder.

b) İdarî yargı adalet komisyonları: Bölge idare mahkemelerinin bulunduğu yerlerde; bölge idare mahkemesi başkanının başkanlığında, iki asıl ve bir yedek üyesi Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenecek idari yargı hâkimlerinden oluşur.

(2) (a) ve (b) bentlerinin ikinci paragraflarında belirtilen üyelerin de yokluğu halinde, birinci sınıfa ayırılma incelemesine tabi tutulup da ayrılmayanlar hariç, en kıdemli hakimden başlayarak komisyon oluşturulur. Bu durumda kıdemli olan, komisyona başkanlık eder.

(3) Başkanın yokluğunda komisyona kıdemli asıl üye başkanlık eder. Üyelerden birinin komisyona başkanlık etmesi veya yokluğunda yedek üye komisyona katılır.

(4) Adalet komisyonlarında bir yazı işleri müdürü ile yeteri kadar memurdan oluşan birer büro bulunur.

Görevleri

MADDE 114 - (1) Adalet komisyonlarının görevleri şunlardır:

a) Atamaları doğrudan Bakanlıkça yapılanlar dışındaki adli ve idari yargı ile ceza infaz kurumları ve tutukevleri personelinin;

1) İlk defa Devlet memurluğuna atanacaklardan merkezi sınavda başarılı olanların ilgili yönetmelik hükümlerine göre düzenlenecek sözlü ve gerektiğinde uygulamalı sınavlarını yapmak, hukuk fakültesi ve adalet meslek yüksek okulu mezunlarına öncelik tanımak kaydıyla başarılı olanların atanmalarını teklif etmek.

2) Asli Devlet memurluğuna atanmaları, sicil ve disiplin işlemleri, görevden uzaklaştırılmaları, aylık ve ödenekleri ile diğer özlük işlemlerini bu Kanun ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile ilgili mevzuat hükümlerine göre yerine getirmek.

3) Naklen veya hizmet gereği atamasını, ilgili mahkeme başkanı, hakim veya Cumhuriyet savcısının görüşünü alarak, yetki alanı içerisinde yapmak.

4) Geçici olarak görevlendirmesini, yetki alanı içerisinde altı ayı geçmemek üzere yapmak.

b) Kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek.

(2) İlk defa Devlet memurluğuna atanması teklif edilen personelin atanmaları Bakanlık onayı ile tamamlanır. Bu personelin atanması, eğitilmesi ile ilgili usul ve esaslar yönetmelikte gösterilir.

(3) Bu madde kapsamındaki personeli, ilgili adalet komisyonunun muvafakatiyle teklifi veya hizmetin gereği olarak başka bir adalet komisyonunun yetki alanına

Zorunlu Hallerde Görevlendirme

MADDE 115 - (1) Herhangi bir nedenle görevine gelemeyen hakimin yeri, ne, bu hakim görevine başlayıncaya veya Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca yetkilendirme yapıncaya kadar, o yerdeki hakimler arasında, adalet komisyonu başkanınca; adli yargı çevresinde herhangi bir nedenle görevine gelemeyen Cumhuriyet savcısının yerine bu Cumhuriyet savcısı görevine başlayıncaya veya Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca yetkilendirme yapıncaya kadar, yargı çevresindeki Cumhuriyet savcılar arasında, ağır ceza Cumhuriyet başsavcısı tarafından görevlendirilir.

Soruşturma ve Kovuşturma Usulü

MADDE 116 - (1) Bu kısımda yazılı memurların görevlerinden doğan suçlarından dolayı buldukları yer Cumhuriyet savcılığınca doğrudan doğruya genel hükümler dairesinde soruşturma ve kovuşturma yapılır.

Kıyafet

MADDE 117 - (1) Zabıt kâtipleri ile mübaşirlerin görev sırasında giyecekleri resmî kıyafetlerin şekli, bunların giyilme zamanı ve yerleri ile yenilenme süreleri Adalet Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikte düzenlenir. Kıyafetler Bakanlıkça sağlanır.

Onbirinci Kısım

ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

İlke Kararları

MADDE 118 - (1) Bu kanun uyarınca Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca alınan ve Resmî Gazete'de yayımlanan ilke kararları, mesleğin özellikleri ve teşkilatın ihtiyaçları göz önünde bulundurularak her yılın Ocak ayında Kurulca yeniden incelenir ve gerekli görülen değişiklikler yapılarak Resmî Gazete'de yayımlanır.

Meslek İçi Eğitim

MADDE 119 - (1) Hakim ve savcılarının meslek içi eğitimlerinin usul ve esasları, Türkiye Adalet Akademisi ve Adalet Bakanlığınca birlikte hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.

Uygulanacak Hükümler

MADDE 120 - (1) 2461 sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanununun bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

Yönetmelik

MADDE 121 - (1) Bu Kanunda yapılması öngörülen yönetmelikler en geç altı ay içinde hazırlanarak yürürlüğe konulur.

EK MADDE 1 - (1) Hakim ve savcı adaylığına atanacaklarla hakimlik ve savcılık mesleğine kabul edilecekler ve hakim ve savcı sınıfı dışında kalan adli ve idari yargıda çalıştırılacak tüm personel hakkında 26.10.1994 tarihli ve 4045 sayılı Kanunun 1 inci maddesine göre arşiv araştırması yapılır.

KALDIRILAN HÜKÜMLER

MADDE 122 - a) 2556 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu ile ek ve değişiklikleri,

b) 3 Nisan 1340 tarih ve 461 sayılı Hükûkâm ve Mensubini Adliyenin Resmî Kisveleri Hakkında Kanun, yürürlükten kaldırılmıştır.

Devlet Memurları Kanununun ek geçici 7 ve 8 inci maddeleri, bu Kanun kapsamına girenler hakkında uygulanmaz.

GEÇİCİ MADDE 1 - (1) Bu Kanunda öngörülen ilke kararları, Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren iki ay içinde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenerek Resmî Gazete'de yayımlanır. Bu kararlar yayımlanuncaya kadar, yürürlükten kaldırılan 2556 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu uyarınca alınmış bulunan ilke kararları geçerlidir.

GEÇİCİ MADDE 2 - (1) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte lisansüstü (Master) veya doktora öğrenimlerine başlamış olan hâkim ve savcılar hakkında, bu Kanunun 31 inci maddesinin ikinci fıkrası uygulanmaz.

GEÇİCİ MADDE 3 - (1) 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanunun geçici maddeleri ile 2575 sayılı Danıştay Kanununun geçici 16 nci ve 2797 sayılı Yargıtay Kanununun geçici 6 ncı maddeleri hükümleri saklıdır.

GEÇİCİ MADDE 4 - (1) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıl süre ile Bakanlık tetkik hâkimliği ve adalet müfettişliği görevlerine, idari yargı hâkim ve savcılar arasında yapılacak atamalarda, Kanunun 37 nci maddesinin (a) ve (b.1) bentlerindeki beş yıllık hizmet şartı aranmaz. Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce idari yargı hâkim ve savcılar arasında Bakanlık tetkik hâkimliği ve adalet müfettişliği görevlerine atanmış olanlar hakkında da yukarı-

GEÇİCİ MADDE 5 - (1) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte, yabancıyla evli bulunan hâkim, savcı veya hâkim adayları hakkında 8 inci maddenin (e) bendini ile 53 üncü maddenin (c) bendinin buna ilişkin hükmü uygulanmaz.

GEÇİCİ MADDE 6 - (1) Bu Kanunla adli ve idari yargı hâkim ve savcılığının sınıf, derece ve görev unvanları belirleyen (1) ve (2) sayılı cetveller gereğince hâkim ve savcılarının ve diğer görevlilerin yeniden atanmaları gerekmektedir. Bunlar mevcut görevlerine devam ederler.

GEÇİCİ MADDE 7 - (1) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce iki yıldan az adaylık yapanların geri kalan süreleri mesleklerinde geçecek yükselme süresine ilave edilir.

GEÇİCİ MADDE 8 - (Anayasa Mahkemesinin 29.7.1997 tarih ve 23064 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 14.12.1995 gün ve E. 1995/19 - K. 1995/64 sayılı kararı ile iptal edilmiştir.)

GEÇİCİ MADDE 9 - (1) Halen görevde bulunan hâkim ve savcılar hakkında da 32 nci maddenin değişik birinci ve ikinci fıkrası hükümleri uygulanır.

(2) Bu durumda olanlardan, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce birinci sınıfa ayrılmalarına karar verilmiş olan hâkim ve savcılar ile meslekte fiilen on yılını dolduran ve birinci sınıf incelemesine tabi tutulacak hâkim ve savcılarının bu tarihten geçerli olmak üzere birinci sınıfa ayrılma tarihleri de 32 nci maddenin birinci ve ikinci fıkrası hükmüne göre düzeltilir.

GEÇİCİ MADDE 10 - (1) Kendi Kanunlarında değişiklik yapılmıyacağı kadar bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce mesleğe girmiş ve halen görevde bulunan askerî hâkimler, 357 sayılı Askerî Hâkimler Kanununun 15 inci maddesinde belirtilen diğer koşulları taşımak kaydıyla askerî hâkimlik mesleğinde 10 hizmet yılını doldurdıkları ve binbaşı rütbesine nasbedildikleri tarihte birinci sınıf askerî hâkimliğe geçirilirler. Daha önceki tarihler itibarıyla bu şartları taşıyanların birinci sınıfa ayrılma işlemleri; birinci sınıfa ayrılmayı hak ettikleri tarihe göre düzeltilir.

[...] (Geçici Madde 10 un 2. fıkrası, Anayasa Mahkemesinin 29.7.1997 tarih ve 23064 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 14.12.1995 gün ve E. 1995/19 - K. 1995/64 sayılı kararı ile iptal edilmiştir.)

GEÇİCİ MADDE 11 - (1) Geçici 8, 9 ve 10 uncu maddelere göre birinci sınıfa ayrılmalarına karar verilenler ile birinci sınıfa ayrılma tarihleri düzeltilenler, geçmişe yönelik olarak malî hak isteminde bulunamazlar.

GEÇİCİ MADDE 12 - (1) Bu Kanunun yayımı tarihinden önce atama işlemleri başlanmış olup da işlemleri henüz tamamlanmamış olanlar hakkında bu Kanun hükümleri uygulanmaz.

GEÇİCİ MADDE 13 - (1) Bu Kanunla değiştirilen 2802 sayılı Kanunun 13, 15 ve 32 nci maddelerindeki düzenlemeler, halen görevde bulunan ve henüz birinci sınıf olmamış hâkim ve savcılar hakkında da uygulanır. Ancak bu uygulama yapılrken, 15 inci maddenin ikinci fıkrasından yararlanacak olanlar yönünden, Yargıtay ve Danıştay üyeliklerine seçilme hakkının yitirilmemiş olması, birinci sınıfa ayrılma tarihlerinin geriye çekilebilmesi için ise ilgili hâkim ve savcılarının ilk incelemede birinci sınıfa ayrılmış olmaları gerekir.

(2) Bu durumda olanlardan, birinci fıkrada sayılan maddelerin yürürlüğe girdiği tarihten önce birinci sınıfa ayrılmalarına karar verilmiş olan hâkim ve savcılar ile meslekte fiilen on yılını dolduran ve birinci sınıfa ayrılma incelemesine tabi tutulacak hâkim ve savcılarının bu tarihten geçerli olmak üzere birinci sınıfa ayrılma ve birinci sınıf olma tarihleri de 15 ve 32 nci maddelere göre düzeltilir.

(3) Bu uygulamalar, geçmişe yönelik malî hak doğurmaz.

GEÇİCİ MADDE 14 - (1) Bu Kanunla değiştirilen adli ve idari yargı hâkim ve savcılığının sınıf, derece ve görev unvanlarını belirleyen (1) ve (2) sayılı cetveller gereğince hâkim ve savcılarının yeniden atanmaları gerekmez. Bunlar mevcut görevlerine devam ederler.

GEÇİCİ MADDE 15 - (1) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç yıl süre ile adalet müfettişliğine yapılacak atamalarda, 37 nci maddedeki sekiz yıllık hizmet süresi beş yıl olarak uygulanır.

GEÇİCİ MADDE 16 - (1) Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu yürürlüğe girinceye kadar, 103 üncü maddede unvanları belirtilenlerin emekli kesenek ve karışıklıkları ile emekli aylıkları ve ikramiyelerinin hesaplanmasında, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önceki bu hususlara dair hükümlerin uygulanmasına devam olunur.

GEÇİCİ MADDE 17 - (1) 103 üncü maddenin ikinci fıkrasında Yargıtay ve Danıştay üyeliklerine seçilebilme yeterliliklerini kaybetmedikleri sürece birinci sınıf hâkim ve savcılar için her üç yılda bir verilmesi öngörülen ilave puanlar, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte birinci sınıf olan ve halen meslekte bulunmalarının birinci sınıf olma tarihlerinden itibaren üç yıllık hizmet dilimlerine göre kendiliğinden eklenir. Ancak bu uygulamanın yapılabilmesi için ilgililerin inceleme tarihi itibarıyla Yargıtay ve Danıştay üyeliğine seçilme hakkını kaybetmemeleri gerekir. 22/12/2005 tarihli ve 5435 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 24/12/2005 tarihinden önce birinci sınıf olan ve halen görevde bulunan hâkim ve savcılarının birinci sınıfa ayrılma ve birinci sınıf olma tarihleri de bu Kanunun 5435 sayılı Kanunla değişik 13, 15 ve 32 nci maddelerine göre düzeltilir. Birinci sınıfa ayrılma ve birinci sınıf olma tarihlerinin düzeltilbilmesi için ilgili hâkim ve savcılar hakkında yapılan ilk incelemede birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıf olmuş olmaları gerekir.

hakim ve savcılar için aranan "Yargıtay ve Danıştay üyeliklerine seçilme hakkını kaybetmemiş olmak" şartı Sayıştay meslek mensupları ile sayıştay savcı ve savcı yardımcılarını için "birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş olmak" şeklinde uygulanır.

(2) Denetçi yardımcılarını, hakim ve savcı adayları gibi aylık ve ek ödeme alırlar.

(3) Devlet Memurları Kanununun Ek geçici 7 ve 8 inci maddeleri ve 420 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 12 nci maddesi ile kısmen değiştirilen 418 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesi ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa eklenen III sayılı Ek Gösterge Cetveli Sayıştay meslek mensupları, Sayıştay savcısı ve savcı yardımcılarını hakkında uygulanmaz.

EK GEÇİCİ MADDE 2 - (1) Kendi kanunlarında gerekli değişiklik yapılmıcaaya kadar, aylık, ek gösterge, ödenek, mali, sosyal ve diğer özlük hakları bakımından;

- a) Askeri Yargıtay ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başkanları ve başsavcıları, Askeri Yargıtay İkinci Başkanı ile bu yüksek yargı organlarının daire başkanları ve üyeleri; sırasıyla Yargıtay Başkanı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Yargıtay Birinci Başkanvekili, Daire Başkanları ile üyeleri,
  - b) Birinci sınıfa geçirildikten sonra, bu sınıfta üç yılını tamamlamış ve askeri yüksek yargı organı üyeliklerine seçilme niteliklerini kaybetmemiş olan askeri hakim ve savcılar; 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu hükümleri uyarınca birinci sınıf hakim ve savcılar,
  - c) Birinci sınıfa geçirilmiş ve askeri yüksek yargı organı üyeliklerine seçilme hakkını kaybetmemiş olan askeri hakim ve savcılar; birinci sınıfa ayrılmış ve Yargıtay-Danıştay üyeliklerine seçilme hakkını kazanmış diğer hakim ve savcılar,
  - d) Yüksekadilerin dışında kalan askeri hakim ve savcılar; aldıkları aylık derecesine eşit bulunan sınıf ve derecedeki diğer hakim ve savcılar,
  - e) Askeri adalet müfettişleri; adalet müfettişleri,
  - f) Askeri hakim adayları; hakim ve savcı adayları,
- akkındaki hükümlere tabidirler.

Yürürlük

MADDE 123 - Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Beta

ALMAN CEZA HUKUKUNA GİRİŞ

Hans-Heinrich JESCHECK

Tercüme Eden

Prof. Dr. Feridun Yenisey

Ebatı

16,2 cm-23,5cm

Sayfa Sayısı

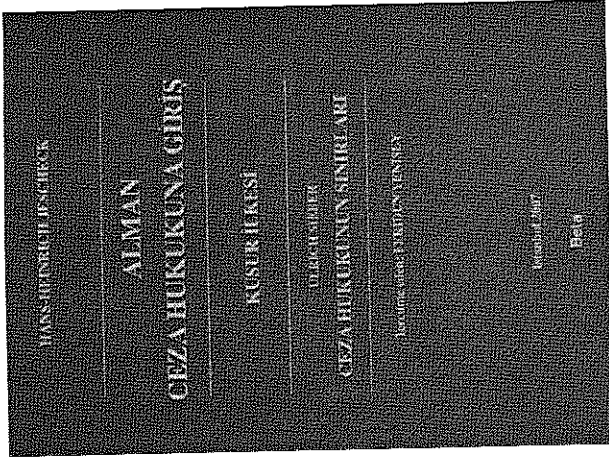
240 Sayfa

Basım Tarihi

Eylül 2007

Fiyatı

15,00 YTL.

CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU KUNTER/YENİSEY/NUHOĞLU

Ebatı

16,2 cm-23,5 cm

Sayfa Sayısı

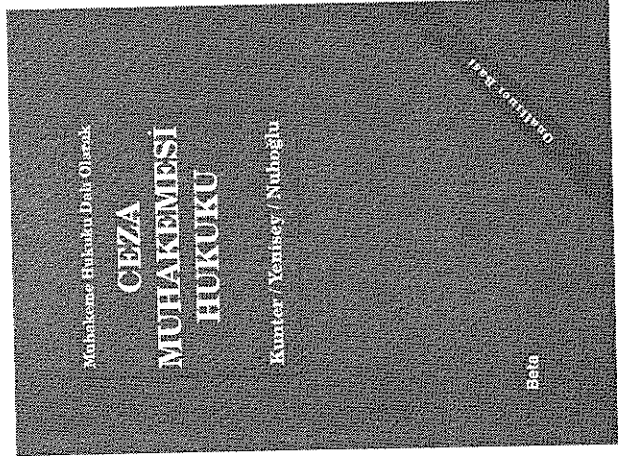
1622 Sayfa

Basım Tarihi

Aralık 2007

Fiyatı

47,50 YTL.

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ

YAYINA HAZIRLAYAN
Prof. Dr. Feridun YENİSEY

Yazılıyla Katkıda Bulunan:
Justice Ruth Bader Ginsburg
The Supreme Court of the United States
Tercüme: Zehra Gülay Kavame

MEVZUAT BÖLÜMÜ
Hakimler ve Savcılar Kanunu

